

EĞİTİM BAKIŞ

EĞİTİM-ÖĞRETİM VE BİLİM ARAŞTIRMA DERGİSİ

Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (Fatih) Projesi

Mahmut TUNCER

İnternet Bağımlılığı Gerçek mi, Efsane mi?

Prof. Dr. Erol GÖKA ve Dr. Baise TIKIR

Dünyada ve Türkiye'de Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu

Yrd. Doç. Dr. Sönmez PAMUK

Yönetici Deneyimi Olarak Fatih Projesi

Erol BOZKURT

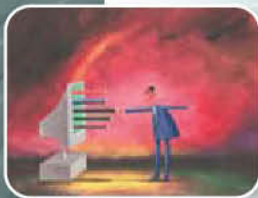

Teknolojinin Yardımı İle Okulları ve Eğitimde Yeniliği Yönlendirmek

Fernando M. Reimers ve Zachary M. Hamed

Fatih Projesi Pilot Uygulama Okulları Öğretmen Deneyimi ve Görüşleri

Öğretim ve Teknoloji: Bilgisayarların Öğretmen ve Öğrenciler Üzerindeki Gizli Etkileri

Prof. Dr. Michael W. APPLE

Değişimi Yönetmek mi Değişime Direnmek mi ?

"Derisini değiştirmeyi bilmeyen yılan ölür"

Friedrich Nietzsche

Philip Adams, "insanlar bana 'Bu kadar çok şeyi nasıl yapabiliyorsunuz?' diye sorduklarında, onları incitmek amacı ile değil; fakat gerçekten, 'Bu kadar az şeyi yapmayı nasıl becerebiliyorsunuz?' diye cevaplarım" diyor.

Bir tarafta baş döndüren yenilik ve gelişmeler, diğer tarafta zamanın ritmine ayak uyduramayıp yenik düşmüş toplumlar. Her şeyin süratle değiştiği bir ortamda, değişimin külfetine katlanamayanlar, değişimin ve gelişmenin de bedelini ödüyorlar. Değişime ayak uyduramayıp zamana yenik düşenler, üretileni tüketen olmaktan kendilerini kurtaramıyorlar. Çoğu toplumlar değişime cesaret edemiyor. Çünkü değişimi bir kumar olarak görüyor. Değişim yönetebildiği sürece yeni ufukları müjdeler. Değişim kendi içerisinde riskler taşır doğru, bu açıdan kumardır ama değişime direnmenin de bir kumar olduğunu unutmamak gerekir.

Değişip gelişenlerin ve değişime direnenlerin haricinde bir de gelişime ayak uydurmakla kalmayıp, aradaki farkı kapatarak bir adım öne geçmeye çalışanlar var. Bu açıdan bakıldığında, ülkemiz büyüme trendini sürdüren, her alanda yeni şeyler yapmaya kendini şartlandıran yapısıyla gelişmekte olan ülkeler arasında varlığını hissettirmektedir. Türkiye, hayatın her alanında çağa ayak uydurmaya çalışırken; demokratikleşmeye paralel eğitim, sağlık, adalet, ekonomi gibi belli başlı alanlarda iyileşmeye dönük iddialı adımlar atmaya çalışıyor. Dergimizin adından hareketle bakacak olursak, mevcut hükümetin merkezi yönetim bütçesi içerisinde henüz yeterli gelmese bile en fazla payı eğitime ayırıyor olması son derece önemlidir. Bir diğer önemli husus ise, FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesidir. Eğitimde teknolojiye azami derecede istifade etmeyi amaçlayan proje, bütün öğrencilere tablet ve bütün sınıflara akıllı tahta iddiasıyla gözleri eğitim-teknoloji ilişkisine çevirmiştir.

Teknolojik gelişmelerin kökeninde eğitim, eğitimdeki değişikliklerin kökeninde ise çoğunlukla teknolojik gelişmeler yatmaktadır. Bir nevi her değişim başka değişimlere de kapı aralamaktadır. Henüz gerekli hale gelmeden önce değişimi sağlayanlar geride kalanları peşinden sürüklemektedir. Eğitimde kullanılan materyaller açısından da bu durum değişmemiştir. Teksir ve fotokopi makinelerinden, tepegöz, videokasetler, VCD, projeksiyon, akıllı tahta ve tablete geçiş serüveninde her yeni gelişme, pazarı oluşturanların işine yaradığı gibi eğitim değişkenlerini de etkilemiştir. Öğretmen yeterlilikleri tartışmaya açılmış, okulların fiziki donanımları gündeme gelmiş, internetin hayatı kuşatması ile bilgiye erişim kolaylaşmış ama bu arada tartışmaların seyri de değişmiştir.

'Oldukça yeni olan hiçbir zaman mükemmel değildir' yaklaşımıyla yeni değişiklik etrafında yapılan analizlerde eskiyi putlaştırılanlar ve yeniye küçümseyenler olmuştur. Yeniye denemeden yeni şeylerin öğrenilemeyeceğini söyleyenler, "Önce bir şeyi kırmayanlar, yeni şeyleri oluşturmayı da asla bilemezler" diyen Filipin atasözünde birleşmiştir. Ülkemizde eğitimde tablet dönemine ilişkin yazılan birkaç makalede de eskiyi kütsayanlarla yeniye küçümseyenler şeklinde özetlenebilir.

Eğitimin yeni mehdisi olarak sunulan, halkta eğitime dair problemlerin çözümü için büyük beklenti oluşturan, ekonomik olarak ciddi kaynak ayrılan yeni projenin etrafında dönen tartışmaların eğitim dışı konularda yoğunlaştığı görülüyor. Kaynağın nasıl kullanılacağı, tabletlerin tedarikinin kimlerden yapılacağı, akıllı tahtaların hangi firmalara verileceği gibi gündelik siyasetin uğraş alanının dışında, eğitim açısından artısı ve eksisiyle pilot uygulamalardan hareketle derli toplu bir bakış henüz yapılmamıştır.

Her sayısında bir konuyu derinlemesine ele alan dergimizin bu sayısında; pilot uygulamayı yapan öğretmenlerin deneyimlerini de içerecek şekilde eğitimde teknoloji kullanımı, akıllı tahtalar ve tablet bilgisayarlar konusu işlenmiştir.

aliyalcin@egitimbirsan.org.tr

EĞİTİM BAKIŞ'ın bu sayısı 25 bin adet basılmıştır. Kurumlara ve eğitim çalışanlarına dağıtımı il ve ilçe teşkilatlarımız tarafından yapılmaktadır.

Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlama Aracı Olarak Fatih Projesi <i>Ahmet GÜNDOĞDU / Genel Başkan</i>	1
EĞİTİMDE BİLİŞİM TEKNOLOJİ KULLANIMI	
Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (Fatih) Projesi <i>Mahmut TUNCEL</i>	7
Dünyada ve Türkiye'de Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu <i>Yrd. Doç. Dr. Sönmez PAMUK</i>	14
Teknolojinin Yardımı İle Okulları ve Eğitimde Yeniliği Yönlendirmek <i>Fernando M. Reimers ve Zachary M. Hamed</i>	19
Öğretim ve Teknoloji: Bilgisayarların Öğretmen ve Öğrenciler Üzerindeki Gizli Etkileri <i>Prof. Dr. Micheal W. APPLE</i>	24
İnternet Bağımlılığı Gerçek mi, Efsane mi? <i>Prof. Dr. Erol GÖKA ve Dr. Baise TIKIR</i>	35
Okul Yönetiminde Bilgi-İletişim Teknolojileri (BIT) <i>Yrd. Doç. Dr. Süleyman GÖKSOY</i>	39
PILOT UYGULAMA DENEYİMLERİ VE DEĞERLENDİRMELERİ	
Fatih Projesi ve Kayseri'de Eğitim <i>Ibrahim CEYLAN</i>	46
Yönetici Deneyimi Olarak Fatih Projesi <i>Erol BOZKURT</i>	48
Fatih Projesi Pilot Uygulama Okulları Öğretmen Deneyimi ve Görüşleri	52
Fatih Projesi Üzerine Bir Değerlendirme <i>Ibrahim DEMIRKAN</i>	59
SERBEST MAKALELER	
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Bir Değer Öğretimi Örneği: EMANET <i>Yrd. Doç. Dr. Ahmet EKŞİ</i>	64

EĞİTİM BAKIŞ
Yıl: 8 • Sayı: 24 • Ekim-Kasım-Aralık 2012

Eğitim-Bir-Sen'in 3 Aylık Ücretsiz Yayınıdır

Eğitim-Bir-Sen
Adına Sahibi

Ahmet GÜNDOĞDU
Genel Başkan

Editör
Ali YALÇIN
Doç. Dr. Mustafa ORÇAN

Genel Yayın Yönetmeni
(Sorumlu Müdür)

Ali YALÇIN
Genel Basın Yayın Sekreteri

Yayın Kurulu
Ahmet ÖZER
Esat TEKTAŞ
Murat BİLGİN
Teyfik YAĞCI
Ramazan ÇAKIRCI

Basın Danışmanı
Hakan SÖĞÜT

Eğitimciler Birliği Sendikası Genel Merkezi
GMK Bulvarı Ş. Daniş Tunalıgil Sokak No: 3/13 Maltepe/ANKARA
Telefon: (0.312) 231 23 06 (pbx) • Faks: (0.312) 230 65 28
Bürocell: (0.533) 741 40 26
e-posta: egitimbirsan@egitimbirsan.org.tr
web: www.egitimbirsan.org.tr

Grafik Tasarım & Baskı
Hermes Ofset Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cadde No: 105 İskitler-ANKARA
Telefon: (0.312) 341 01 97 • Faks: (0.312) 341 01 98

Basım Tarihi: Kasım 2012

Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlama Aracı Olarak Fatih Projesi

Ahmet GÜNDOĞDU
Eğitim-Bir-Sen ve Memur Sen Genel Başkanı

Yakın geçmişe kadar birçok yenilikleri ve fırsatları kaçıran Türkiye, zaman kaybetmeksizin eğitim alanında kapsamlı bir değişim ve dönüşüm sürecini hayata geçirmek zorundadır. İdeolojik kaygıların etkisiyle geçen yüzyılı heba eden Türk eğitim sistemi, 21. Yüzyılda bu kez pedagojik kaygıları ve verileri esas alarak hareket etmeli ve kendisini yenilemelidir. Eğitim ve öğretimde bilişim teknolojilerini en üst düzeyde ve bütün süreçlerde kullanılabilen bir yapıyı da eş zamanlı olarak toplumun ve özellikle de çocuklarımızın ve gençlerimizin hizmetine sunmalıyız. Bu ciddi bir hazırlık gerektirmektedir. Bu noktada tartışılması gereken ilk konu, bu yeniliklerin eğitime ne kazandıracığı ve bu çerçevede hangi hazırlıkların yapılması gerektiğidir.

Geçtiğimiz yıl çıkarılan 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle, Eğitim Sisteminin organizasyon yapısı yeniden düzenlenmiş, karar alma mekanizmaları ve yönetim süreçlerinin çağın gereklerine uygun hale getirilmesine yönelik adımlar atılmıştır.

KHK'nin getirdiği yapısal değişikliklerin devamında ise demokrasi ve eğitim tarihimizin bir zaferi olarak görülmesi gereken ve kamuoyunun 4+4+4 olarak isimlendirdiği, TBMM'nin sürece aktif katılımı sayesinde dayatmasız ve vesayetsiz keşintili on iki yıllık eğitim düzenlemesi gerçekleşti.

Reform niteliğindeki bu düzenlemeyle "eğitiminde seçme hakkı; öncelikli olarak çocuğun ve ailesinindir" anlayışının hayata geçirilmesi yanında seçmeli ders çeşitliliğiyle "tek tip insan" anlayışı,

farklı öğretim programlarının ve milletin talep ettiği okul türlerinin yeniden hayata geçirilmesiyle de "dayatmacı eğitim" anlayışı sona erdirilmiştir. Bütün bu değişim süreciyle, demokrasinin vazgeçilmez unsuru çoğulculuğa vurgu yapan bir eğitim sisteminin oluşturulması, mensubu olduğu medeniyetin değerleriyle barışık ve çağın gerektirdiği becerilere sahip bir nesil yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

Eğitim sistemine ve eğitim hizmetlerinin organizasyonuna ilişkin bu reformist adımların istenen sonuçları doğurması, eğitim-öğretime ilişkin yöntem ve teknikler ile uygulama araçlarında da değişikliklerin yapılmasına, yeni imkan ve fırsatların kullanılmasına ve oluşturulmasına bağlıdır. Bütün bu düzenlemeler öncesinde hayata geçirilen öğrenme- öğretim yöntemlerimizi kökünden etkileyecek olan FATİH Projesi'ni bu kapsamda değerlendiriyoruz. Beyaz ya da kara tahta uygulaması yerine internet ortamında olan tüm bilgilere erişimi sağlayan, okul ve sınıf ortamında dünyayla doğrudan bağlantı kurma imkanı veren, internete açık aktif ve akıllı tahta uygulamasına geçilmesini sağlayan FATİH Projesi'ni, bu yönüyle eğitim sisteminde dönüm noktası niteliğinde bir gelişme olarak değerlendiriyoruz. Bu proje kapsamında, pilot uygulaması devam eden ders kitabı yerine tablet bilgisayarların kullanıldığı bir eğitim-öğretim modeline de geçildi. Bütün bunları, eğitimde yenilikçiliğin (innovasyon) arttırılması, eğitim ve öğretimde teknolojinin daha etkin ve verimli kullanılması çabalarına ilişkin önemli göstergeler olarak kabul ediyoruz.

Kamuoyunun FATİH Projesi'ni öğrencilere verecek elektronik kitaptan ibaret sanması, projenin tanıtımı ve farkındalığı konusunda yeterli çalışma yapılmadığını gösteriyor. FATİH projesinin, dersliklerin donanım ve yazılım altyapısı bileşeninin altında tüm okullarımıza çok fonksiyonlu yazıcı ve doküman kamera ile tüm dersliklere etkileşimli tahta ve kablolu internet bağlantısı sağlamakta olduğu, her öğretmenimize tablet bilgisayarın verileceği görülmektedir. Ayrıca projenin 2. fazında her öğrenciye Tablet Bilgisayar temin edilecektir. Etkileşimli tahta: LED Ekran+Etkileşimli Tahta Bilgisayarı+Beyaz Tahta+Yeşil Tahta'dan oluşan bir düzenek kurulmaya devam edilmektedir.

Eğitim-Bir-Sen olarak eğitim sistemimizin çağın gereklerine ve milletimizin taleplerine uygun olarak yeniden yapılandırılmasında, yeni neslin yetiştirilmesinde manevi değerlerimizin merkeze alınmasında ve sistemin tüm süreçlerinde, etkili teknoloji kullanımı ve yenilikçi eğitim teknolojilerinden yararlanılmasında aktif rol oynamaya devam edeceğiz.

FATİH projesi, eğitim sistemini sadece teknolojik olarak yenilemek yanında bundan daha önemlisi şehirler, semtler, mahalleler, okul ve öğrenciler arasında bilgi erişimine ve değişimine imkân sağlamak suretiyle eğitimde bölgeler arası kalite farkını da elemine etmesi bakımından önemli bir girişimdir. Bilgisayarı olmayan ailelerin çocukları bilgisayarla tanışacaklar. Bu bakımdan "FATİH" adının açılımı "Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi" şeklinde olması anlamlıdır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken, teknolojinin amaca ulaşmak için bir araç olduğunu unutmamak ve teknolojiyi amaç haline getirmemektir. Dikkat edilmesi gereken bir başka konu ise, yenilenen bu eğitim teknolojisiyle birlikte eğitim sistemimizin bütün problemlerinin çözüleceği yanılgısına düşmemek ve öğretmen unsurunu yani eğitimin temel taşıyıcısı olan insan kaynaklarını ikinci plana itmektir. Bütün yenilenme (innovasyon) ve teknolojilerin merkezinde "insan" olmasına ve hiçbir yeni icadın bunun önüne geçmemesine azami özen göstermeliyiz. Bu, hem insani değerler hem de eğitimin pedagojik ilkeleri bakımından elzem bir meseledir. Bilişim teknolojilerinin, öğretmenin

hizmet sunumunu sadece kolaylaştırdığı ve onun yerine geçemeyeceğini kabul ederek eğitimde teknolojik yenilenmeyi hızlandırmalı ve ivedilikle tamamlamalıyız.

Çok önemli ve de gündemde olan bir konu olması nedeniyle Eğitime Bakış Dergimizin bu sayısını FATİH Projesine ayırdık. Çünkü biz inanıyoruz ki; FATİH Projesi bugüne kadar yapılan tüm yeniliklerin ötesinde bir uygulama olacaktır. Bu projenin başarı veya başarısızlığı eğitim sistemimizin ve dolayısıyla ülkemizin başarısını doğrudan etkileyecektir. Pilot uygulamalar devam etmektedir. Sendika olarak, bu projenin tüm okullarımızda sağlıklı bir şekilde ve zengin bir içerikle çocuklarımızın ve gençlerimizin hizmetine sunulmasının takipçisi olacağız.

Fatih Projesinin önemli bir bileşeni de, öğretim programlarının yeniden kurgulanmasıdır. Çağımızda değişen her şey gibi eğitimi insan tanımı da değişmiştir. Okuma-yazma bilen, aritmetik bilgileri olan kişileri tanımlamakta kullanılan "eğitilmiş insan" tanımı, bilgi toplumunda kendisi ile ilgili gelişmeleri takip edebilen, bunları hayatında uygulayan, sorgulayan, gelişime açık, bilgi ve iletişim teknolojilerini aktif olarak kullanabilen hem bilgi hem de bilinç sahibi bireye dönüşmüştür. Bu anlayışı ve yeni eğitilmiş insan tanımını öğretim programlarına yansıtacak, öğretmene kılavuz olacak müfredatların hazırlanması gerekmektedir.

Sistem içerisinde sayıları bir milyona (1.000.000'a) yaklaşan eğitim çalışanının, okulda bilişim teknolojisi araçlarını ve eğitim içeriklerini aktif olarak kullanılmasını sağlayacak yönetim bilgi ve becerilerine kavuşturulması projenin bütünlüğünü ve kapsama alanını göstereceği bakımından önemlidir. Vatandaşlarımızın vergileriyle finanse edilen bu büyük projenin öğrencilerin hizmetine aktif sunumu çalışanlarımızın yeterlikleri ile ilgilidir.

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin; akıllı tahta kullanımı, bilgisayar teknolojisine dayalı öğrenme stratejileri, e-kaynak kullanımı gibi gerek bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, gerekse yeni neslin öğrenme profilleri vb. konularında sürekli denetimin yapılması, ayrıca hizmetiçi eğitim almalarını sağlamak gerekmektedir.

İnsan kaynağı ve hizmet sunduğu kitle yönüyle ülkemizin en büyük kamu kuruluşu konumundaki Milli Eğitim Bakanlığının, eğitim çalışanlarının hizmetiçi eğitimini çağın gereklerine uygun olarak yeniden dizayn etmesi gerekmektedir. Bakanlığın, özellikle son yıllarda, etkili bir hizmet-içi eğitim faaliyetini organize etmede yetersiz kaldığını gözlemlemekteyiz. Sanki yeni icat edilmiş gibi sunulan uzaktan eğitim, telekonferans gibi yöntemlerin; iş başında yetiştirme, uygulamalı eğitim, yüz yüze eğitim uygulamalarının ikamesi olamayacağı açıktır. Çok büyük kaynakların ayrıldığı FATİH projesinin başarısı, öğretmen ve yöneticilerimizin eğitimi, moral ve motivasyonu ile yakından ilgilidir. Bu alanda görev yapacak uzmanların, alan uzmanı olmaları gerekmektedir. Telekonferans yoluyla slayt okumanın öğrenmeye katkısının istenilen seviyede olmadığı, yüz yüze eğitimin, bizzat yaparak ve yaşayarak öğrenmenin yerine geçmesinin mümkün olmadığı, sadece yapılmış olmak için yapma girişimlerinin bu projeye yapılabilecek en büyük kötülük olacağı bilinmelidir. Bakanlığa önerimiz, özellikle öğretmen ve yönetici eğitiminde görev alacak personelin seçiminde, etkileşimli tahta bilgisayarını, öğretim programını, öğrenci psikolojisini ve öğrenme yöntemlerini bilen ve bu bileşenleri birlikte analiz edip hizmet etme bakımından alanının uzmanlarıyla çalışmasıdır. Her bileşenin, sadece o alanda uzmanlaşmış kişilerce verilmesi bu bileşenlerin bütün olarak ve etkileşim içerisinde algılanmasını zorlaştırabilir.

FATİH projesinin 12 yıllık kesintili eğitim sürecinde başarıyla uygulanmasında ve ülkemizin geleceğinin şekillenmesinde önemli faktör olacağı kanaatindeyiz. Yeni eğitim sistemimizin, güçlü teknolojik altyapısı, iyi yapılandırılmış, içeriği değerlerimiz ile donatılmış müfredatı, mutlu ve geleceğe umutla bakan, moral değerler ile beslenen, motivasyonu ve toplumda saygınlığı tartışma konusu yapılmayan ve yüksek statüye sahip öğretmen ve eğitim çalışanları ile başarılı olacağı unutulmamalıdır. İçeriği doldurulmamış, çalışanları gönülsüz, özellikle ahlaki değerlerimiz ile yeterince desteklenmeyen zoraki girişimlerin başarılı olmadığı 8 yıllık kesintisiz eğitim, bu dayatmaya son veren bize önemli bir tecrübe olmuştur.

Sonuç olarak, FATİH Projesi fikri önemlidir, ama bir o kadar önemli olan husus onu verimli ve amaçlı doğrultusunda sürdürebilmektir. Bunun için de, başta Milli Eğitim Bakanı ve bakanlık üst düzey bürokratları olmak üzere Hükümetin ve bürokratlarının, öğretmenin saygınlığı, statüsü ve mali hakları konusundaki mevcut söylem ve tutumlarında öğretmen lehine sonuçlar oluşturacak değişiklikler yapması gerekiyor. Bu gerçekleşirse, projenin istenilen sonuçları oluşturması ve başarıyla tekemmül etmesinde büyük sorumluluk düşen öğretmenlerimizin, eğitim çalışanlarının ve eğitim yöneticilerimizin ihtiyaç duyduğu motivasyon sağlanabilir. Şüphesiz öğretmenlerimize ve yöneticilerimize bu noktada önemli sorumluluk düşmektedir. Bu sorumluluk bilincini oluşturmak, bu sorumluluğun gereklerini yerine getirmede öğretmenleri desteklemek ve öğretmenlere yeni imkanlar sunmak, özelde Bakanın genelde ise Bakanlığın görevidir. Biz sendika olarak Fatih Projesinin verimliliğini ve sürdürülebilirliğini izlemeye, sonuçlarını dergilerimiz ve diğer yayınlarımız aracılığıyla meslektaşlarımızı başta olmak üzere kamuoyuyla paylaşarak yapıcı eleştirilerimizi yapmaya devam edeceğiz.

Unutmayalım ki; hizmet sunumunda kullanılan her unsur gibi teknoloji de sonucu itibarıyla insan içindir ve insan ürünüdür. Hem teknolojinin hem teknolojik ürünlerin, kendisinden beklenen sonuçları oluşturması için nihayetinde insan eline ve insan emeğine ihtiyacı vardır. Kullanılan yöntem, araç ve teknoloji ne olursa olsun, insanın eğitiminde ve insanı geleceğe hazırlamada, ikamesi ve dublörü olmayan baş aktör öğretmendir. Bu gerçeği idrak etmiş, insana ve öğretmene değer veren saygın toplum anlayışında buluşmak ümidiyle, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamada önemli sonuçlar üretmesini beklediğimiz Fatih Projesinin başarılı olmasını ve başarısıyla medeniyet paydaşımız olan diğer ülkeler için de model olmasını diliyorum.

EĞİTİMDE BİLİŞİM TEKNOLOĞİ KULLANIMI

- Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (Fatih) Projesi
 - Dñnyada ve Tñrkiye'de Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu
 - Teknolojinin Yardımı İle Okulları ve Eğitimde Yeniliği Yñnlendirmek
 - Öğretim ve Teknoloji: Bilgisayarların Öğretmen ve Öğrenciler Üzerindeki Gizli Etkileri
 - İnternet Bağımlılığı Gerçek mi, Efsane mi?
 - Okul Yñnetiminde Bilgi-İletifim Teknolojileri (BİT)
-

Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (Fatih) Projesi

Mahmut TUNCEL

MEB Eski Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürü, Ankara

ÖZET

Toplumsal sistemin temel unsurlarından biri olan eğitimin öncelikli amacı, toplumu meydana getiren bireylere, çağın gerektirdiği koşulları ve yeterlilikleri kazandırmak; onlara gelecek için yeni fırsatlar sunmaktır. Eğitim, bu amacının yanı sıra bireyin yaşam kalitesini yükseltme rolünü de üstlenmektedir. Günümüzde, bireylerin sosyal ve ekonomik başarısı, teknolojiyi akıllı bir biçimde kullanmalarına bağlıdır. Bu nedenle, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) yayınladığı bir rapora göre, ülkelerin çoğu, yüksek kalitede öğrenme ve öğretim hizmeti sağlamak, bireyleri modern toplumun gerekliliklerine göre donatmak ve onların sosyal ve ekonomik başarıları için okullara önemli ölçüde BT yatırımı yapmaktadır. Eğitimde FATİH Projesi hem çağın gereklerine uygun bir proje olma özelliği ile hem de bireylere gelecekte birçok fırsat sunabilme hedefiyle oldukça dikkat çekicidir. Eğitimde FATİH Projesi ile eğitim ve öğretimin niteliğini arttırmak ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla BT (Bilişim Teknolojileri) araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde etkin kullanımı için derslikler BT araçları ile donatılacaktır. Dersliklere kurulan BT donanımının öğrenme-öğretme sürecinde etkin kullanımını sağlamak amacıyla öğretmenlere hizmetiçi eğitim seminerleri verilerek, eğitim süreçlerinin temelini oluşturan öğretmenlerin çağı yakalayabilmeleri için uygun eğitim ortamları hazırlana-

caktır. Öğretim programlarında etkin BT kullanımı sağlanarak bu süreçte öğretim programları, BT destekli öğretime uyumlu hale getirilip eğitimsel e-çerikler oluşturulmaktadır. Eğitimde FATİH Projesi'nin beş ana bileşeni bulunmaktadır. Bunlar; Donanım ve Yazılım Alt-

yapısının Tamamlanması, e-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi, Öğretim Programlarında Etkin BT Kullanımı, Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitimi, BT'nin Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir Kullanımının sağlanmasıdır. Eğitimde FATİH Projesi Millî Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı ve TÜBİTAK işbirliğiyle yürütülmekte; diğer ilgili bakanlıklar tarafından desteklenmektedir. Projenin 5 yılda tamamlanması planlanmaktadır.

GİRİŞ

Amaç

Eğitimde FATİH Projesi e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında ve Ülkemizin Bilgi Toplumuna dönüşüm sürecindeki eylemleri tanımlayan Bilgi Toplumu Stratejisi Belgesi, Kalkınma Planları, Bakanlığımız Stratejik Planı ve BT Politika Raporunda yer alan hedefler doğrultusunda, 2013 yılı sonuna kadar okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarımızda yer alan tüm dersliklere BT araçları sağlanarak, dersliklerde öğretmenler tarafından BT destekli eğitim ve öğretimin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Genel Hedef

Eğitimde FATİH Projesi, eğitim ve öğretimin niteliğini artırmak ve fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla, BT araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde etkin kullanımı için temel eğitim ve ortaöğretim okullarındaki tüm dersliklere Etkileşimli Tahta ve internet altyapısı; her okula çok amaçlı fotokopi makinesi, doküman kamera ile öğretmenlere ve 5. sınıftan 12. sınıfa kadar örgün eğitime devam eden tüm öğrencilere tablet bilgisayar sağlanacaktır. Projeden ülkemiz genelindeki tüm devlet okulları ve örgün eğitimdeki öğrenciler bölge ayrımı olmaksızın faydalanacaktır.

Hedefler

- Eğitimde FATİH Projesi kapsamında okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve liselerde 570.000 dersliğe LCD Panel Etkileşimli Tahta ve internet altyapısı, her okula çok amaçlı fotokopi makinesi, doküman kamera donanımının yanı sıra öğretmenlere ve örgün eğitimdeki 5. sınıftan 12. sınıfa kadar bütün öğrencilerimize tablet bilgisayar sağlanacaktır.
- Etkileşimli Tahta ihalesi sonuçlanmıştır. 85.000 adet tahta üretimi ve kurulumu gerçekleştirilecektir.
- 3657 ortaöğretim kurumumuzdaki Etkileşimli Tahtanın kurulumu, 2012 yılı Eylül ayına kadar gerçekleştirilecektir.
- Donanım altyapısının iyileştirilmesi bileşeni kapsamında, Anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim ve liselerde (yaklaşık 40.000 okul) bütün dersliklere (yaklaşık 570.000 derslik) bilgisayar, etkileşimli tahta ve geniş bant internet erişimi sağlanacaktır. Her okula en az bir adet çok amaçlı fotokopi makinesi sağlanacaktır.
- Öğretmen Hizmetiçi Eğitimi bileşeni kapsamında okullarımızda görev yapan yaklaşık 626.000 öğretmenin; sınıflara sağlanan donanım altyapısını, eğitsel e- içeriği ve BT'ye uyumlu hale getirilen öğretim programlarına uygun biçimde kullanma becerilerini geliştirmeleri için yüz yüze ve uzaktan eğitim aracılığıyla hizmet içi eğitimi gerçekleştirilecektir.
- Bakanlığımız tarafından illerde görevlendirilmek üzere yaklaşık 404 eğitimci yetiştirilmiştir. Eğitimler tüm illerde eğitimci tarafından devam ettirilecektir.
- Projenin Hizmetiçi Eğitim Bileşeni kapsamında Temel BT Eğitimleri, Eğitimde Teknoloji Kullanı-

mı Kursu, Teknoloji ve Liderlik Forumu (Yöneticiler için) ve Alan Bazlı Eğitimler verilmektedir. Bu eğitimlerin devamlılığı sağlanacaktır.

- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı ile oluşturulan komisyon çalışması sonucunda e- içeriklere yönelik teknik, pedagojik, görsel, işitsel ve genel standartlar belirlenmiştir. Elektronik ortamda kullanılacak z- kitap içinde yer alması planlanan e- içeriklere ait inceleme ve hazırlama kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterlere uygun e- içerikler hazırlanmaya başlanmış, Türkiye'deki e- içerik üreticileri ile görüşmeler yapılmıştır. Bu kapsamda birçok e- içerik üretilecektir.
- e- içeriğin sağlanması bileşeni kapsamında, öğretim programlarında yer alan ders içerikleri için öğrenme nesnelere hazırlanacak ve e- kitap formatında elektronik ortama aktarılacaktır. Bu e- içeriklere web tabanlı ortamlarda hem çevrimiçi hem çevrimdışı biçimde ulaşılabilecektir.
- Öğretim Programlarında Etkin BT kullanımı bileşeni kapsamında okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve lisede kullanılan öğretmen kılavuz kitapları, program uygulama kılavuz kitapları ve öğretim modüllerinde yer alan öğretim etkinlikleri okullarımızın dersliklerine sağlanan donanım altyapısının ve eğitsel e- içeriğin etkin kullanımını içerecek şekilde güncellenecektir.
- BT'nin Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir Kullanımının sağlanması bileşeni kapsamında, eğitim-öğretim süreçlerinde BT araçlarıyla birlikte internetin bilinçli ve güvenli kullanımının sağlanması için gerekli donanım ve yazılım altyapısının kurulması ve mevzuat düzenleme çalışmaları yapılacaktır.
- Türk Telekom ile yapılacak Sözleşme ve eklerinin hazırlığında MEB ile TÜBİTAK ortak çalışmalarına devam etmektedir. Sözleşme eklerinde sona gelinmiştir. BTK ile İnternetin Bilinçli ve Güvenli Kullanımı farkındalığı konularında protokol taslağı hazırlanmıştır. Bu konuyla ilgili çalışmalara ağırlık verilecektir.

Projenin Gerekeşi

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan (2006-2010) Bilgi Toplumu Stratejisi Belgesinde 'Bilişim Teknolojileri'nin eğitim sistemimizde kullanımıyla ilgili olarak "Bilgi ve iletişim teknolojileri eğitim sürecinin temel araçlarından biri olacak ve öğrencilerin, öğretmenlerin bu teknolojileri etkin kullanımı sağlanacaktır" hedefi yer almaktadır. Bu

kapsamda, Bakanlığımızdan örgün ve yaygın eğitim verilen kurumlarda bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısını tamamlanması, öğrencilere bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma yetkinliğinin kazandırılması, bilgi ve iletişim teknolojileri destekli öğretim programlarının geliştirilmesi istenmektedir. Ayrıca Bilgi Toplumu Stratejisi Belgesinde bilgi toplumuna dönüşümün sağlanabilmesi amacıyla Bakanlığımızın görev alanıyla ilgili olarak aşağıdaki hedeflerin gerçekleştirilmesi bulunmaktadır:

- Bireylerin yaşam boyu öğrenim yaklaşımı ve e-öğrenme yoluyla kendilerini geliştirmeleri için uygun yapıların oluşumu ve e-içeriğin geliştirilmesi,
- Ortaöğretimden mezun olan her öğrencinin temel bilgi ve iletişim teknolojileri kullanım yetkinliklerine sahip olması,
- İnternetin etkin kullanımı ile her üç kişiden birinin e-eğitim hizmetlerinden faydalanması,
- Herkese bilgi ve iletişim teknolojilerini öğrenme ve kullanma fırsatının sunulması,
- Her iki kişiden birinin internet kullanıcısı olması,
- İnternetin, toplumun tüm kesimleri için güvenilir bir ortam haline getirilmesi.

Bakanlığımız 2010-2014 Stratejik Planında, Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi temasında yer alan 14. Stratejik amacın birinci stratejik hedefi "Stratejik Hedef 14.1: Bakanlığımıza bağlı okul ve kurumlarımızın bölgesel farklılıkları gidermek amacıyla 2014 yılı sonuna kadar, tümünün bilişim teknolojilerinden yararlanmasını sağlamak" görevi sorumlu birim olarak Genel Müdürlüğümüze verilmiştir.

Eğitimde FATİH Projesi, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan Bilgi Toplumu Stratejisinde (2006-2010) belirtilen hedefleri karşılamak ve Bakanlığımız tarafından Genel Müdürlüğümüze sorumluluğuna verilmiş olan ve yukarıda belirtilen stratejik hedefi gerçekleştirmek üzere tasarlanarak, uygulamaya konmuştur.

Mevcut Durum, İhtiyaçlar ve Problemler

Ülkemizde bilişim teknolojilerinin eğitime entegrasyonu sürecinde, her okula bir BT sınıfı kurulması yaklaşımı 1990'lı yıllardan beri benimsenmiş ve çözüm olarak kullanılmıştır. Şu anda okullarımızın tamamına yakını BT sınıflarına sahiptir. Ancak BT sınıflarının okullarda kullanımı ve eğitime en-

tegrasyonu sürecinde, gelişen teknoloji ve değişen günümüz koşulları nedeniyle bazı sorunlar yaşanmaktadır. BT sınıflarının haftalık ders programı bağlamında kullanıldıkları düşünüldüğünde, her öğretmen ve öğrenci için kullanım süresi ile kapasitesi yetersiz kalmaktadır. Okullarımızda ise BT sınıfları genellikle bilişim teknolojileri dersi öğretiminde kullanılmaktadır. Bu sebeple, her dersliğin bilişim teknolojileriyle donatılması yaklaşımına geçilmesi zorunluluk olarak görülmektedir. Dünya genelinde artık bilişim teknolojileri dersliklerde daha çok kullanılmakta, bu teknolojileri öğrenci ile öğretmenler daha aktif kullanmakta ve yüz yüze eğitimle BT destekli eğitimin derslik ortamında birlikte gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar hızlanmaktadır. Bu nedenle içinde bilişim teknolojileri araçlarının olduğu derslik anlayışına geçilmesine Bakanlığımız tarafından karar verilmiştir. Okullarımızdaki donanım alt yapısının iyileştirilmesi konusunda LCD Panel Etkileşimli Tahta, çok amaçlı fotokopi makinesi, doküman kameranın şartname çalışmaları tamamlanmış, sözleşme imzalanmıştır.

Tablet bilgisayarların ürün modeli, senaryoları belirlenmiştir. Bu belirlemelerin ardından ihalesi yapılarak, Eğitimde FATİH Projesi Pilot Uygulama kapsamında, 17 İl 52 okulumuzda, 6 Şubat 2012 tarihinden itibaren öğretmen ve öğrencilerimizin kullanımına açılmıştır. Öğretim programlarının bilişim teknolojisi araçlarında kullanımı bileşeni kapsamında, tabletlerin ve etkileşimli tahtaların müfredata entegre edilmesi için Talim Terbiye Kurulu Başkanlığımızca gerekli değişikliklerin yapılması hususunda çalışmalar başlatılmıştır.

Öğretim programlarıyla uyumlu ve derslerde kullanılacak ses, video, animasyon gibi nesnelere zenginleştirilmiş, dersi destekleyen bilgisayar tabanlı elektronik kitaplar, tabletlere ve tahtalara yüklenmiş durumdadır. Aynı zamanda derslerle desteklenmiş içerik çalışmaları devam etmektedir.

Tabletlerde kullanılmak üzere, zenginleştirilmiş ders kitapları (z-kitap) oluşturulmaktadır. z- kitap; okullarda kullanılan ders kitaplarının, PDF formatları üzerinde yazılı metinlere dokunulmadan, çoklu ortam unsurları ile zenginleştirilmiş halidir. Pilot uygulama kapsamında ilköğretim 5. Sınıflar için 4 farklı dersten 9 kitap, 9.Sınıflar için 13 farklı ders için 29 ders kitabı z-kitap'a dönüştürülerek tabletlere yüklenmiştir.

Projenin bileşenlerinden biri olan "e-içeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi" bileşeni kapsamında

Eğitim içerikler ile ilgili her türlü bilgi ve belgelerin, dokümanların içinde bulunacağı, öğretmen ve öğrencilerin elektronik içeriklere kolayca ulaşabileceği interaktif bir eğitim portalı olan EBA (Eğitim Bilişim Ağı) kurulmuştur.

Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitim Bileşeni kapsamında, okullarımızda görev yapan yaklaşık 626.000 öğretmenin sınıflara sağlanan donanım altyapısını, eğitsel e-çerikler ve BT'ye uyumlu hale getirilen öğretmen kılavuz kitaplarını etkin biçimde kullanma becerilerini geliştirmesine yönelik, yüz yüze ve uzaktan eğitim aracılığıyla hizmetiçi eğitim faaliyetleri planlanmıştır. Akademisyenlerden oluşan bir kurulla bu konudaki çalışmalar tamamlanmış ve eğitim içeriği oluşturulmuştur. Yapılmakta olan hizmetiçi eğitimin (FATİH Projesi Eğitimde Teknoloji Kullanımı Kursu) içeriğinde; öğretmen kılavuz kitaplarına, öğretim programlarındaki kazanımlara bağlı kalınarak; yapılandırıcı yaklaşımın dışına çıkılmadan, dersin süreçlerinde bilişim teknolojilerinin ve e-materyallerin nasıl kullanılacağı konularına değinilmiştir.

Projeden Doğrudan ya da Dolaylı Yoldan Fayda Sağlayacak Gruplar

Projeden doğrudan fayda sağlayacak gruplar, yukarıda da ifade edildiği üzere Bakanlığımıza bağlı okullarda görev yapan öğretmenler ve öğrencilerdir. Bu proje sayesinde öğrenciler ve öğretmenler, dersliklerine kurulan bilişim teknolojisi araçlarını eğitim-öğretim süreçlerinde daha etkin kullanabileceklerdir. Projeden dolaylı olarak ise veliler başta olmak üzere tüm bireyler nihayetinde tüm toplum fayda sağlayacaktır.

Ülkemizin, demografik yapısının sağladığı potansiyelden doğru seçimlerle yararlanılıp; hem uluslararası alanda hem de farklı toplum kesimleri arasında var olan sayısal uçurum azaltılırsa, bilgi toplumuna dönüşümde başarıya ulaşmak mümkün olacaktır. Türkiye'nin stratejik önceliklerinin başında yer alan ve sosyo-ekonomik alanda topyekûn bir değişimi ifade eden bilgi toplumuna dönüşüm süreci; giderek güçlenen ekonomisi, genç ve dinamik nüfus yapısı, küreselleşen dünya ekonomisinin avantajlarını giderek daha iyi kullanan deneyim sahibi girişimcileri ile Türkiye açısından büyük fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatlar etkin şekilde kullanılarak; uluslararası rekabet gücüne sahip, bilgiye dayalı ekonomik ve sosyal gelişimin sürdürülebilir kılınması ve toplumsal refahın artırılması için bütüncül bir dönüşüm stratejisi izlenmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda; ekonomik ve sosyal yaşamın hemen her alanını ilgilendiren bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde, doğru stratejiler geliştirmek ve uygun adımları zamanında atabilmek için öncelikle; Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşümünde pay sahibi olacak unsurlar da dahil olmak üzere ülkenin koşul ve ihtiyaçları tespit edilmiş, dünyadaki genel yaklaşım ve dinamikler de göz önünde bulundurularak; stratejik öncelik ve hedefler belirlenmiştir.

Nitekim bu doğrultuda, DPT'nin Bilgi Toplumu Stratejisi'nin yukarıda da belirtilen hedeflerini ilke edinen Eğitimde FATİH Projesi ile Türkiye'de ki yaklaşık 42.000 okul ve yaklaşık 620.000 derslik teknolojik donanım ve alt yapısı ile birlikte geniş bant internet erişimine sahip hale gelecektir. Proje, tüm öğretmen ve öğrenciler için eşit bilgi ve teknoloji olanağı sunacaktır. Sosyal dönüşüm anlamında en büyük gelişme, öğretmen ve öğrencilerin eğitim alanında bilgiyi ve teknolojiyi en etkin şekilde kullanabilmeleri yönünde beklenmektedir. Teknolojiyi etkin kullanan öğrencileri yetiştirebilen bir ülke olarak Türkiye'nin ciddi anlamda sosyal fayda sağlayacağı öngörülmektedir. Bilgi ve teknolojiyi etkin kullanan bireylerin, işletmelerde kolaylıkla istihdam edilerek; üretime ve ekonomiye fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

Projenin uygulandığı okullardan mezun olan bireylerin, gündelik ve iş yaşamlarında bilgi ve teknolojiyi etkin kullanarak; bilgi toplumuna dönüşümü gerçekleştirebilmeleri hedeflenmektedir. Bu proje, sosyal ve kültürel değişimi de bünyesinde barındıran bütüncül bir süreçtir. Bireylerin gündelik yaşamlarında ve çalışma hayatlarında bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin ve yoğun kullanımı, bilgiye erişim imkânlarının geliştirilmesi suretiyle, kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerini ve yaşam kalitelerini artırmalarını da sağlayabileceği öngörülmektedir.

Türkiye, bu sosyal dönüşüm sürecinde, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı ile ekonomik ve sosyal faydayı artırmayı amaçlayan etkin kullanım odaklı stratejiyi benimsemiştir. Bu doğrultuda, halen bilgi ve iletişim teknolojilerini göreceli olarak daha çok kullanan öğrenciler, çalışanlar ve işsizler odak kitle olarak seçilmiştir. Aynı zamanda, kısa ve orta vadede değişen ekonominin gereklerine uygun iş gücü ihtiyacını da karşılayacak bu öncelikli kesimlere, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim fırsatı ve eğitim süreçlerinin bu teknolojilerle desteklenmesi suretiyle kullanım yetkinliği kazandırılarak, bilgi toplumunun gerektirdiği in-

san kaynağının geliştirilmesi sağlanacaktır. Genç nüfusa sunulacak erişim imkanları, kazandırılacak yetkinlik ve motivasyon ile bilgi toplumuna dönüşümde "itici güç" meydana getirilmiş olacaktır. Bu bağlamda, Eğitimde FATİH Projesi, bilgi toplumu strateji belgesinde yer alan bu süreci destekleyici nitelikte hedefler ortaya koymaktadır.

Ülkemizin dört bir köşesinde eğitim yaşantısına devam eden tüm öğrencilerimizin, sosyo-ekonomik durumu ve şartları ne olursa olsun bilişim teknolojisi olanaklarından faydalanması projenin en temel hedefidir. Proje ile ileri eğitim teknolojilerini kullanarak, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma imkânları, ülkemizin en ücra yerlerine kadar en çağdaş tekniklerle sağlanacaktır.

Proje Uygulama Adımları

Proje kapsamında yapılacak temel çalışmalar aşamalı olarak aşağıdaki şekilde yürütülecektir:

1. 2011, 2012 ve 2013 yıllarında dersliklere BT araçları sağlanacak okulların belirlenerek, yıllara göre sıralanması.
2. Proje okullarında ve dersliklerde ihtiyaç duyulacak bilişim teknolojilerinin teknik özelliklerinin ve ağ altyapısının tespiti ve teknik şartnamesinin hazırlanması.
3. Bakanlık Merkez teşkilatında, okullarda ve dersliklerde bilişim teknolojisi donanımı ile ağ altyapısının kurulması ve internet erişiminin sağlanması.
4. Dersliklerde bilinçli ve güvenli BT araçlarının kullanımının sağlanması için öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin internet kullanırken karşılaşılabilecekleri riskler, dikkat etmeleri ve uymaları gereken kurallar belirlenerek, bu konuda mevzuat hazırlanması. Gerekli eğitimlerin, seminer ve etkinliklerin gerçekleştirilmesi.
5. Eğitsel e-çeriklerde bulunması gereken pedagojik ve teknik özelliklerin belirlenerek, öğretim programlarında yer alan bütün ders içeriğinin, çoklu ortam prensiplerine uygun olarak elektronik ortama aktarılması.
6. Öğretim programlarının dersliklere sağlanan BT araçlarına ve eğitsel e-çeriğe uyumlu hale getirilmesi. Öğretmen kılavuz kitaplarına, dersliklere sağlanan BT araçlarının kullanımını içeren ders etkinliklerinin eklenmesi.
7. BT araçlarının, derslerin işlenmesi esnasında nasıl kullanılacağına dair öğretmenlere eğitimlerin verilmesi.
8. Derslerde bilişim teknolojisi araçlarıyla öğretmenlerin ne düzeyde eğitim yaptıklarının izlenmesi ve gerektiğinde kullanımla ilgili gerekli önlemlerin alınması.
9. Projenin değerlendirilmesine yönelik etki araştırmasının yapılması.

Eğitimde FATİH Projesi'nin temel göstergeleri:

Eğitimde FATİH Projesi sonuçlandıktan sonra ortaya çıkan, dersliklerdeki BT araçlarının eğitim-öğretim amaçlı olarak kullanım oranı, projenin başarısının en önemli göstergesi olacaktır.

1. BT araçları ile donatılmış derslik sayısı,
2. Dersliklerde BT araçlarını kullanma konusunda eğitim almış öğretmen sayısı,
3. Geniş bant internet bağlantısı sağlanan okul ve derslik sayısı,
4. Öğretim etkinliklerinde BT araçlarını kullanan öğretmen sayısı,
5. Öğretim etkinliklerine BT kullanımı entegre edilerek güncellenmiş öğretmen kılavuz kitabı sayısı,
6. Öğretmenlerin BT araçlarını ders öğretiminde haftalık olarak kullandığı ders saati sayısı,
7. Güvenli internet kullanan öğretmen, öğrenci ve yönetici sayısı,
8. Bilinçli internet kullanan öğrenci ve aile sayısı.

Proje sonunda aşağıdaki proje çıktılarına ulaşmak hedeflenmektedir:

Proje tamamlanana kadar tüm derslikler BT araçları ile donatılacaktır. Proje sonunda öğretmenlerin tamamı dersliklerindeki BT araçlarını ve interneti öğretim süreçlerinde kullanma konusunda eğitim alacaktır. Proje sonunda öğretmenlerin tamamı her derste dersliklerindeki BT teknolojilerini öğretim etkinliklerinde kullanacaktır. Proje sonunda tüm derslerin öğretmen kılavuz kitapları, BT araçları ile öğretimi içerecek biçimde güncellenecektir. Proje sonunda Bakanlığımıza bağlı tüm okullarda güvenli ve bilinçli internet kullanımı sağlanacaktır. Dersliklerde kullanılan tüm yazılımların, ne düzeyde kullanıldığı izlenebilecek ve raporlandırılacaktır.

Proje Uygulaması

Donanım ve Yazılım Altyapısının Sağlanması Bileşeni:

Proje kapsamına uygun 17 ilimizde 52 pilot okul oluşturulmuş, eğitim teknolojisinde yerini alan BT ekipmanlarının eğitim ortamlarında öğretmenlerimiz tarafından gerçek anlamda denemelerinin yapılması sağlanmıştır. Bu okulumuzdaki eğitimcilerden ve öne çıkan iyi uygulamalar ülkemiz ve tüm dünya örnekleri toplanarak proje güncellenmiştir. Söz konusu pilot okullarda ar-ge çalışmaları hız kesmeden devam etmektedir.

Eğitsel e-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi Bileşeni:

Bu kapsamda; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile birlikte yürütülen ortak çalışmalarla; e-İçeriklerin genel, pedagojik ve teknik standartları belirlenmiştir. Böylece e-İçerik üreten öğretmenlerimiz ve diğer üreticiler için rehber niteliğinde bir çerçeve oluşturularak üretime yönelik kriterler belirlenmiştir.

Bu konuda EBA e-İçerik sağlamada ana kumanda merkezimiz olup e-İçerikler (<http://www.eba.gov.tr/>) üzerinde sağlanacaktır.

Ayrıca; öğretmenlerimizin e-İçerik geliştirmelerini desteklemek amacıyla <http://kursiyernet.meb.gov.tr/> adresinden de içerik geliştirmeye

yönelik eğitim videoları yayınlamaktadır. Ayrıca ülkemizde öne çıkan e-İçerik geliştiricisi özel sektör firmaları ile dünya genelinde bu alanda içerik geliştiren firmaların, FATİH Projesi kapsamında e-İçerik hibe yazıları alınmış olup, protokol hazırlıkları devam etmektedir. Bu anlamda TÜRKİYE tarafından hazırlanan Astronot (<https://www.astronot.com.tr/>) gibi eğitim portalleri FATİH Projesi'nin içerik bölümünde kullanılmaya başlanmıştır.

Bunun dışında tüm eğitim portalleri, EBA web sayfasının <http://www.eba.gov.tr/eicerik> bölümünde 'Öğretmenler İçin' ve 'Herkes İçin' başlıklarıyla verilmiş durumdadır.

Öğretim programlarında Etkin BT Kullanımı Bileşeni:

Öğretim Programlarının BT kullanımını desteklemesi amacıyla; öğretmen kılavuz kitaplarının okullarımızın dersliklerine sağlanan donanım altyapısı ve eğitsel e-İçeriğin etkin kullanımını içerecek şekilde yenilenmesi amacıyla, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Eğitim Öğretim Daireleri ile işbirliği içerisinde çeşitli komisyonlar kurulmuş, bu alandaki düzenleme çalışmalarına başlanmıştır.

Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitim Bileşeni:

Proje bileşeni kapsamında; okullarımızda görev yapan yaklaşık 626.000 öğretmenin, sınıflara

sağlanan donanım altyapısını, eğitsel e-çerikler ve BT'ye uyumlu hale getirilen öğretmen kılavuz kitaplarını, etkin biçimde kullanma becerisi geliştirebilmelerine dönük yüz yüze ve uzaktan eğitimler aracılığıyla hizmetiçi eğitim faaliyetleri planlanmıştır ve akademisyenlerden oluşan bir kurul, bu konudaki çalışmalarını devam ettirmektedir. Eğitimler FATİH Projesi Hazırlayıcı Eğitimleri, Eğitimde Teknoloji Kullanımı ile Teknoloji ve Liderlik Forumu olmak üzere üç ayrı başlık altında verilmektedir. Bu eğitimlerin yanı sıra tanıtım ve bilgilendirme faaliyetleri, merkezden başlayarak il ve ilçelerde görev yapan tüm hedef kitle için devam etmektedir.

Ağ Altyapısı ve Geniş Bant İnternet Kullanımı ile Bilinçli ve Güvenli BT Kullanımının Sağlanması Bileşeni:

Bu kapsamda; her dersliğe geniş bant internet erişimi kablolu bağlantı ile sağlanması, eğitim-öğretim süreçlerinde BT araçlarıyla birlikte internetin de bilinçli ve güvenli kullanımını sağlamak için gerekli donanım ve yazılım altyapısının kurulması amacıyla sistem topolojisi çalışmaları tamamlanmıştır. Güvenli ve Bilinçli İnternet ve BT kullanımının farkındalığını oluşturmak amacıyla Genel Müdürlüğümüz bünyesinde bir çalışma grubu oluşturulmuş ve çalışmalar yapılmıştır.

Gelişmiş ülkelerle ülkemiz arasındaki eğitimde bilişim teknolojilerinin kullanımıyla ilgili sayısal uçurumun ortadan kaldırılması ve projenin başarıya ulaşabilmesi için il valileri, milli eğitimden sorumlu vali yardımcılar, il milli eğitim müdürleri, projeden sorumlu il milli eğitim müdür yardımcılar, bakanlık müfettişleri ve il eğitim müfettişleri başkanlarına dönük olarak bilgilendirme ve tanıtım toplantıları yapılmıştır.

Sonuç

Eğitimde FATİH Projesi'nin eğitim öğretim bütçesine sağlaması beklenen katma değerler aşağıdaki biçimde sıralanabilir:

1. Eğitimde FATİH Projesi'nin tamamlanması süreci sonunda Türkiye'deki internet ağ altyapısı gelişerek çok büyük oranda sağlanan fiber altyapı ile gelişmiş ülkelerin bant genişliği ve internet hızını yakalamış olacaktır.
2. Tüm okulların sınıflarına geniş bant internetin ulaşmasıyla ülkemizde elektronik seçim ve sayımın, elektronik sınav uygulamasının altyapısı oluşmuş olacaktır.
3. Gelişmiş ülkelerle ülkemiz arasındaki BT ekipmanlarının kullanımıyla ilgili sayısal uçurum ortadan kalkacaktır.
4. İnternet kullanım oranları ve güvenli internet kullanımı, bilinçli teknoloji kullanımı konularında büyük mesafeler kat edilmiş olacaktır.
5. Eğitimde FATİH Projesi kapsamında okullara alınacak tüm donanım malzemelerinin, Türkiye'de üretim veya montajının yapılması başta işsizlik sorununun giderilmesi, bilişim sektörünün gelişmesi gibi konularda ülkemize artı değer sağlayacak ve yerli üretim büyük bir oranda artacaktır.
6. Eğitimde FATİH Projesi ile başlayan süreç itibarıyla, elektronik ortamdaki eğitim içeriklerinde, bu içerikleri sağlayan üretici firmalarda, Türkiye'deki e-çerik kalitesinde ve miktarında artış olacaktır.
7. Eğitimcilerin, teknoloji ve BT okuryazarlığı seviyesi artacak bu sayede de eğitimcilerimizin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sunulacaktır.

Dünyada ve Türkiye’de Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu

Yrd. Doç. Dr. Sönmez PAMUK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitim Bölümü & Uzaktan Eğitim Merkezi, Samsun

Yaşadığımız zaman dilimi içerisinde gelişim, değişim ve küresel rekabet gibi sıkça duyduğumuz kavramların itici güçlerinin en önemlilerinden birisi olarak karşımıza çıkan “teknoloji” hayatın hemen hemen her alanında varlığını hissettirmekte ve sunduğu fırsatlarla da hayatımızı kolaylaştırmaktadır. Bireylerin ve sistemlerin günümüz rekabet koşullarına ayak uydurabilmeleri, yerel ve küresel ölçekteki fırsatlardan yararlanabilmeleri, bireysel gelişim ve yenilenmeyi sağlayabilmeleri için etkin teknoloji kullanımı bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Evimizde bilgisayar ekranı karşısında, ciddi bir zahmete katlanmadan çok rahatlıkla “iki tıklama ile”, aklımıza takılan bir meseleyi hiç geçiktirmeden araştırabiliyor, ödenmemiş faturalarımızı ve diğer para transferlerimizi dakikalar gibi kısa bir sürede yapıyor, dünyanın öteki ucunda yaşayan bir kişiye ürettiğiniz bir ürünü çok rahatlıkla satabiliyoruz. Teknolojinin günlük yaşama olan etkisi ve katkısının ne derece yüksek bir oranda olduğunu farklı birçok yaşamdan örnek ile destekleyebiliriz.

Toplumun değişik katmanlarında meydana gelen bu değişimlerden eğitim sistemlerinin etkilenmemesi, değişim ve dönüşümlere karşı duyarsız davranması düşünülemez. Bireyin bilgiye duyduğu ihtiyacı karşılamak, öğrenme ve öğretme faaliyetlerinde verimi artırmak, bireysel farklılıklara

göre öğrenme ve öğretim alternatifleri sunmak gibi öğrenme ve öğretme ile ilgili bugüne kadar yaşamış olduğumuz problemler, yetersizlikler ve benzeri sorular son yıllarda eğitimcilerin teknolojiyi kullanarak çözüm bulmak istediği konulardan bazılarıdır (Brandsfort, 2000; Papert, 1980).

Genel olarak hayatın birçok farklı alanında (ekonomi, iletişim, bankacılık, eğlence vb) fırsatlar sunan teknoloji neden eğitim sistemlerinde de başarılı bir şekilde kullanılmasın ve karşılaşılan bazı sorunlara cevap vermesin? Öğrenciler ve öğretmenler bu teknolojileri kullanarak daha etkin ve verimli bir öğrenme-öğretme süreci yaşaması; öğrenme ortamlarının teknoloji ile zenginleştirilmesi ve hayattan gerçek kesitler ile derslerin desteklenmesi gibi birçok soru eğitimcileri teknolojinin eğitim sistemlerine entegrasyonu konusunda araştırmaya sevk etmiştir. Bu çabalar sonucunda birçok ülke ve eğitim sisteminde küçük ve büyük ölçekte projeler hayata geçirilmiştir. Dünya ekseninde son yıllarda yürütülen büyük ölçekli projelerden birkaç tanesi aşağıda özetle sunulmuştur.

ninde son yıllarda yürütülen büyük ölçekli projelerden birkaç tanesi aşağıda özetle sunulmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri:

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) başta olmak üzere birçok gelişmiş ülke teknolojinin eğitim ortamlarına entegrasyonunu sağlamak için geniş bütçeli projeler ha-

yata geçirmiştir. Russel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre ABD’de okullarda teknoloji kullanımını yatırımları son yıllarda çok ciddi oranda bir artış göstermiş olup 1993 yılında federal hükümetin 1996 yılında eğitim teknolojilerine harcamış olduğu 21 milyon dolarlık bütçe 2003 yılında 729 milyon dolara yükseltilmiştir (Russel ve ark., 2007). Okullardaki hızlı internete erişim neredeyse % 95 gibi yüksek bir orana ulaşmış olup, öğrenci başı bilgisayarda yine bu çalışmaya göre her dört öğrenciye bir bilgisayar düşecek konuma gelmiştir. Amerikan Ulusal Eğitim İstatistik Merkezi (NCES)’nin 2008 verilerine göre Amerika’daki bütün ilk ve orta dereceli okulların hepsinde (%100) öğretim amaçlı bilgisayar ve internet bağlantı hizmeti mevcuttur. Bu çalışmaya göre, her bir sınıfa, yaklaşık olarak 3 adet internet bağlantılı bilgisayar düşmektedir (Gray, Thomas & Lewis, 2010). Yukarıda verilen çalışmalara benzer çalışmalar incelendiğinde **ABD’de her öğrenci için bir bilgisayar veya eğitim teknolojileri cihazı vermektense yöneticilerin bu ülkede yatırımlar ve stratejilerini her bir öğrencinin okul içerisinde ihtiyaç duyduğu zaman erişebileceği teknolojileri hazır bulundurma yönünde belirlendiği görülmektedir.** NCES’in 2008 yılında ulusal ölçekte hazırladığı ve yukarıda değinilen raporunda da bu durum açıkça ortaya çıkmaktadır. Yayımlanan istatistiksel verilerde ortalama %50’den fazla bir oranda ilk ve orta dereceli okullarda “laptops on cart” yaklaşımı içerisinde taşınabilir bilgisayarı öğretmen ve öğrenci kullanımı için hazır bulunduğunu belirtilmiştir. Ayrıca, çalışmanın yapıldığı okulların % 5 gibi bir oranda da öğrencilerin taşınabilir bilgisayarları ödünç alıp eve götürebilme imkanı sağladıkları vurgulanmıştır. Kişisel bilgisayar teknolojilerinin yanı sıra % 75 civarında bir oranda okullarda etkileşimli tahtanın da mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Büyük ölçüde teknolojiye erişimde fırsat eşitliğini sağlamış olan ABD’de bir çok proje hayata geçirilmiş ve sonuçları değişik perspektiflerden irdelenmiştir. Yürütülen projelerden en önemlilerinden bazıları; 1980’lerde “Apple’s Classrooms of Tomorrow (ACOT)” – “Apple’ın Geleceğin Sınıfları”, 2000’li yıllarda “Preparing Tomorrow’s Teachers to Use Technology (PT3)” – “Geleceğin Öğretmenlerini Teknoloji Kullanımına Hazırlama” gibi projeler hayata geçirilmiştir.

Her ne kadar ABD’de teknolojiye erişim noktasında bir sorun bulunmasa da sağlanan teknolojilerin ne derece etkili ve yerinde kullanıldığı, öğrenmeye ne derece olumlu katkı sağladığı da bazıları tarafından ciddi bir şekilde sorgulanmaktadır (Cuban, 1998). Ciddi eleştiriler ve sorgulamalara rağmen görünen o ki ABD bu teknolojinin eğitim sistemi içinde yer almasına büyük bir önem atfetmek ve bu konuda ileriye yönelik planlamalar yapmaktadır. Bu bağlamda, ABD’nin 2010 yılında yayımladığı “Ulusal Eğitim Teknolojileri Planı” nda 2020 yılına kadar eğitim sisteminin “devrimci bir dönüşüm” anlayışı ile yeniden yapılandırılması gerektiği; ülkede her geçen gün artarak ciddi bir problem olan mezuniyet oranlarının artırılması; eğitim sisteminin esnek, verimli ve etkili bir biçimde yapılandırılabilmesi; ve öğrenmenin güçlendirilebilmesi gibi bir çok stratejik hedeflerin gerçekleştirilmesi hususunda teknolojinin etkin bir rol oynayacağına vurgu yapılmıştır. Bu raporda özetle teknolojinin eğitim sistemi içerisinde 5 temel alanda (öğrenme, öğretme, değerlendirme, yapısal işlemler, üretkenlik) etkili bir biçimde kullanılması gerektiği tartışılmıştır.

Portekiz

Ekonomik gelişme ve bilgi toplumunu oluşturma yolunda vatandaşlarının yeterliliklerinin artırılması gerektiğini düşünen Portekiz Hükümeti teknolojinin bu çabalarına ve politikalarına yardımcı olacağını düşünerek eğitim sisteminde teknolojinin yer almasının ulusal bir strateji ve öncelik olduğunu belirlemiştir (Portekiz Eğitim Bakanlığı, 2008). Bu kapsamda “okullarda teknoloji modernizasyonu” diye tanımladıkları süreçte temel hedefler arasında: Okullar arasındaki teknolojiye erişim eşitsizliklerini ortadan kaldırma, teknolojinin öğrenme ve öğretme faaliyetlerine tam entegrasyonu, okul yönetiminin verimliliğini artıracak tutarlı bir teknoloji kullanımı olarak belirlemiştir. Bu çabalar ile Portekiz’i okullarda teknoloji moderni-

zasyonu konusunda en iyi 5 Avrupa ülkesi arasında yerleştirmek ve geliştirmekte olan ekonomilerine ivme kazandırma hedefinde ve yolunda önemli bir mesefa kat edilmiştir.

Bu hedefler doğrultusunda Portekiz’in 2008’de hayata geçirdiği “Macellan Projesi” ile her öğrenciye bir dizüstü bilgisayar verilmesi planlanmış ve bu plan aşamalı olarak hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında her bir öğrenciye 750.000 bilgisayar dağıtılması planlanmış, sınıflara hızlı internet bağlantısı ve etkileşimli tahta yerleştirilmiştir (Portekiz Eğitim Bakanlığı, 2008; Intel, 2011). Portekiz başlatmış olduğu bu projede öğrencilere ve öğretmenlere dağıtılacak dizüstü bilgisayarların yanı sıra ders kaynaklarının da dijital olarak yeniden hazırlanması ve öğretmenlere hizmetiçi eğitim gibi çalışmaları da kapsamaktadır.

Dünya Bankası yayınlarına göre Portekiz modeli diğer ülkelere de model olabilecek dikkat çekici bir proje. Gelişmekte olan ekonomilerin Portekiz modeli ile teknolojiyi eğitim sistemlerine entegre edebileceklerini ve ABD gibi ülkelere kıyasla daha kısa bir süre içerisinde entegrasyonu yapabilecekleri ve zaman kazanabileceklerine vurgu yapılmaktadır (Worldbank, 2012).

Güney Kore

Teknolojinin etkin bir şekilde kullanılması için geniş ölçekli proje başlatan ülkeler arasında yer alan Güney Kore Hükümeti de 2015 yılına kadar bütün müfredatın dijital formata geçirilmesi ve öğrencilere “dijital kitap” olarak ulaştırılmasını hedeflemektedir (Eason, 2011; Strauss, 2012). Güney Kore Eğitim Bakanlığının 2007 yılında yayımladığı raporda dijital kitaba geçiş projesinin belirlenen genel teknoloji entegrasyonu aşamalarından birisi olduğu ve bu çalışma ile klasik basılı kitapların sınırlılıklarının (bilginin sürekli güncel tutulamaması, görsel ve işitsel öğrelere yer verilememesi vb.) aşılmasının planlandığı belirtilmektedir (Korean MONE, 2007). 100 okulda geliştirilecek 25 derse ait ders materyalleri ile pilot çalışması yürütülen projenin 2011 yılında tamam-

lanması planlanmıştır. Projenin başarıya ulaşması halinde, öğrenciler daha zengin kaynaklara rahatlıkla ulaşabilecek ve kişisel bir öğrenme tecrübesi yaşamaları sağlanacaktır.

Belirlenen teknoloji entegrasyonu planları doğrultusunda Güney Kore Eğitim Bakanlığı dijital kitap pilot uygulamasına ilaveten projenin ikinci önemli bileşeninin öğretmenlerin ve diğer destek birimlerinin sağlanan teknolojileri etkili kullanımlarına yönelik eğitimi sağlamak olarak belirlemiştir.

Planın üçüncü bileşeni ise dijital kitapların hazır hale getirilmesi ve öğretmen ve diğer destek birimlerinin eğitim sürecinin tamamlanması ile birlikte öğrencilerin bu sağlanan materyallere erişimlerini sağlayacak teknolojilere sahip olmaları olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda pilot okullardaki her bir öğrenciye bir tablet PC verilmesi ve sınıflarda kablosuz internet ile kaynaklara erişimin sağlanması planlanmıştır. Güney Kore son adımda ise kalite kontrol ve diğer standartların belirlenmesi ve yürütülmesi olarak belirlemiştir.

Uruguay

Eğitim sisteminde dönüşümü teknoloji ile yakalamaya çalışan bir diğer dikkat çekici ülke ise Uruguay. Uruguay Hükümeti “Project Ceibal” ile ilk ve ortaöğretim düzeyindeki bütün öğrencilerine ve öğretmenlerine 2009 yılı sonuna kadar ücretsiz taşınabilir bilgisayar vererek öğrencilerin daha zengin ve eğlenceli bir öğrenme ortamına sahip olmalarını amaçlanmıştır. Bu proje ile öğrencilere öğrenme çabalarında fırsat eşitliği sağlamak hedeflenmiştir. **Uruguay, “her öğrenci için bir laptop” fikrini benimseyen ve ulusal politika olarak benimseyen ilk ülkedir** (LATU, 2012). UNESCO rakamlarına göre ile etapta 350.000 bilgisayar dağıtılması planlanırken projeye ilk olarak kırsal okullardan başlanmıştır (UNESCO, 2008).

Türkiye

Yukarıda örnekleri verilen bazı ülkeler gibi bilgi toplumu oluşturma

hedefleri doğrultusunda Türkiye’de ve dünyada başlayan “One Laptop Per Child- Herbir Çocuk İçin bir Bilgisayar” düşüncesini kabul eden ülkelerden birisidir. 2011 yılında pilot çalışmasına başlanılan “Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH)” projesi ile ilk ve ortaöğretim düzeyindeki yaklaşık 15 milyon öğrenciye, 700 bin öğretmene kademeli olarak tablet bilgisayar dağıtılması ve 570 bin civarındaki sınıflara etkileşimli tahta ve internet altyapısı sağlamayı bu projenin 5 yıl içerisinde tamamlanması öngörülmektedir (MEB, 2012).

2011-2012 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 17 il’de 52 okulda pilot çalışması başlatılan FATİH projesi ile bu dönemde toplam 12800 tablet bilgisayar ve yaklaşık 85000 etkileşimli tahta dağıtılmıştır. 2012-2013 yılında ise genişletilmiş pilot çalışma kapsamında 50.000 tablet bilgisayarın dağıtılması da planlanmıştır. Bir yandan donanım ihtiyaçları karşılanırken, diğer yandan içerik ile ilgili çalışmalarda MEB tarafından yürütülmektedir.

MEB ve TÜBİTAK’ın yapmış olduğu pilot çalışma değerlendirme sonuçlarına göre pilot çalışmaya katılan okullardaki öğretmenler ve öğrenciler etkileşimli tahtalar konusunda memnuniyetlerini ifade ederken, tablet bilgisayarlar konusunda ise beklentilerin karşılanmadığı ve etkili kullanılmadığı belirlenmiştir. Tespit edilen sorunlar arasında en önemlilerinin; nitelikli ders içeriklerin yetersiz olması, sınıf yönetiminde yaşanan problemler, öğretmenlerin bu teknolojileri etkin bir kullanıma daha hazır olmamaları, ve tablet bilgisayarların sadece okul içerisinde ve kısıtlı bir kullanımla sınırlandırılmalarıdır.

Sonuç

Yukarıda özetle resmedilmeye çalışılan tablodan da anlaşılacağı üzere 21.yy’ın temel hedeflerinden birisi olan bilgi toplumu’na erişebilmek için ihtiyaç duyulan bireylerin yetiştirilmesi, hızla değişen küresel rekabet şartlarına ayak uydurabilme ve küresel ekonominin değişen ruhunu okuyabilecek ve bu şartlarda çalışabilecek insan gücünü yetiştirmek amacı ile ülkeler farklı projeler ile çalışmalar yapmakta ve eğitim sistemlerini dönüştürmektedirler. Kıtalararası öğretim, ticaret, iletişim ve diğer sosyal paylaşım faaliyetlerinin yapıldığı bir zaman diliminde bu tür değişimlere ve dönüşümlere kapalı kalmak neredeyse imkânsız gibi gözükmektedir.

New York Times yazarı Thomas Friedman’ın “The world is flat – Dünya düzdür” adlı kitabında da ayrıntılı bir şekilde izah ettiği gibi içerisinde yaşadığımız zaman diliminde çok hızlı ve sesiz bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşümde artık yapılan işler ve elde edilen gelirler “upload” ve “download” miktarı ile gerçekleşmekte ve ölçülmektedir. Hindistan’ın bir şehrindeki bir matematik öğretmeni Amerikalı bir öğrenciye internet üzerinden ders verebilmekte, projelerinde yardım edebilmektedir (Friedman, 2005). Ülkemizde de bu anlamda bir takım kıpırdanmalar olduğu açıktır. Çevremizden de gözlemediğimiz kadarıyla bireysel çabaları ile günün şartlarını iyi okuyan ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeleri de yakında takip eden kişilerin artık oturdukları yerden bilgilerini paylaşmak suretiyle gelir elde ettiklerini biliyoruz.

Bu küresel dönüşümü yakalayabilme ve günün ihtiyaçlarına uygun insan gücünün yetiştiril-

mesinde teknolojiden faydalanmak elbette ki bir zaruret. Ülkemizde başlatılan FATİH projesini de bilgi toplumu olma yolunda destek sağlayacak bir proje olarak değerlendirmek gerekiyor. Fakat, burada karar vericiler ve proje yürütücülerinin dikkat etmesi gereken önemli bir husus ise teknolojinin eğitim sistemine nasıl entegre edilmesi gerektiğini çok iyi planlamaları ve süreci ve süreci oluşturan bileşenleri çok iyi tanımlamaları gerekiyor. **Teknolojinin eğitim sistemlerine entegrasyonu konusunda öncü bir rol üstlenen ABD’de teknolojinin öğrencilerin öğrenme ve gelişimlerine ciddi derecede katkı sunabileceğini savunan eğitimcilerin yanı sıra, son otuz yıllık tecrübeler sonucunda aslında çok ciddi bir değişimin olmadığını da savunanlar vardır (Cuban, 1998).** Sürecin başarıya ulaşmasında çalışmalar bize teknolojinin öğrenci ve öğretmenlere sağlanmasının yalnız başına yeterli olmayacağı, buna ilaveten öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerinin planlanması, öğrenci ve öğretmenlerin teknolojiyi benimseme ile ilgili endişelerinin giderilmesi, ders içeriklerin zenginleştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, destek ve teşvik sistemlerinin belirlenmesi gibi bazı hususların önemine dikkat çekmektedir.

Yukarıda örnekleri verilen ülkelerin bazılarında büyük ölçekli teknoloji entegrasyonu projelerinde hedef kitlenin yalnızca örgün öğretimde ki öğrencilerle sınırlı olmadığı, bu teknolojiler ile ailelerin de hayat boyu öğrenme olanaklarının artırılması ve onlara da fırsat sunulması hedeflenmiştir. Ülkemizde ki bölgeler arası farklılıklarda dikkate alındığında FATİH projesi gibi ciddi yatırımların sadece öğrencilere yönelik değil bu teknolojilerin evlerde de kullanılabilmesi ve yetişkin eğitime yönelik içeriklere de projede yer verilmesi önemlidir. Örneğin, MEB’in ve bazı üniversitelerin yürüttüğü açık öğretim faaliyetleri bu teknolojiler sayesinde çok daha etkin ve verimli bir şekilde yapılabilir.

Sonuç olarak, eğitimde teknoloji kullanımı konusunda her ne kadar bazı eleştiriler olsa da sonuçta teknolojinin kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu aşikar. O halde Donald Ely’in ifade ettiği gibi “*The answer is the technology, but what was the question --Evet, sorunun cevabı teknoloji, fakat sorumuz neydi*” teknolojinin sunduğu potansiyelden faydalanabilmek için neyi hedeflediğimizi düşünmek ve planlamaları ona göre yapmak gerekiyor.

Kaynaklar

- Bransford, J. D. (Eds.). (2000) How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School. National Research Council. Washington, DC: National Academy Press.
- Cuban, L. (1998). High-tech schools and low tech teaching. *Journal of Computing in Teacher Education*, 14 (2), 6-7.
- Eason, G. (2011). Digital textbooks open a new chapter. <http://www.bbc.co.uk/news/business-15175962> adresinden alınmıştır.
- Friedman, T. L. (2005). *The world is flat: A brief history of the twenty-first century*. New York, NY: Farrar, Straus and Giroux.
- Gray, L., Thomas, N., & Lewis, L. (2010). Teachers’ use of educational technology in U.S. public schools: 2009. Washington, DC: IES/NCES. Retrieved August 10, 2010.
- Gray, L., Thomas, N., & Lewis, L. (2010). Educational Technology in U.S. Public Schools: Fall 2008 (NCES Report No. 2010-034). <http://nces.ed.gov/pubs2010/2010034.pdf> adresinden alınmıştır.
- Intel. (2011). Portugal Transforms Primary Education with 1:1 Technology Integration. http://download.intel.com/education/transformation/Ed_Transformation_CS_Portugal_LoRes.pdf adresinden alınmıştır.
- Korean MONE. (2007). Adapting Education to the Information Age. <http://english.mest.go.kr/web/1712/en/board/enview.do?bbsId=261&boardSeq=1769&mode=view> adresinden alınmıştır.
- LATU. (2012). Ceibal Project. http://latu21.latu.org.uy/en/index.php?option=com_content&view=article&id=44&Itemid=267 adresinden alınmıştır.
- MEB. (2012). FATİH projesi. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Papert, S. (1980). *Mindstorms: Children, Computers, and Powerful Ideas*. New York, NY: Basic Books.
- Portekiz Eğitim Bakanlığı. (2008). Technological Plan for Education. http://www.pte.gov.pt/idc/groups/public/documents/pte_documentos/002839.pdf adresinden alınmıştır.
- Russell, M., O’Dwyer, L., Bebell, D., & Tao, W. (2007). How teachers’ uses of technology vary by tenure and longevity. *Journal of Educational Computing Research*, 37(4), 393–417.
- Strauss, V. (2012). South Korea’s surprising stand-down on digital textbooks. http://www.washingtonpost.com/blogs/answer-sheet/post/south-koreas-surprising-stand-down-on-digital-textbooks/2012/03/25/gIQA6djbvS_blog.html adresinden alınmıştır.
- UNESCO. (2008). UNESCO launches guidebook on the use of computer for parents and educators. http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=27506&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html adresinden alınmıştır.
- Worldbank. (2012). Around the World with Portugal’s eEscola Project and Magellan Initiative. <http://blogs.worldbank.org/edutech/portugal> adresinden alınmıştır.

Teknolojinin Yardımı İle Okulları ve Eğitimde Yeniliği Yönlendirmek

Fernando M. Reimers ve Zachary M. Hamed
Harvard Üniversitesi Uluslararası ve Global Eğitim Enstitüsü Başkanı ve Harvard Üniversitesi, ABD
Çeviren : Adem BOZKURT

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin gelişiminin birçok endüstriyi dönüştürdüğü ve yeni yollarla ve düşük maliyetle yeni gruplara hizmet edebilecek yenilikleri desteklediği açıktır. Yaklaşık 30 yıl önce ilk mikro bilgisayar icat edildiğinde eğitimciler teknolojinin eğitimi nasıl dönüştüreceğini merak ettiler. Son otuz yılda teknolojinin kullanılması yoluyla hem öğretme ve öğrenmenin geliştirilmesi, hem de okul yönetimi ve sistem yönetiminin desteklenmesi için pek çok girişim gördük. Bilgisayarlar ve dijital medya daha otantik, ilgi çekici ve kişiselleştirilmiş şekilde eğitimi desteklemek, öğrencileri değerlendirmek ve öğrenmeleri ile ilgili öğretmenlere geri bildirim sağlamak, okul yönetimi ve sistem yönetimi, öğrenci kayıt bilgilerini yönetmek, akışlar, maaş bordrolarını yönetmek ve okulun ilgi alanına giren birçok öge ile iletişim kurmak için kullanılmıştır. Teknolojinin belirgin gücü ile canlandırılan ve öğrencilerin iş hayatına katılımı hem de toplumsal yaşam için teknolojik okuryazarlığın esas olduğu bir dünyada yaşayacağı bilincini ile birçok devlet okullara teknoloji sağlamak için önemli vaatle bulunmuştur. Bu vaatlerin en son şekli ise her öğrenciye bir bilgisayar veya tablet sağlamaktır. Bu oldukça büyük vaatlere rağmen, çok sayıda çalışmanın yanı sıra sıradan gözlemler de henüz teknolojinin eğitim sektörünün yenilenmesine diğer sektörlerle sağladığı dönüşümlerle orantılı olarak destek sağlamadığını göstermektedir. Geriye kalan birçok eğitim sorununun olduğu, öğrencilerin okullarda olmadığı veya düşük kalitedeki okullarda olduğu veya vatandaş ve üretici olmalarını sağlayacak becerileri kazanmadıkları göz önüne alındığında şunu sormalyız; neden hala teknoloji bu sorunların çözümüne yardım edecek şekilde okullar ve eğitim kurumlarının dönüşümünü sağlayamamıştır?

Teknolojiyi okullarda yeniliği desteklemek için sunma çabalarının bir başarısızlığı yetersiz bir şekilde girişimlerin insani yönünü adres göstermeleri olduğuna inanıyoruz. Kurumlarda veya okullarda iyi şeyler oluyor çünkü iyi şeyler olmasını sağlayan kişiler var. Kişi gruplarının, organizasyonların iyi şeyler yapmasını sağlamak liderliğin problemidir. Okulların teknolojinin gücünü kaldıraç olarak kullanarak öğrencilerin daha iyi eğitilmesine yardım edecek şekilde bir yeniliği üretmesini istiyorsak okul liderlerinin bu değişim sürecini yönlendirmedeki rolüne odaklanmaya ihtiyacımız vardır.

Okul yöneticilerinin eğitimde teknoloji destekli yeniliğe liderlik yapmalarını sağlamak için okul yöneticilerinin bunu okullara teknoloji sunmakta ki liderliklerine odaklanmak olarak değil, okul liderliğini desteklemek için teknoloji olarak görmeleri gerekir. Birçok teknoloji uzmanının organizasyonun performansı için önemli olan süreçlerden çok teknoloji ve yeteneklerine daha fazla odaklanması önemli bir ayrımdır. Okul müdürleri etkili bir şekilde teknoloji kullanımına liderlik edeceklerse öncelikle başarmak istedikleri hedefler, geliştirmek istedikleri süreçler üzerine düşünmelidirler, ancak bundan sonra teknolojinin örgütsel etkililiği nasıl geliştireceğini belirleyebilirler. Okul müdürlerinin yeterli teknoloji bilgisine ve kendi beceri eksikliklerinin bilgisine sahip olmalı ki yeniliği teknoloji ile en etkili şekilde nasıl destekleyeceğini belirlemek için yeterli desteği arayabilsin.

Zihninizde Sonuç ile Başlayın

Etkili okul liderleri zihinlerinde sonu görerek başlamalı ve eğitim kurumlarının sonucu öğrencilerin beceri, bilgi ve eğilimlerinin gelişimini desteklemektir. Yirmi birinci yüzyılda öğrencile-

rin iş sahibi ve aktif vatandaş olmaları ve üretken şekilde çalışmalarını için öğrenmeleri gereken şey nedir? Onların temel disiplinler, iletişim yeteneği, dil, matematik, fen, sosyal bilgiler hakkında bilgi edinmeleri gerektiği açıktır. Birleşik devletlerde 21. yüzyılda temel becerilerin ne olduğu üzerine bir tartışmayı sürdüren bir kamu-özel sektör koalisyonu geleneksel bilgi alanlarının Eleştirel Düşünme, Yaratıcılık, İletişim ve İşbirliği ile desteklenmesi gerektiğini önermiştir. (www.p21.org). Ayrıca öğrencilerin parçası oldukları yerel, ulusal ve küresel topluluklar için vatandaşlık ve liderlik becerileri geliştirmeleri gerekir. Buna ek olarak son on yıldaki sosyo-psikolojik araştırmalar esneklik, azim, empati ve kendini kontrol etme kapasitesi gibi yeterliliklerin önemini göstermiştir.

O zaman okul liderinin üzerinde düşüneceği ana amaç öğrencilerin 21. yüzyılda en çok ihtiyaç duyacakları yeterlilikleri kazanmalarına yardım edecek süreçleri tasarlamak ve sürdürmek için yeniliğin teknoloji ile nasıl destekleneceğidir. Çünkü okullar tüm öğrencilere bu yeterlilikleri geliştirmeleri için etkili bir şekilde yardımcı olmuyor, bu yenilik için olgunlaşmış bir alandır. Etkili okul liderliğinin merkezinde eğitim liderliği vardır.

Kritik Süreçlerin Haritasını Çıkarın

Yenilik için eğitim hedeflerini tanımladıktan sonra eğitim liderleri öğrencilerin bu hedeflere ulaşmasına destek olabilecek çeşitli süreçleri haritalayabilir. Eğitimin merkezinde öğrencilerin içerikle ve öğretmenler dahil diğer öğrenenlerle etkileşimi vardır. O zaman okul liderleri için anahtar soru şudur; müfredatı ve pedagojiji eğitimi daha amaca uygun ve etkili yapacak şekilde yeniden düzenlemek mümkün müdür? Örneğin; eğitimi daha amaca uygun yapmak öğrencilerin kendi dünyalarını ve koşullarını anlamaktan ve bu koşulları değiştirmelerini sağlayacak becerileri geliştirmekten oluşmaktadır. Çok sık şekilde müfredat ve eğitim materyalleri aşırı özel bağlamdan ve öğrencilerin ilgilerine göre ancak sonuç olarak öğrencilerin okulda kendi hayatlarıyla bağlantılı ne öğrendiklerini görmelerini engelleyecek şekilde alınır. Öğrencilere ne üzerine çalışacakları konusunda pedagojilerin bir miktar seçme şansı vermelerinin sebebi budur, onların ilgisini çeken problemlere odaklanma, onlara çekici kılmak için daha etkili olma eğilimidir. Ama kişiselleştirmenin bu şekli öğretmenler için genellikle zordur, çünkü öğrencilerin birçok farklı ilgi alanını takip etmelerini sağlayacak eğitim kaynaklarına erişimi olma-

yabilir. Dünya çapındaki web ağı öğretmen öğrencilere potansiyel olarak web öncesi dönemde olan öğrenci ve öğretmenlere göre çok daha fazla kaynak sunar. Şu anda öğrenciler ve öğretmenler için kendi öğretmenlerinin bilgisi ile kısıtlı kalmadan konular hakkında öğrenmek ve küresel öğrenme nesnelere havuzuna giriş yapmak, çok çeşitli konularda youtubedeki eğitimlerden, metinlere, resimlere, müzik ve hatta ders izlencesi, ders planları ve birçok üniversitenin dersleri veya yeni bir dil öğrenen bilgisayar programcılarında nasıl elektrik üretileceğini öğreten insanlara, tesisat veya araba tamiri veya nasıl çizim yapıldığından müzik aletlerinin nasıl çalınacağına kadar uzman toplulukların hazırladığı pek çok özel dersi almak mümkündür.

Teknolojinin yenilikçi pedagojiji nasıl destekleyebileceğine başka bir örnek, geleneksel öğretimin zorluklarından biri de öğretmen tarafından sunulan içeriğin hızının sınıftaki öğrencilerin çoğuna hizmet edecek şekilde nasıl ayarlanacağıdır. Öğretmenlerin hizmet etmesi gereken öğrenci sayısı ve işlemesi gereken konu miktarı düşünüldüğünde, farklı öğrencilere materyal üzerinde farklı oranlarda ilerlemeye izin vermesi zordur. Ama programlı eğitimi desteklemek için bilgisayar kullanmak öğretimin çok daha fazla kişiselleştirilmesini, öğrencilerin materyal üzerinde farklı oranlarda ilerleyebilmelerini, benzer ustalık seviyelerine ulaşmaları için farklı sıraları izlemelerini ve hatta hep birlikte farklı yollar takip etmelerini mümkün kılar.

Geleneksel öğretim açık bir şekilde insanları öğrenci ve öğretmenlerin farklılaştırılmış roller ile meşgul eder, burada yeni içeriğin sunumundan, hangi öğrencinin bu içeriği ne kadar öğreneceğinin değerlendirilmesinden ve öğrencilere geri bildirim sağlanmasından öğretmen birincil derecede sorumludur. Yine öğretmenin öğretmesi gereken kalabalık öğrenci sayısı ve çok sayıdaki içerik sadece öğretmenin kişiselleştirebileceği kapsamı değil sağlayabileceği geribildirim de sınırlar. Teknoloji öğretmen ve öğrenenlerin rollerini yeniden ayarlamayı mümkün kılar, öğrencilerin öğretmen olmasına ve diğerlerine geribildirim vermesine olanak sağlar. Örneğin öğrenciler çalışmalarını öğretmenler dahil hem akranlarına hem de sınıf dışındaki akranlarına daha geniş bir dinleyici kitlesine sunabilir ve onlardan geribildirim alır. Ayrıca diğerlerine geribildirim verir.

Teknolojinin sınıf içinde destekleyebileceği çok sayıdaki yeniliğe ek olarak ayrıca sınıf dışındaki çoklu öğrenme şekillerini destekleyebilir. Online

eğitim ve sanal sınıflar fırsatları öyle genişletti ki öğretmenler ve öğrenciler sadece yeni içeriklere ulaşmayı sağlayacak bilgi becerileri değil okulda etkileşime geçtikleri akran ve öğretmenlerin ötesinde yeni akran ve öğretmen topluluklarıyla etkileşim için yeni bilgi ve becerileri de kazanmak zorundalar.

Okul etkililiğinin merkezinde öğretim ve pedagoji varsa diğer süreçler onları destekler. En doğrudan öğretmen hazırlığı, ders planlarının günlük hazırlanmasından bir ders müfredatının tamamının hazırlanmasına, pedagojik uygulamayı geliştirmek için yeni konuların çalışılmasına kadar tüm bu süreçler çarpıcı şekilde teknoloji tarafından geliştirilmiştir. Teknoloji tabanlı platformlar kendi okullarında ve ötesinde öğretmenler için ders planlarına veya meslektaşlarının müfredatlarına erişimi mümkün kılar. Benzer şekilde online olarak web deki mevcut zengin materyalle kendi kendine çalışma yoluyla hem de online kurslar ile yeni beceriler edinebilir. Ayrıca kendi ürünlerini yansıtabilecekleri ve geliştirebilecekleri online mesleki gelişim topluluklarının parçası olabilirler.

Öğretimi desteklemek öğrenci gelişimi ve yoklama kayıtlarını tutmaktan, okul yöneticileri ve aileler için çeşitli raporlar üretmeye kadar bir dizi yönetsel süreçtir. Bunlar öğretmenlerin zamanını öğretime kaydıracak şekilde çok kolayca otomatik hale getirilebilir ve bu bilgilerin kullanılabilirliği artırılabilir. Örneğin, Online platformlar öğrencilerin portfolyolarındaki çalışmalarını birleştirmeyi ve bir yıl içinde öğrenci tarafından üretilen çalışmanın tamamının gözden geçirile-

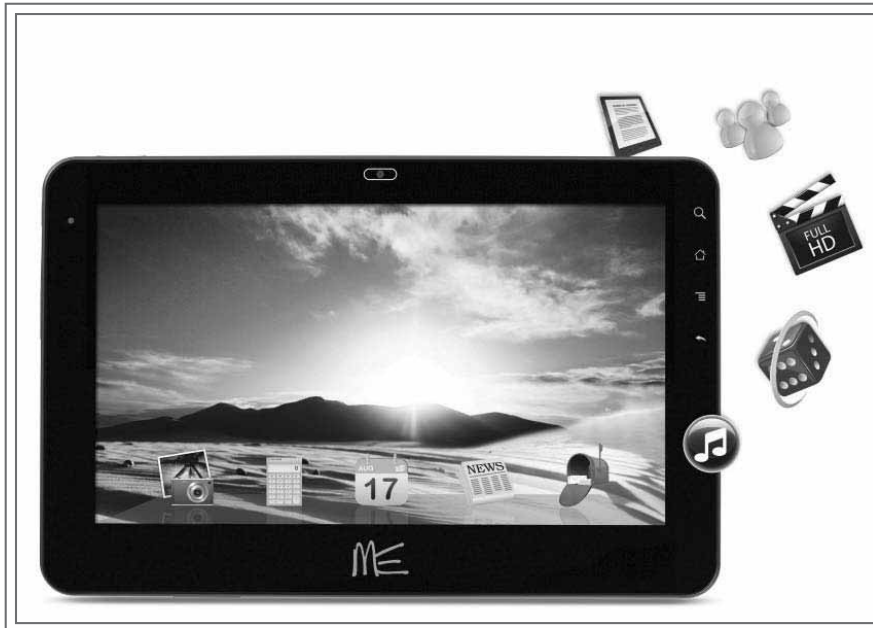
bilmesi ve gösterdiği gelişmeyi izlemeyi mümkün kılmaktadır. Benzer şekilde platformlar öğrenci ve ebeveynlerine ders amaçlarını, ödevleri ve öğrenci çalışmalarına yapılan geribildirimleri görünür hale getirebilmektedir. Etkili platformlar öğrencilerin öğrenimini destekleyecek şekilde ebeveynlerin ilgilenmesine yardımcı olabilir, öğrenciler için her zaman onlardan ne beklediğini ve derste nasıl ilerlediklerini açık hale getirebilir.

Ayrıca öğrenci değerlendirmesinde teknoloji-den faydalanılabilir bu bilginin analizinin, öğrenmeyi destekleyebilecek şekilde otomatikleştirilmesi, öğretimin okul liderleri tarafından denetlenmesini hem de öğretmenlerin mesleki gelişimini destekler.

Özetle teknoloji geleneksel olarak anlaşıldığı şekliyle okulları tanımlayan süreçlerin performansını çarpıcı şekilde geliştirecek eğitimsel yenilikleri destekleyebilir ayrıca öğrenmenin yeni örgütlenme biçimlerinin doğmasına imkan sağlayabilir. Örneğin, öğrencilerin kendi öğrenme hedeflerinin belirlenmesinde daha büyük bir rol oynamasına imkan tanımalı, öğretmen rolünü oynamak, kendi çalışmalarında sadece akranları ve öğretmenlerle değil birçok otantik kitle ile yakın ilişki kurmak. Bu gelişmeler olası olmakla birlikte, sürekli gerçekleşmemekte veya eğitimin önemli bir yeniden keşfine imkan sağlayacak seri adımlar şeklinde değildir.

İnsanlar Hakkında Fikir Yürütün

Daha önce yenilikleri uygulamadaki sınırlılıklardan bahsetmiştik, tanımladıklarımız teknoloji-den kaynaklanmıyor. Aslında şu anda eğitimde teknoloji yeterince kullanılmıyor. Ana sınırlılıklar insandır. Teknoloji temelli yeniliklerin adapte edilmesinde kritik aktör okul lideridir. Bu yenilik süreçlerine örgütlerini ilgili kılmak isteyen okul liderlerinin hangi süreçlerin değişimi adapte etmeye olanak sağladığı üzerine düşünceleri gerekir. Açık, katılımcı öğrencilerin hem de öğretmenlerin kendilerini güçlendirecek işlemler bir takım nedenlerden dolayı daha etkili olması muhtemeldir. İlk olarak, çünkü

yeni nesil-okulda resmi olarak öğrenmemiş olsalar bile- teknolojiyi nasıl kullanacağını önceki nesillerden daha iyi biliyor. İlk olarak bunun anlamı öğretmenin uzman olduğu öğrencinin acemi/çırağ olduğu geleneksel rollerinin okullarda kimin teknolojide daha iyi uzmanlığa sahip olduğu gerçeğine uymadığıdır. İkinci olarak yeni teknolojilerin özellikle ağ temelli teknolojiler ve sosyal medya geçmişte daha az mümkün olan yeni ve daha demokratik liderlik şekillerini yaratmıştır. Bir öğretmenin tüm bilgilerinin tek tuşla erişilebilir olduğu bir zamanda neden bu bilgi sadece resmi otorite konumundaki kişi için kullanılabilir olsun? Belki eğitim teknolojisindeki en önemli ilerleme yeniliğe ihtiyaç duyulan süreçlerin tanımlanmasına katılımı açar; öğretmen, öğrenci ve diğer paydaşları içeren genişletilmiş bir tasarım ekibini mümkün kılmıştır.

Açıkçası böyle bir yenilik çabasına katılan okul liderlerinin önemli sosyal ve iletişim becerilerine – böylece bilmediklerini açıkça itiraf edebilsinler ve aynı alanda kendilerinden daha fazla bilenlere değer verebilsinler- ve alçak gönüllülüğe ihtiyacı vardır. Ayrıca dijital dünya ile aşına hale gelmek için girişimde bulduklarını göstermeye, işlerini teknoloji kullanarak gerçekleştirmeye ve teknolojinin onlara yeni ve daha etkili şekilde nasıl yardım edebileceğini sürekli öğrenmeleri gerekir. Örneğin, basit e-mailler ve google docs(ç.n. google belge paylaşım hizmeti)veya wikiler (ç.n. kullanıcıların bir konu hakkında bildiklerini paylaşmaları yoluyla içeriğinde değişiklikler yapmasına izin veren web siteleri,) okul müdürlerinin çalışanlarla işbirlikçi tartışmaları düzenlemesini mümkün kılar ve birçok yüz yüze toplantıyı gereksiz kılar. Okul müdürleri takımlarını keşif ve yenilik süreci ile yakın ilişkili kılmayı umuyorsa işler planlandığı gibi gitmediğinde, deneme ve risk alma, sabır ve hatalardan öğrenme kültürünü ortaya çıkarmaya ihtiyacı olacaktır. Bunu yapmak tabii ki öğrencilerin yenilikçi ve girişimci bir ruh geliştirmelerine yardım etmek açısından çok büyük değerdedir.

Mümkün olan nedir?

Tanımladığımız amaçlara ulaşmak için ne tür yenilikler mümkün? Yenilik kültürünü tesis edecek çabalarla kendi takımlarını ilgili kılmak için okul müdürlerine ne yardımcı olacaktır?

Teknolojide liderlik için ulusal standartlar geliştirmek öğretmenlere bir miktar rehberlik sağla-

yacaktır. Örneğin Birleşik Devletlerde Uluslararası Eğitimde Teknoloji Cemiyeti dijital çağ liderliği için, mükemmelliği teşvik etmek için teknolojinin kapsamlı biçimde kullanımına yönelik paylaşılan bir vizyonun geliştirilmesi, dijital çağın öğrenme kültürünü oluşturmak, öğretmenler için mesleki öğrenme ve yeniliğin teşvik edilmesi, sistemli gelişmenin teşvik edilmesi ve dijital vatandaşlığın teşvik edilmesini içeren 5 standart önermiştir.

<http://www.iste.org/standards/nets-for-administrators.aspx>

Okul müdürlerinin okullarda teknoloji stratejisinin geliştirilmesi için ortak sorumluluk oluşturması, öğrenci ve öğretmeni ilgili kılması ve belki aileleri ve diğer paydaşları sürece dâhil etmesi gerekir. Daha önce bahsedildiği gibi bu strateji net öğrenme hedefleri ile başlamalıdır, bu hedeflere ulaşmayı destekleyecek süreçlerin haritasını yapın ve bu süreçlerin yenilik tasarımları ile meşgul olun. Bu okulda teknoloji kullanımı için oluşturulan ve tüm personel ve öğrenciler tarafından paylaşılan bir vizyonun temellerini şekillendirecek. Öğrenciler ve öğretmenler yenilik için teknolojiyi kullanma becerilerini kazanacaksa okulda ve dışarıda teknoloji erişimine ve teknoloji hizmetine ihtiyaç duyacaklardır. Okulları teknoloji ile kaynaştırmak ve okulda teknoloji destek yapıları oluşturmak gibi anahtar sorumluluklar teknoloji strateji ekibinin ve okul müdürünün sorumluluğundadır. Teknoloji ekibi ayrıca teknoloji güvenliği için kurallar geliştirmelidir- dışarıdakiler öğrenciler ile teknoloji yoluyla etkileşim kurabileceğinden öğrencilerin güvenliği dahil- online ortamda öğrencilerin

korunması-örneğin siber zorbalık üzerine- ve online materyalin kullanımı üzerine, örneğin bilimsel hırsızlık (intihal).

Okul müdürleri teknoloji kullanımı konusunda kendi becerilerini geliştirmeli ve öğretmenlerinin becerilerinin gelişimine, teknolojinin mesleki gelişim için kullanılmasına destek olmalıdır. Örneğin, Edutopia gibi web tabanlı platformlar öğretmenlerin öğretimsel uygulamaları izlemesi için çok sayıda 21. Yüzyıl becerisi ile uyumlu zengin kaynaklar sağlar. www.edutopia.org Benzer şekilde okul müdürleri- kendi başına okullarında veya diğer okullarla işbirliği içinde- öğretmenlerin çalışmalarını gösterebilecekleri uygulama topluluklarını desteklemek için teknolojiyi kullanabilir. Örneğin, öğretmenler kendi öğretimlerinin kısa videolarını almak için veya belirli bir sınıf aktivitesini, cep telefonlarını kullanabilir ve bunu yaşlılarının/meslektaşlarının gözlemediklerini tartışmalarına olanak sağlayan bir web sitesine yükleyebilir. Benzer şekilde öğretmenler öğrenci çalışmalarının portfolyolarını paylaşabilir ve bu çalışmayı öğretim hedefleri ve sınıf uygulamaları ile ilgili olduğu için meslektaşları/yaşlıları ile veya okul müdürü ile tartışabilir. Ayrıca öğretmenler bu platformda: learni.st olduğu gibi fikirlerini diğer öğretmenlerle paylaşmak için platformları kullanabilir.

Öğretmen mesleki gelişimine katkının bir parçası olarak okul müdürleri kendileri yüksek kalitede online dersler alabilir ve bu kaynağın potansiyelini deneyimlemeleri için bir yol olarak aynısını yapmaları için öğretmenlerini teşvik edebilir, Daha sonra okulda hibrid/melez modellerin geliştirilmeye başlaması için okuldaki bazı öğretmenlerin online öğretimde uzmanlaşması desteklenebilir

Okul müdürleri öğretmen ekibini okuldaki müfredatın bir parçası olarak online öğrenme nesnelere ulaşmak için ara yüzler geliştirmeleri için teşvik edebilir. Örneğin, Ted konuşmaları birçok dilde altyazılıdır ve öğretimi destekleyecek bir dizi konuda zengin bir veri havuzu sağlamaktadır. www.ted.org Öğretmenler tarafından kolay kullanım için online öğrenme nesnelere etiketlemek için dünya çapında bir dizi girişim vardır-örneğin bunu yapmak için Eğitim Yayıncıları Derneği Meta Data Projesini kurdu- ve her okuldaki teknoloji grubu okuldaki öğretmenlerin online öğrenme nesnelere ve kaynaklarına erişimini sağlamada yardımcı olacak en uygun çerçeveyi belirlemelidir.

Öğretmenlerin, öğrencilerin kendi sunumları geliştirmesine yardımcı olmanın yanı sıra, teknoloji için daha yenilikçi bir rol, öğrencilerin kendi

öğrenmelerini yönlendirmede ve ekranlarının öğrenmesini desteklemede onlara daha büyük bir rol sağlamasıdır. Öğrenciler keşfetmek, bağımsız çalışmak veya küçük gruplarla çalışmak için daha fazla vakit harcıyor olmalı, araştırma projeleri ve ister yazılı metinler, dijital sunumlar veya ister multimedia performans projeleri olsun bunları tasarlamakla meşgul olmalıdır. Öğrenciler günlük yaşamdaki problemleri çalışmalarını ve bunlara çözüm tasarımları için cesaretlendirilmelidir. Ayrıca öğrencilere kendi belirledikleri problemler üzerinde kendi başlarına teknoloji ile çalışmalarını için zaman sağlanmalıdır.

Okul müdürleri etkili bir şekilde öğretmen ve öğrencileri okulda teknoloji kullanmak için teşvik edecekse örnek olarak onlara ilham vermek için günlük işlerinde teknolojinin uygun kullanımını modellemeye ihtiyacı vardır. Okul müdürleri blog (günlük) tutmalı, tweet atmalı, bir dizi teknoloji temelli platform okulu yönetmek için kullanılmalıdır. Liderlik sanatı büyük ölçüde iletişim ile ilgilidir. Yeni teknolojilerin destekleyebileceği bir süreç varsa o, çok yönlü iletişimdir- sadece tek yönlü değil ancak çift yönlü- birçok dilde, yazı, resim ve ses ile. Teknoloji tarafından geliştirilebilecek kritik liderlik süreci okuldaki iletişim sürecidir. Örneğin, Okul müdürü tüm toplulukla bağlantıda kalmak, geniş girdi gerektiren şeyleri tartışmaya açmak için okuldaki tüm öğrencilere ve personele görünür şekilde bir blog tutabilir. Okul müdürleri öğrenci ve öğretmenlerden geribildirim almak için sık sık anketleri kullanabilir. Bu araçları dışarıya ulaştırmak ve ebeveynlerin ilgisini teşvik etmek için kullanabilirler.

Özet olarak, tüm öğrencilere 21 yüzyılın üreticileri ve vatandaşları olmalarını sağlayacak fırsatları sağlamak için eğitimsel yeniliğe daha önce hiç bu kadar acil ihtiyaç olmamıştı. Teknolojinin katlanarak gelişmesi bu yenilikleri geliştirmek için görülmemiş fırsatlar sunar. Öğrenciler, öğretmenler ve okul müdürlerinin okulları dönüştürmede merkezi bir rol oynaması gerekmektedir böylece bu yenilik sürecinin bir parçası olurlar ve okul liderleri ya bu sürecin katalizörü rolünü oynar ya da yolda dikilerek engel olurlar.

Kaynakça

- www.p21.org
- <http://www.iste.org/standards/nets-for-administrators.aspx>
- www.edutopia.org
- www.ted.org

Öğretim ve Teknoloji: Bilgisayarların Öğretmen ve Öğrenciler Üzerindeki Gizli Etkileri

Prof. Dr. Micheal W. APPLE
Wisconsin - Madison Üniversitesi
Çeviren: Prof. Adem BOZKURT

Batılı sanayileşmiş ülkelerin birçoğu ekonomide, otorite ilişkilerinde ve değerler konusunda kapsamlı yapısal krizlerle karşı karşıya kalmışlardır. Belirtiler her yerde apaçık görülebilir, örneğin veba gibi bizi saran işsizlik oranları, işgücü tarafından daha fazla iş disiplini ve fedakârlık çağrıları ve standartlarımızın düştüğüne dair yaygın inanç düşünüldüğünde Birleşik Devletler uluslararası rekabette üstünlüğünü kaybetmenin korku su içindedir. Bu krizlerin analizleri sadece ekonomik kurumlarımızla sınırlı değildir. Yorumcular ve eleştirmenler aileye özellikle de okula odaklanarak çok vakit harcamışlardır. Ekonomik ve siyasi olarak güçlü gruplar aslında yukarıda bahsedilen ekonomi kaynaklı problemlerin tümünde suçu okul gibi kurumlara atmak konusunda nîpeten başarılı olmuşlardır. Asıl sorun burada yatmaktadır veya öyle söyleniyor. Bu sebeple, eğitimin sorunlarını çözersek, diğer problemleri de çözebiliriz. Öğretmen ve öğrencilerin yeterliliklerini değiştirin ve diğer her şey doğal olarak yerine oturma eğiliminde olacaktır. Risk Altındaki Ulus (A Nation at Risk) gibi belgeler ve diğerleri genel olarak eğitim ve öğretimdeki bir krize işaret etmektedir. Bu raporların yaptığı pek çok öneri içinde yeni teknoloji konusunun önemle vurgulandığı görülmektedir. Okullar ve öğretimdeki krizin karmaşık ve yaygın olduğunu itiraf etmektedirler ve çözüme doğru bir adım ancak okulların hızlı bir şekilde bilgisayarla tanıştırılmasıdır. Bilgisayarlar üzerine yapılan vurgu oldukça kuvvetlidir. Şu anda yaşamakta olduğumuz büyük çaptaki sosyal ve ekonomik problemleri ele alan hemen hemen tüm ulusal belgelerde bu konuya özellikle dikkat çekilerek ön plana çıkartılmıştır. Bu öğrencilerimize pazar ve işgücü konusunda uluslararası rekabet için gerekli olan yeni becerileri verecektir. Ayrıca bu bir gereklilik ve teknik olarak daha bilgili bir öğretim

gücü sağlayacaktır (bundan dolayı eğitim fakültesinde okuyan tüm öğrenciler için birçok eyalette bilgisayar okuryazarlığı dersinin zorunlu olması yönünde teklifler var). Bu ayrıca öğretme işinin angarya kısmının çoğunu saf dışı edecek ve öğretme sürecini daha ilginç ve yaratıcı hale getirecek. Öyle değil mi?

Teknoloji Politikaları

Toplumumuzda, teknoloji otonom (kendi kendini yöneten) bir süreç olarak görülmektedir. Sosyal eğilimlerden, güçten ve imtiyazdan bağımsız olarak sanki kendi başına bir hayatı varmış gibi ayrı bir şekilde düşünülür. Biz teknolojiyi sürekli değişen bir şey gibi ve okuldaki ve diğer yerlerdeki yaşamımızı sürekli değiştiren bir şey olarak inceleriz. Bu bir miktar doğrudur ve devam ettiği sürece iyidir. Bununla birlikte, neyin değiştiğine ve değiştirildiğine odaklanırsak hangi ilişkilerin aynı kaldığını sormayı gözden kaçırabiliriz. Bunların arasında en önemlisi bizimki gibi toplumlara bile egemen olan kültürel ve ekonomik eşitsizlikler dizisidir.

“Teknolojik ilerleme” ile ilişkili değişikliklerin gerçekten ilişkilerde değişiklik anlamına gelip gelmediğini yakından inceleyerek teknolojiyi düşünme yoluna gidersek, bunların nedenleri ve kalabalık etkileri üzerine politik sorular sormaya başlayabiliriz. Kimin ilerleme düşüncesi? Ne ilerlemesi? Ve esas olarak kim faydalaniyor? Bu sorular okullar, müfredat ve okullarda devam eden veya önerilen öğretim uygulamaları hakkında okkalkı sorular gibi görünebilir. Henüz, hükümetlerin, sanayinin binmeyi pek sevdiikleri eğitim treninin vagonlarından birinin ortasındayız. Bu vagon teknolojik işyeri istikametinde doğru çekiliyor ve kargo olarak ağır bir yükü, bilgisayarları taşıyor.

Yeni teknolojinin okullarda büyümesini kesinlikle kimse yavaş bir hareket olarak telaffuz edemez. Geçen bir yılda, Birleşik Devletlerde okullarda bilgisayar kullanımında % 56'lık bir artış rapor edildi, bu bile ılımlı bir hesaplama olabilir. Görüşme yapılan 25,642 okuldan 15.000'i biraz bilgisayar kullanımı rapor etti. Sadece Birleşik Devletlerde son 4 yılda 350.000'den fazla bilgisayarın devlet okullarına sunulduğu tahmin edilmekte. Bu hiçbir dinme işareti göstermeyen bir eğilimdir. Ne de sadece Birleşik Devletlerle sınırlı olan bir olgudur. Fransa, Kanada, İngiltere, Avustralya ve diğer birçok ülke, merkezinde klavyesi ve ekranı olan bir makineye oturmağın görüldüğü bir geleceği keşfetti.

Merkezinde dedim çünkü hem devlet kurumlarında hem de okullarda bilgisayarların kendisi ve yeni teknoloji ekonomik ve pedagojik olarak kurtarıcı bir şey olarak görülüyor. "İleri teknoloji" gerileyen ekonomimizi ve okullardaki öğrenci ve öğretmenlerimizi kurtaracak. Daha sonra, bilgisayarların şu anda açtığı yolun ne kadar geniş olduğu gerçekten görünür hale gelecek.

Kullanımındaki artışı, eğitimin tüm alanlarını yeni teknolojinin kullanımının büyümesi için birleştirilmiş bir arazi olarak görme eğilimi kendi üniversitem Wisconsin Üniversitesinde bilgisayarların sınıflara entegrasyonu üzerine verilen iki günlük atölye çalışmasında görülebilir. İşlenen konular arasında yazma öğretiminde, müzik eğitiminde, ortaöğretim fen ve matematikte, ilköğretim dil bilgisi, engelliler için, öğretmenlerin kayıt tutması ve yönetmesi için, işletme eğitiminde, sağlık meslek eğitim programlarında, sanatta ve sosyal bilimlerde bilgisayar uygulamaları var. Buna ek olarak "elektronik ofis", teknoloji ve otomasyonun sanayiye nasıl yardım ettiği ve hepimizin teknoloji terörünü n limitlerini nasıl zorlayabileceğimiz üstüne bir dizi oturum eklenebilir.

Bu listedeki iki şey açıkça ortadadır. İlki okul hayatının geniş alanı artık teknolojik yeniden yapılandırmanın meşru alanı içinde görülmektedir. İkincisi, okuldaki bilgisayarlar ve otomatikleştirilmiş endüstri ile yönetimin elektronik ofis ve vasıflı personel ihtiyaçları arasında kısmen gizli ama son derece yakın bir bağ olduğu görülür. Bundan dolayı, okulların hem içinde hem de dışında neler olduğunun ve bu alanlar arasındaki bağlantıların farkına varmak, eğitimde yeni teknolojiler özellikle de bilgisayar ile muhtemel olarak ne olacağını anlamak açısından önemlidir. Başka bir yerde bahsettiğim gibi, çoğu zaman tüm eğitimle ilgili tartışmalar giderek teknik konularla sınırlanmıştır.

"Nasıl" sorusu "neden" sorusu ile yer değiştirmiştir. Bu bölümde bu eğilimi tersine çevirmek istiyorum. Daha geniş bir toplumun ve resmi eğitim kurumlarının teknolojik gereksinimleri arasında yakın bağlar kurmanın en iyi yolu ne olabilir? Sorusu ile uğraşmaktan çok bir adım geriye çekilerek başka bir dizi konuyu gündeme getirmek istiyorum. Eğitimdeki mevcut teknoloji treni konusunda çok dikkatli olmamızı sağlayabilecek olan, okullardaki ve daha geniş toplumdaki bazı eğilimlerle ilgili daha zor birkaç politik, ekonomik ve etik konuyu düşünmemizi istiyorum. Bunu yaparken bir dizi alan incelenmelidir; teknolojik ilerleme ve ileri teknoloji endüstrisinin sloganları arkasında gelecekteki iş piyasası üzerinde yeni teknolojinin gerçek etkilerinden bazıları nelerdir? Sınıf içinde yeni teknolojinin yeri hakkında dikkatlice düşünmezsek öğretim ve müfredat ne olur? Teknolojik uzmanlık, özellikle bilgisayar okuryazarlığı üzerine artan odaklanma en dezavantajlı öğrencilerimiz için sosyal imkânların eksikliğini dengeleyecek mi yoksa daha da şiddetlendirecek mi?

Temelde benim iddiam, toplumda ve okullarda yeni teknolojinin rolü ile ilgili tartışmanın sadece bilgisayarların ne yapabildiği ve ne yapamayacağını teknik doğrulu ile ilgili olmadığı ve olmaması gerektiği olacaktır. Gerçekte bunlar belki en az öneme sahip sorulardandır. Tartışmanın özünde bunların yerine okulların ideolojik ve etik konularla ilgili nasıl olması gerektiği ve kimin çıkarlarına hizmet etmesi gerektiği olmalıdır. Çağdaş toplumlarda çıkarlar sorusu çok önemlidir çünkü bizimki gibi şu anda birçok problem yüzünden sıkıntılı olan ekonomilerde okulların niçin var olduğunun yapılandırılması daha ileri bir safhaya ulaşmıştır.

Bu nedenle bu ikisi arasında nispeten bir yakın bağ varken, şu anda okullarımızdaki müfredat ve kurumsal ihtiyaçlar arasında daha yakın bir ilişki vardır. Bazı ülkelerde eğitim görevlileri, politika yapıcılar, yasa koyucular, müfredat geliştirenler ve diğerleri iş dünyası ve endüstrinin ihtiyaçlarını okul sisteminin birincil hedefleri yapmak için muazzam bir baskıya maruz kalmaktadır. Ekonomik ve ideolojik baskılar sık şekilde çok açık ve daha yoğun bir hal almıştır. Verimlilik, üretim, standartlar, maliyet etkinliği, iş becerileri, iş disiplini ve benzeri kelimelerden oluşan, güçlü gruplar tarafından tanımlanmış ve okullaşma ile ilgili baskın düşünme şeklimiz olma tehdidini içeren bu dil, demokratik müfredat, öğretmen özerkliği, sınıf cinsiyet ve ırk eşitliği ile ilgili kaygıları bir kenara itmeye başladı. Endüstrinin şu anda hem okullarda hem de ekonomide ne yapıyor olduğu hak-

kinda daha kapsamlı bir görüş kazanmadıkça bu yapılandırmada yeni teknolojinin sonuçlarını tam olarak anlayamayız.

Teknolojik Mitler ve Ekonomik Gerçekler

İlk olarak daha geniş topluma bakalım. Bazıları ekonominin ihtiyacının şu yönde olduğunu; teknolojik olarak okuryazar bir işgücüne sahip olmadıkça nihai olarak demode bir ekonomi haline geleceğimizi iddia ediyor. Ancak gerçekte bu iş gücü neye benzeyecek?

Bunun üzerinde düşünmeye yardımcı olacak bir yol, artan proleterleşme ve mesleklerin vasıfsızlaşması kavramlarını kullanmaktır. Bu kavramlar, işgücünün kontrolünün değiştiği, yıllar boyu gelişen iş ve becerilerin çöktüğü ve atomik parçalarına ayrıldığı, otomatikleştirildiği ve yönetim tarafından fayda oranı, verimlilik ve kontrolü artırmak için yeniden tanımlandığı karmaşık tarihsel bir süreci işaret etmektedir. Bu süreçte; çalışanın bir işin en uygun şekilde yapılmasının tanımlanması, zamanlama kontrolü ve makul performans oluşturmak gibi kriterler üzerindeki kontrolü, genellikle gerçek işin yapıldığı yerden uzak olan yönetim personelinin ayrıcalıkları olarak yavaşça devralınmıştır. Sonuç hemen hemen her zaman işçiler tarafından kontrolün kaybedilmesi olmuştur. Genellikle ücretler azaltılmıştır. Çalışanların çalışırken neyi yerine getirdikleri konusundaki farkındalığının ortadan kaldırılması, işin kendisi rutinleştirilmiş, sıkıcı ve yabancılaştırıcı hale getirilmiş ve onları yönetimin daha sıkı ekonomik ve ideolojik ihtiyaçlarına uydurmak için işlerin daha birçok yönü için bahaneler bulundu. Son olarak ve en önemlisi bu işlerin birçoğu kolaylıkla yok olabilir.

Şüphesiz ki mikro elektronik, genetik mühendisliği ve biyolojik teknoloji ve diğer ileri teknoloji alanlarındaki hızlı gelişmenin gerçekte birçok ekonomi sektöründeki işleri kısmen dönüştürdüğü söylenmelidir. Bu toplumumuzun bazı belirli kesimlerinde refaha yol açabilir ancak bunun diğer etkileri yıkıcı olabilir. Bundan dolayı yakın zamanda yeni teknolojilerin gelecekteki iş piyasasındaki etkilerini incelemiş olan bir çalışmanın yazarları şunu belirtmişlerdir;

Bu dönüşüm... dünya pazarında ekonomik büyümeyi ve rekabeti canlandırabilir ancak binlerce işçiyi yerinden edebilir ve yüksek işsizlik oranının yıllarca sürmesini sağlayabilir. Robot teknisyenleri, bilgisayar operatörleri, mühendisler için artan iş fırsatları sağla-

yabilir, ama ayrıca kapı görevlileri, kasiyerler, ofis işleri ve yiyecek servisi işlerine benzer çok büyük miktarda düşük seviyeli hizmet sektörü işleri üretmeyi vaat etmektedir. Daha fazla çalışan işlerinde bilgisayarları ve otomatik ofis ekipmanlarını ve diğer gelişmiş teknik aygıtları kullanıyor olacak ancak teknolojinin artan kullanımı gerçekte birçok işi yapmak için gerekli olan becerileri ve sağduyuyu azaltabilir.

Bu senaryoyu daha detaylı inceleyelim.

Rumberger ve Levin bu tartışma için oldukça faydalı bir ayrım yapmıştır. İleri teknoloji endüstrilerini ve ileri teknoloji gerektiren meslekleri, temelinde bu ürünlerin gerektirdiği işler ve bu işlerde ne yapıldığı olacak şekilde ayırmışlardır. Elektronik bileşenler ve bilgisayarlar gibi teknik aygıtlar üreten ileri teknoloji endüstrileri ve benzerleri Birleşik Devletlerde ve sanayileşmiş diğer ülkelerdeki mevcut ücretli çalışanların %15'inden daha azına iş sağlamaktadır. Daha da önemlisi, bu endüstrilerdeki tüm mesleklerin dörtte birinden daha azı önemli bir teknoloji bilgisi gerektirmektedir. Buna karşın, ileri teknoloji endüstrileri tarafından üretilen işlerin dağılımında en büyük pay sekreterlik, ofis işleri veya üretim ve montaj gibi alanlardadır. Bunlar ise gerçekten ortalama ücretlerin altında ödeme yapmaktadır. Henüz hepsi bu değil. Bilgisayar uzmanları ve mühendisler gibi ciddi bir beceri gerektirmeyen ileri teknoloji meslekleri gerçekte genişletilebilir. Bununla birlikte bu mesleklerin çoğu geleneksel ofis ve hizmet işleriyle kıyaslandığında nispeten daha az istihdam sağlamaktadır. Rumberger ve Levin bunun gibi birkaç noktayı şu şekilde özetlemektedir; " mühendislik ve bilgisayar programcılığı gibi ileri teknoloji mesleklerinin istihdam sağlamasındaki büyüme oranı genel istihdamın büyüme oranından yüksek olmasına rağmen ileri teknoloji mesleklerinden çok daha fazla düşük vasıflı ofis işleri ve hizmet istihdamı yaratabilecektir.

Bu iddialardan bazıları aşağıda verilen bilgilerle desteklenmiştir. Birisi tahminlerinde oldukça cömert olsa bile, 1995'ten şimdiye kadar yaratılan yeni istihdamın sadece %17'sinin ileri teknoloji endüstrilerinde olacağı tahmin edilmektedir. (Daha az cömert olan ve sağlam tahminler ise bu endüstrilerin gelecekteki istihdamının sadece %3 ve %8 arasında olacağını dillendirmektedir.) Belirttiğim gibi olsa da bu tür işler hep eşit olmayacaktır. Büro çalışanları, sekreterler, montajcılar, depo personeli ve benzeri istihdam endüstrideki en büyük yüzdeyi oluşturacaktır. Burada elekt-

ronik parça endüstrisini örnek olarak ele alırsak, durum daha açık hale gelir. Mühendislik, bilim ve bilgisayar ile ilgili meslekler bu endüstrideki tüm işçilerin yaklaşık %15'ini oluşturmaktadır. Geriye kalan çalışanların büyük çoğunluğu düşük ücretli montaj işinde istihdam edilmektedir. Bundan dolayı 1970'lerin sonunda elektronik parça işindeki tüm işçilerin yaklaşık üçte ikisi evlerine saatlik ücretler götürdü ve bu onları ulusal gelir dağılımında alttaki üçüncü dilime yerleştirdi. İleri teknoloji endüstrisini, bilgisayar ve bilgi işleme olarak kendi iş piyasasını analiz etmek için örnek alırsak benzer sonuçlar elde ederiz. 1980'de teknoloji odaklı ve nitelikli işler toplamın sadece %26'sını oluşturuyordu.

Bu hesaplamalar önemli bir ağırlığa sahiptir, ama bu % 26'lık kesimin yakın gelecekte vasıfsızlaştırma süreci yaşaması ihtimali daha da önemli kılmaktadır. İşte bu mesleklerin basit, atomik parçalara indirgenmesi ve çalışanların çalışırken neyi yerine getirdikleri konusundaki farkındalığının ortadan kaldırılması vb süreçler diğer birçok alandaki mavi, pembe ve beyaz yakalı işgücü üzerinde böylesine büyük etkiye sahipken şimdi de ileri teknoloji mesleklerine doğru ilerlemektedir. Bilgisayar programcılığı mükemmel bir örnek sağlar. Paket programlar, makine dili ve tasarımı alanındaki yeni gelişmelerin anlamı, artık programlama işinin önemli bir kısmının standart, çok az derinlemesine bilgi gerektiren, rutin makine benzeri görevleri yerine getirmekten biraz daha fazlasını gerektirdiğidir.

Peki, okullaşma çalışmaları ve gelecekteki iş dünyasının tüm öğrenci kesimi için artan teknik yeterlilik gerektireceği şeklindeki yaygın inanç açısından bunun anlamı nedir? 1995 yılı itibariyle sadece ileri teknoloji endüstrileri değil tüm toplum içinde istihdama en çok katkıyı sağlayacak meslekleri düşünelim. Ekonomik tahminler, bunların koruma görevlisi, kasiyer, sekreterler, ofis çalışanları, hemşireler, garsonlar, ilköğretim öğretmenleri, tır şoförleri ve hemşire yardımcıları ve hasta bakıcılar gibi diğer sağlık bakım hizmetleri çalışanlarını içereceğini göstermektedir. Bunların hiçbiri doğrudan ileri teknoloji ile ilgili değildir. Öğretmenler ve hemşireler dışında hiçbiri ortaöğretim sonrası eğitim gerektirmez. (Kazançları da işçilerin ortalama kazancından yaklaşık %30 daha aşağıda olacaktır.) . Bundan daha ileri gidersek ve beklenen yeni işlerin daha büyük bir bölümünü üretilecek tüm istihdamın yarısına denk gelen 40 meslek kategorisini içerecek şekilde incelersek, yaklaşık olarak sadece % 25'i üniversite mezunu insan gerektirecektir.

Bu pek çok yönden güçlü bir şekilde yeni teknolojinin genel olarak iş piyasası ve emek süreci üzerindeki etkileri ile ilgilidir. Bazı alanlarda beceri seviyesi yükselecektir, ancak işler in kendisi azaldıkça diğer pek çok alanda bu seviye düşecektir. Örneğin, Birleşik Devletlerde robotik üzerine yapılmış yakın tarihli bir çalışma robotların 1990 itibariyle 32.000 -64.00 kadar iş yaratırken, 100.000 ile 200.000 arası kadar işi yok edeceğini öne sürmektedir. Azalan beceri gereksinimleri ile ilgili benim bakış açım Rumberger ve Levin tarafından güzel bir şekilde ele alınmıştır. İşlerinde bilgisayar gibi teknolojinin daha fazla kullanılması sebebiyle işçilerin bilgisayar programcılığı ve diğer gelişmiş becerilere ihtiyaç duyacağı varsayılırken onların ön sürdüğü gibi böyle bir teknolojinin nihai etkisi oldukça farklı olabilir. Çeşitli kanıtlar tam tersini öne sürer, makineler genişletilmiş hafızaları, daha fazla hesaplama yeteneği ve sensör kabiliyetleri ile daha karmaşık hale geldikçe bu cihazları kullanmak için gerekli olan bilgi azalır. Bu eğilimlerin iş bölümü üzerindeki etkisi yıllar boyunca hissedilecektir. Tarihsel olarak *kadın işleri* bu süreçlere çok güçlü yollardan maruz kalmış ve sonuç olarak kadınların proleterleşmesi, kadın işgücünün vasıfsızlaşması ve şüphesiz ki kadınların yoksullaşmasında artış göreceğiz.

Bu noktaların eğitim programımız için açık yansımaları vardır. Çok daha titiz bir şekilde okuldan iş programlarına geçiş üzerine düşünmemiz gerekmektedir çünkü özellikle okulların şu anda öğrettikleri geçicidir çünkü işlerin kendisi teknolojik gelişmeler ve yeni yönetim saldırıları tarafından dönüştürüldü (veya kayboldu).

Örnek olarak ofis işlerini ele alalım. Ofislerde, yeni teknoloji yığını çalışanların büyük kısmı(genellikle kadın sekreterlik çalışanları) için işlerin kalitesini artıracak şekilde tasarlanmamıştır. Dahası, genellikle öyle bir şekilde tasarlandı ve uygulandı ki kolaylaştırmak bir yana tam tersi şekilde sonuçlandı. Canlandırma ve tatmin eden işler üretmek yerine, teknoloji yöneticilerin işini kolaylaştırmak, meslekleri yok etmek ve giderleri kısmak, işleri rutin ve atomize görevlere ayırmak ve yönetsel kontrolü kolayca sağlamak için oradaydı. Ofisin küçük evreninde görülen gelecek toplum vizyonu doğal olarak demokratik değil ve belki artan şekilde otoriter. Öğrencilerimiz için hazırlamayı dilediğimiz şey bu mudur? Tabii ki, eğitimciler olarak görevimiz ne böyle bir gelecekteki iş piyasasını ve işgücü süreçlerini eleştirmeden kabul ederiz ne de böyle uygulamaları eleştirmeden öğrencilerimize kabul ettiririz. Basitçe bunu yap-

mak nüfusun sınırlı sayıda ama güçlü bir kesiminin değerlerine bizim sırtımızdan geçinmeleri için izin vermektir. Belki iş açısından iyi olabilir ancak etik olarak doğru eğitim politikası olup olmadığı konusunda şüphelerim var.

Özetle o zaman şahit olacağımız şey az sayıda ki kişi için nispeten birkaç gelişmiş işin yaratılması ve çoğunluk için sıkıcı ve vasıfsızlaştırılmış işler olacaktır. Dahası, o vasıfsızlaştırılmış ve sıkıcı işleri bulmak bile gittikçe zor olacaktır. Yeni teknoloji tarafından seri bir şekilde dönüştürülen bir alanı ofis işini tekrar ele alalım. Her yeni bilgisayar sunucusu hizmete sokulduğunda bir ila beş işin ortadan kalktığı tahmin edilmektedir. Bu durum sadece büro işleri için geçerli olmayacaktır. Hatta düşük ücretli montaj pozisyonları bile gittikçe hizmet odaklı hale gelen sanayileşmiş toplumların ekonomilerinde gerekli görülmecektir. İşgücünün uluslar arası bölünmesine sermaye kaçıışı denilmektedir böylece bu tür işlerin büyük bir kısmı Filipinler ve Endonezya gibi ülkelere taşınacaktır. Birçok hükümetin on yıl önce kriz olarak düşünülebilecek işsizlik oranlarını şimdi kabul edilebilir bulması gerçeği ile bu durum daha da ağırlaşmaktadır. Birleşik Devletlerde şu an "tam istihdam" genellikle %7-8 arası kontrollü işsizlik olarak görülmektedir. (Tabii ki gerçek rakamlar çok daha yüksektir özellikle azınlık grupları ve sadece yarı zamanlı iş bulabilen çalışanlar arasında). Bu önceki ekonomik dönemleri ikiye katlayan bir hesaplama. Hatta daha yüksek oranlar bile şu anda diğer ülkelerde normal olarak görülüyor. Eğilim açık, gelecekte daha az iş göreceğiz. Yeni oluşan işlerin çoğu tatmin edici olmayacak ve daha iyi ücret ödemeyecek. Nihai olarak onların büyük bir kısmı için teknik beceri seviyesi düşürülmeye devam edecek.

Bundan dolayı okullarımızı yeni işçiler yaratmak için üretim fabrikasına dönüştürmeden önce gelecekteki toplumumuz ve ekonomi ile ilgili bazı önemli sorulara tatmin edici cevaplar bulmaya ihtiyacımız var. Bu yeni işler nerede olacak? Kaç tane yaratılacak? Ofislerde, fabrikalarda ve perakendecilikte, bankalarda, telekomünikasyondaki hizmet işleri ve başka yerlerde kaybolan pozisyon sayısına eşit olacak mı? Yaratılacak nispeten vasıfsız, daha az anlamlı ve otomatikleştirilebilsin diye yönetimin acımasız mantığına maruz kalan iş yığınları varlığını sürdürebilecek mi?

Bunlar önemli sorular değil. Okullara yeni teknolojinin gerekliliklerini vermeden önce bunun çoğunlukla zaten ekonomik ve kültürel gücü elinde bulunduranlara değil hepimize faydası olacağı konusunda tamamen emin olmalıyız. Bu, şu an

okullardaki ekonomik ve politik baskıya dayanan acele bir kararı değil sürdürülen demokratik tartışmayı gerektirir.

Geleceğin iş piyasası hakkında çok daha fazlası söylenebilir. İlgilenen okuyucular için bunu daha derinlemesine takip etmelerini tavsiye ediyorum çünkü okul programlarımız ve politikalarımızın, özellikle mesleki alanlarda, işçi sınıfı okullar ve genç kadınlar için olan programlar arasında derin bir etkisi olacaktır. Teknolojik çözümün okul kapısının dışında kalmayacağını savunanların düşüncelerine nüfuz eden ileri teknoloji vizyonu ile ilgili zorluklarla birlikte benzer orantısız faydaları ve zararları da eğitim kurumlarımızın içinde bizi bekliyor ve şimdi ele alacağım şey de tam bu olacak.

Eşitsizlik ve Teknolojik Sınıflar

Okuldan içeri girdiğimiz anda "kimin faydalandığı" ile ilgili bir dizi soru karşımıza çıkmaktadır. Şu an okullara bilgisayarların yerleştirilmesine önem veriliyorsa öğretmen ve öğrencilere neler olabileceğini sormamız gerekir. Burada bireysel öğretmen ve öğrenciden bahsetmiyorum. Şüphesiz ki bazı öğretmenlerin yeni teknoloji vasıtasıyla işlerinin zenginleştiğini keşfedecek, bazı öğrenciler gizli yeteneklerini keşfedecek ve bilgisayar merkezli sınıfta başarılı olacak. Bunun yerine sormamız gereken (en azından bireyleri ele almadan önce) her biri farklı olarak sınıflara, öğretmenlere ve öğrencilere ne olabilir? Sadece ismen değil gerçekten demokratik bir eğitim sistemi istiyorsak bir kez daha çözmenin kolay olmadığı ancak göz ardı edilemeyecek bir dizi soru sormak istiyorum.

Bunu oldukça derinlemesine bir şekilde "*İdeoloji Ve Müfredat, Eğitim Ve Güç*" adlı eserde ele almışken genel olarak teknolojik sınıfların öğretim ve müfredatı ne yaptığını özetle açıklayayım. Günümüzde öğretim ve müfredatın tamamen önceden belirlenmesi, "Verimlilik", "Maliyet etkinliği" ve "Hesap verilebilirlik" amaçları doğrultusunda sıkı bir şekilde kontrol edilmesi için oldukça baskı yapılıyor. Kararların gittikçe daha fazlası ellerinden alınırken ve meslekleri yapması daha zor hale gelirken, bir çok yoldan genel olarak meslekleri etkileyen vasıfsızlaştırma, şimdi öğretmenleri etkilemeye başladı. Bu bazı ülkelerde diğerlerinden daha ilerlemiş durumda, ancak öğretim işinin, müfredatın içeriğini ve değerlendirilmesini rasyonelleştirme ve kontrol etme hareketinin oldukça gerçek olduğu açıktır. Merkezi sınav sisteminden, güçlü denetim ve müfettişlerden ve sıkı bir şekilde kontrol edilen müfredattan uzaklaşan adımlar atan ülkelerde bile teşhis edilebilir şekilde devlet

kontrolüne dönüş eğilimi bulunmuştur. Şu anda birçok reform sadece çok yüzeysel olarak tutmuştur. Bunun sebebi kısmen ekonomik zorluklar, kısmen Amerikan stili eğitim yönetimi tekniklerinin ithal edilmesi, kökleri sanayi bürokrasisinde olan yöntem ve teknikler ve hemen hemen hiç demokratik amaçların olmamasıdır. Bazı öğretmenler bilgisayar merkezli müfredatı desteklese de yeni teknolojiye atfedilen önem genel olarak öğretimin ve müfredatın rasyonelleştirilmesi bağlamında görülmelidir.

Bu baskılar göz önüne alındığında; yeni teknoloji tartışılmadan kabul edilirse öğretmenlere ne olacak? Sınıflarda bilgisayara verilen aşırı önemin belki de en büyük etkisi önemli sayıdaki öğretmenin vasıfsızlaştırılması ve güçsüzleştirilmesi olacaktır. Planlama, öğretim, toplantılara katılım, çoğu öğretmenin tamamlaması gereken evrak işler gibi ağır iş yükü ve masraflar göz önüne alındığında; öğretmenlerin büyük bir kesimine bilgisayarların sosyal etkisi, programlama vb çok az miktarda bilgisayar üzerine eğitim verilebileceğini farz etmek mantıklı olabilir. Özellikle bu durum öğretmenlerin çoğunun zaten birçok dersi bir arada öğrettiği ilköğretim ve temel öğretim yapan okullar için geçerli olacaktır. Araştırmalar bilgisayar merkezli müfredat uygulanmadan önce gerçekte her bölgede sadece birkaç öğretmene kayda değer bilginin verildiğini gösteriyor. Sıklıkla sadece bir ya da iki öğretmen yerleşik uzman oluyor. Bundan dolayı, birçok öğretmenin daha önceden paketlenmiş materyal setlerine, var olan yazılıma ve düzensiz bir şekilde ortaya çıkan yazılım firmalarının her hangi birinden, firmaların kalitesine bakılmaksızın özel olarak satın alınan materyallere güvenmesi gerekiyor.

Bunun etkisi çarpıcı olabilir. Ortaya çıkan şey ise bazı devletlerde görmeye başladığımız eğilimlerin alevlenmesidir. Öğretmenleri kendi müfredatını planlaması ve üzerinde düşünmesi için vakit ve becerilerini harcamasından daha çok başkalarının planlarını, prosedürlerini ve değerlendirme mekanizmalarını uygulayan izole edilmiş uygulayıcılara dönüştüler. Endüstriyel terimlerle, bu durum işgücü süreci tartışmamda belirttiğim çalışanların çalışırken neyi yerine getirdikleri konusundaki farkındalığının ortadan kaldırılması tanımlamasına oldukça yakındır. Özellikle cinsiyet açısından buradaki zaman sorunu olduğundan daha büyük görünmektedir. Bilgisayar uzmanı olmak için gereken zamanın çok olması yüzünden, birçok ailede ataerkil ilişkilerin hala baskın olması, birçok erkek öğretmenin bilgisayar okuryazarlığını kariyerlerini

ilerletmek için kullanabilirken kadın öğretmenlerin önceden paketlenmiş birimler veya üzerinde çok az kontrol sahibi oldukları hazır programların alıcıları olarak kalma eğiliminde olacaktır. Susan Jungck'ın bölge çapındaki bilgisayar okuryazarlığı programının sunulmasının öğretmenlerin hayatı üzerindeki etkisi adlı başarılı etnografik çalışması, ortaokullarda ne olduğu hakkında tam bu noktaya değinir.

Zamanın şartları cinsiyet açısından incelenmelidir çünkü matematik bölümünde bilgisayarlar ile öğretmeye hazır olmayan ve hazır birimlerin varlığına bağımlı olanlar erkekler değil kadın öğretmenlerdir. Tipik olarak, hizmet içi öğretmenler için bilgisayar okuryazarlığı kaynakları kolej veya üniversite dersleri, okul bölge kursları veya bağımsız çalışma şeklinde tümü okul dışında önemli ölçüde vakit harcanması gereken seçeneklerdir. Eğitimde bilgisayarlar üzerine ikisi de (kadın öğretmenler) önemli sayıda kurs aldılar. Kadınların çoğunun, ev işleri ve çocuk bakımı sorunlulukları..., veya tek ebeveyn olmaları..., yüzünden ek ders almak ve yeni müfredat hazırlamak için nispeten daha az zamanı vardı. Bu nedenle, bilgisayar okuryazarlığı gibi yeni bir müfredat gerekli olduğunda belki kadın öğretmenler hazır müfredat materyallerini kullanmaya erkeklerin çoğundan daha bağımlıdır.

Önceden hazırlanmış bilgisayar programlarına güvenmenin bir takım uzun dönemli etkileri olabilir. İlk olarak öğretmenler açısından belirli önemli beceri ve yeteneklerin kaybına neden olabilir. Yerel müfredat planlaması, bireysel değerlendirme vb kullanılmadığında körelir. Kişinin kendisi dışına veya kişinin meslektaşlarının müfredat ve öğretim hakkındaki tarihsel deneyimine bakma eğilimi, onu çevreleyen müfredatın, öğretim ve değerlendirme uygulamalarının önemli ölçüde kişinin satın aldığı bir şey olarak görülmesi ile azaldı. Bu süreçte – bu çok önemlidir - okulun kendisi kazançlı bir pazar haline dönüştürülmüştür. Daha önce bahsettiğim okulların sanayileşmesi, daha sonra sınıfları seri üretim sanayi mallarına açarak tamamlanmaktadır. Birçok yönden, bu durum yarı ve pazarlamacı için oldukça sevindirici olacaktır. Öğrencilerin eğitim deneyimlerinin belirgin bir şekilde artıp artmayacağı sorgulamaya açıktır.

Satın alınan yazılım ve donanımlar ile öğretmenlerin olası vasıfsızlaşması ve güç kaybetmesi arasındaki ilişki konusu burada sona ermemesine rağmen, yazılım geliştiricilerin ürünlerini oluştur-

ma ve pazarlama çabukluğu ile problem daha da güçleşmektedir. Böylesine bir materyal yığının herhangi bir büyük eğitsel değere sahip olduğunun hiçbir garantisi yoktur. Genellikle durum tam tersidir. En bilgili devlet görevlilerinden biri bu şekilde olmasını sağladı. Yüksek kalitedeki eğitim yazılımları ilk ve orta dereceli okullarımızda neredeyse yoktur. Birleşik Devletlerdeki en büyük okul sistemlerinden birinin yazılım değerlendirme yöneticisi, belki savunduğu fikri önemli kılmak için abartırken, 10.000'den fazla programın mevcut olduğu ancak yaklaşık 200 tanesinin eğitim açısından önemli olduğu sonucuna varmıştır.

Çoğu bilgisayar meraklısı tarafından bunun ciddi bir problem olduğu kabul edilmiş ve yorum ve dergilerde konu ile başa çıkma girişimleri olmuştur. Bununla birlikte, bütün malzeme hacmi, öğretmen ve yöneticilerin toplantılarında, mesleki yayınlarda yazılım reklamlarına harcanan büyük miktardaki para vb, bu materyallerin çoğu hakkında yapılan tamamen abartılı şişirme iddialar ve okullara hemen bilgisayar programlarının kurulması için endüstri, hükümet, veliler, bazı okul personeli ve diğerleri tarafından yapılan sürekli baskı, bunların tümünün problemde küçük bir çentik yaratmaktan başka bir şey yapması neredeyse imkânsızdır. Bir eğitimcinin belirttiği gibi ortada işe yaramaz birçok şey var. Şu anda, kullanılmadan önce öğretmenlerin mevcut müfredat materyalleri ve metinleri eğitimsel açıdan güçlü ve zayıf yönlerini kapsamlı şekilde değerlendirecek vakitlerinin olmaması gerçeği mevcut durumu kolaylaştırmıyor. Bunun üzerine önemli bir unsur daha eklersek bunların değerlendirilmesi sadece iş yükünü artırır. Emek süreci öğrencilerinin adlandırdığı şekliyle öğretmenlerin işleri giderek "yoğunlaştı". Gitgide daha fazlası yapılmalı, bunu yapmak için gittikçe daha az vakit var. Bu nedenle, kimsenin hazır materyalleri almaktan başka pek bir şansı yok, böylece tüm önemli müfredat unsurlarının yerel olarak üretilmediği ama belki ana amacı eğitim davası değil kar olan ticari kaynaklardan alındığı bir eğilim bu şekilde devam ettirilir.

Burada gerekli olan ve Jungck'in tartışması içinde anahtar bir kavram bulunmaktadır o da cinsiyettir. *Öğretmenler ve Metinler (Teachers and Texts)* eserimde oldukça önemli detaylar vermiştim, öğretim – özellikle ilköğretim seviyesinde – "kadınların işi" olarak tanımlanmıştır. İlköğretim öğretmenlerinin %87'sinin ve tüm öğretmenlerin %67'sinin kadın olduğu gerçeğini göz ardı edemeyiz. Tarihsel olarak, önceden hazırlanan veya standartlaştırılmış müfredat ve öğretim stratejilerinin

sunumu genellikle kadın çalışanların emek sürecinin dış kontrolünü ele geçirme girişimi ve bunun mantığa büründürülmesi ile ilgili olmuştur. Bundan dolayı öncelikli olarak kadınları ihtiva eden mesleklere genellikle ne olduğunun uzun tarihi içine bu eğilimleri konumlandırmadıkça öğretmenlere ne olduğunu –vasıfsızlaştırma, yoğunlaştırma, çalışırken neyi yerine getirdiğinin farkında olmaması, kontrol kaybı vb- tamamen anlayamayız. Okulların çoğunda kim öğretim yapıyor? Şimdi hazır yazılımları okullara sunarken sadece bu soruyu sorarak öğretim gücünün cinsiyet yapısı ve müfredatın etkileri arasındaki bağlantıları görebilir miyiz? Söylemeye gerek bile yok, bu kritik öneme sahip bir noktadır.

Beceri ve kontrol kaybının yanı sıra buradaki önemli bir husus masraf konusudur. Bu en azından bu üç ayağı olan bir konudur. İlk olarak belki de biri kazandığında diğerinin kaybetmeye mahkûm olduğu bir oyunla uğraştığımızın farkında olmalıyız. Bazı üreticilerin satış fiyatlarını nispeten düşük tutmasına rağmen, hala nispeten yüksek olan bilgisayar fiyatlarını düşürürken, karlarının büyük bir kısmının daha sonra yazılım satışı veya ev/okul bağlantısı yoluyla geleceğini bilerek bunu yapmalarını kısaca irdeleyeceğim. Yeni teknoloji için bu para bir yerlerden gelmelidir. Bu bariz ama çok önemli bir noktadır. Zaten fonların çok küçük miktarlarla ayrıldığı ve gerekli programların birçok alanda mahrum bırakıldığı mali kriz zamanlarında, bilgisayar müfredatının eklenmesi demek genellikle paranın bir alandan süzülüp diğerine aktarılması anlamına gelir. Ne kurban edilecek? Tarih her şeyi gösterir, belki de avantajından en az faydalanan şey programlardır. Buna azıcık da olsa ciddi şekilde dikkat edildi ancak bu giderek daha ciddi bir ikileme haline gelecektir.

Gider kaygılarının ikinci bir konusu işe alma kılıplarıdır, burada tehlikede olan sadece öğretmenlerin işinin içeriği ve satın alınan malzemelerin büyümesi değildir. Burada öğretmenlerin kendi işleri tehlikededir. Örneğin birçok devlette orta öğretim seviyesinde, eğitimi finanse etmek için öğretmenlerin geçici olarak işten çıkarılması sıra dışı değildir. Bazı bölgelerde kayıtların azalması da konum kaybı demektir. Bu okulun kendi içinde öğrenciler üzerinde yoğun bir rekabete sebep oldu. Sosyal bilimler, sanat, müzik ve diğer branşlar, daha yeni ve daha göz kamaştırıcı branşlarla savaşmak zorundadır. Öğrenci sayısı oyununu uzun süre kaybetmek demek bir işi kaybetmek demektir. Bu durumda bilgisayarın etkisi çalışanlar arasında rekabeti artırmak, genellikle içeriği derslerin parlak

ve çekici ambalajlanması ile değiştirmek ve çoğu öğretmeni geçim kaynaklarını kaybetmekle tehdit etmek olmuştur. Çekici bir bilgisayar geleceğini destekleyelim diye üstü kapalı olarak birçok seçeneği ortadan kaldırmak eğitimsel ve sosyal olarak akıllıca bir karar mıdır? Bunlar sadece mali kararlar değildir, ancak öğretmenlerin hayatları ve öğrencilerimizin ne üzerine eğitileceği konusundaki etik kararlardır. Geleceğin iş piyasasını ele alırsak, bilgisayarların, beşeri bilimler ve sosyal bilimler veya belki daha da önemlisi işçi sınıfı ve etnik olarak çeşitli alanlarda, öğrencinin kendi kültürel, tarihsel ve siyasi mirası ve mücadeleleri konularında ilerlemesinden daha önemli olduğunu mu iddia etmek istiyoruz? Bu tür kararlar muhasebecinin en alttaki toplam satırına bakılarak verilmemelidir. Buna tüm paydaşların uzun demokratik tartışması ve en fazla etkilenecek olan öğretmenlerin de dâhil edilmesi yoluyla ulaşılabilmektedir.

Üçüncüsü, okullardaki bilgisayar ve yazılım masrafları göz önüne alındığında, bu tür teknolojiyi sunma baskısı zaten şu anda var olan geniş sosyal dengesizlikleri artırabilir. Zenginlerin çocuklarını gönderdikleri özel okullar ve daha zengin bölgelerdeki devlet tarafından finanse edilen okullar teknolojiye erişime daha hazır olacaklardır. Şehir içindeki, kırsal bölgedeki ve fakir bölgelerdeki okullar, donanım maliyeti düşmeye devam etse bile genel olarak piyasanın üzerinde fiyatlandırılacaktır. Sonuçta, bu yoksul bölgelerde ve ülkelerde genel olarak birçok kamu okul sisteminde, yeni ders kitapları satın almak ve öğretmenlerin maaşlarının maliyetlerini karşılamak için yeterli para üretmek zaten zordur. Bundan dolayı, bilgisayar ve okuryazarlık tartışmaları ve çözümleri doğal olarak daha fazla eşitsizlik üretecektir. Çünkü nüfusun en üst kesimindeki % 20 civarı veya daha fazlası evlerinde ve işlerinin çoğunda bilgisayarlara sahip olacaktır ve çocuklarının gitmek için başvurduğu yüksek öğretim kurumları "bilgisayar becerilerini" giriş veya ilerlemenin anahtarı olarak talep edecek veya farz edecektir, uzun vadede bunun etkileri çok büyük olabilir.

Nispeten zengin velilerin bu durum içindeki rolü bilgisayar üreticileri tarafından keşfedilmeden kalmaz.

Bilgisayar firmaları... Reklamlarının çoğunu bilgisayarların eğitim olanakları ile donatmışlardır. Belirli bilgisayarları okullara iliş-tirmeye zorlamak hummalı bir yarıştı. Örneğin Apple firması çok sayıda müşteri çekmeye yönelik planında Amerika'daki her okula bir Apple bağışlamayı teklif etmiştir. Hayırsever-

lik ve niyet bir kenara, velilerin- özellikle ekonomik imkanlara sahip ve yukarı sınıfsal hareketlilik sağlamak için yüksek motivasyonlu orta sınıf aileler- okullardaki ile uyumlu makineler satın aldığı okullarla, belirli bilgisayarların kullanımını ilişkilendirmek için belirgin bir pazar stratejisidir. Bununla birlikte, potansiyel olarak böyle bir planın en karlı bölümü donanım satın alınması değil (bu da önemli olmasına rağmen), lisanslı yazılım satışlarıdır.

Okul ve ev pazarının bu özel birlikteliği, geniş öğrenci grupları için dezavantajın daha da ilerletilmesinde başarısız olamaz. Zaten bilgisayar arka planı olan öğrenciler – var çünkü okulları veya evleri veya her ikisi sebebiyle – daha seri şekilde ilerleyecekler. Yaşam fırsatlarının toplumsal tabakalaşması artacak. Bu öğrencilerin kendine özgü avantajı – "doğal yetenek" sebebiyle değil, zenginlik nedeniyle- yükseltilmiş olacak.

Bundan dolayı şaşırılmamalıyız, ne de birçok ebeveynin, özellikle orta sınıf ebeveynlerin, bilgisayarlı bir geleceği takip edecek olmasının tuhaf olduğunu düşünmemeliyiz. "Bilgisayar becerileri" ve "okuryazarlık" kısmen orta sınıfın hareketlilik(sınıflar arası geçiş) kalıplarını devam ettirmek için stratejilerdir. Mali ve ekonomik kriz zamanlarında böyle bir uzmanlığa sahip olmak, bir sigorta poliçesine sahip olmaya benzer. Çok hızlı değişen işgücü piyasasında kısmen belirli kapıların açık kalmasını garanti eder. Referans enflasyonunun yaşandığı bir zamanda daha çok referans daha az kapalı kapı demektir.

Buradaki referans faktörü zamana bağlı olarak düşünülebilir. Geçmişte kazanımlar etnik olarak farklı insanlar, işçi sınıfları grupları, kadınlar ve eğitim içindeki diğerleri tarafından yapıldığından, gizli etkilerden biri tüm iş sektörleri tarafından gereken referansların yükseltilmesi olmuştur. Böylece sınıf, ırk ve cinsiyet engelleri sürekli artan bir referans enflasyonu tarafından kısmen sürdürüldü. Yapısal olmaktan daha çok bilinçli bir süreç olmasına rağmen, zaman içindeki etkisi genellikle mesleklerin, kaynakların ve gücün nüfusun tüm kesimlerinin elinden tekrar alınması olmuştur. Daha önce belirttiğim gibi yeni iş stoku "bilgisayar okuryazarlığı gerektirmeyecek, bilgisayar gereklilikleri ve okullarda zorunlu programlar oluşturulması birçok insanı daha çok insanı ekonomik zorluklara mahkûm edecektir. Çünkü bu gereklilikler pek çok açıdan sunidir –bilgisayar bilgisi o kadar da gerekli olmayacak ve ileri uzmanlık gerektiren işler nispeten az olacak- basitçe bu öğrencilere bir etiket daha yapıyor olacağız. Basitçe "işlevsel

okuryazarlık" bilgisayarları da içerecek şekilde genişletilecektir.

Böylece, eşit olmayan ekonomi ve anlamlı ve tatmin edici çalışmanın mümkün olmadığı bir durumu suçlamaktan ve herkes için yeni teknolojinin faydası olarak büyüyen bir yerinden edilmiş ve marjinal çalışanlar alt sınıfı oluşturmasından çok yetersizliğin kişiselleştirildiğini göreceğiz. Bilgisayar okuryazarı olmamak öğrencinin veya çalışanın hatası haline gelecektir. Okuldaki bilgisayar yeterliliklerinin önemli bir ideolojik ve sosyal çıktısı sonradan eğitimdeki ve istihdamdaki daralmanın suçunu tekrar kurbanların üstüne atan kitlesel vafsızlaştırma sürecinin insanların kayıp hayatlarını meşrulaştırma aracı olarak hizmet edebilmesidir.

Tabii ki bu süreç, bireysel olarak çocuğun ebeveynlerinin çoğu için görünür olmayabilir. Bununla birlikte, asıl mesele bireysel hareketlilik sorusu üzerinde değil büyük ölçekli etkiler üzerinde ilerliyor. Ebeveynlerin böyle programların önemli ilerleme yolları sunduğunu düşünebilir ve bazıları için bu doğrudur. Bununla birlikte birçok ekonomik problemin olduğu bir zamanda ebeveynler çocukları için okulların neler yapabileceğine fazla değer verme eğilimindedir. Daha önce belgelediğim gibi, yeterli iş olmayacak ve rekabet çetin olacak. Tartışılmadan donanım ve yazılımın sunulması ve bunlara yatırım yapılması, bunun sonuçlarına şu anda gereken dikkat gösterilmedikçe, bu durum iş piyasasının dönüşeceği gerçeğini gizler ve zaten avantajlı durumda olanları destekler.

Bununla birlikte, herkesin bilgisayar okura yazarı haline gelmesinin önemli olduğunu, ekonomik ve eğitimsel geleceğimiz için gerekli olan personel ve para gibi büyük yatırımların gerçekten zamanında yapıldığını farz edelim. Tüm bunları dikkate alırsak, okullarda şu anda neler oluyor? Şu anda erişim ve çıktılar açısından eşitsizlikler üretilmekte midir? Birçok eğitimci sürekli olarak bu etkilere karşı mücadele ederken, yaratılan bu zararların işaretlerini zaten görüyoruz.

Bilgisayar kullanımında sınıf, ırk ve cinsiyet bazında farklılıklar vardır. Örneğin; orta sınıf okullarındaki bilgisayar sayısı, çocukların renklerine göre okul mevcudu oluşturulan şehir merkezindeki veya işçi sınıfı okullarındakinden çok daha fazladır. Öğrenci başına düşen bilgisayar sayısı çok daha yüksektir. Bu kendi başına talihsiz bir bulgudur. Bununla birlikte, burada başka bir şey daha eklenmelidir.. Bu ekonomik olarak avantajlı okullar hem daha fazla kullanım zamanına hem de daha fazla öğretmen desteğine ve teknik desteğe sahiptir, ancak daha az dezavantajlı bölgelerdeki

okullarda sıkça görülen bilgisayar kullanım tarzından oldukça farklıdır. Programlama becerileri, yaygınlaştırılabilirlik, akademik alanlarda ve dışında birisinin bilgisayarla yapabileceği pek çok farklı şey anlamında daha fazla hassasiyet vardır (basit alıştırma ve uygulama yaptırmaya şeklindeki kullanımı hala yaygın olsa bile). Bunu işçi sınıfı okullarında bakın olma eğilimdeki ezberci, mekanik ve nispeten düşük seviyedeki kullanım ile karşılaştırın. Sınıf ayrımının onaylanmasını gösterdikleri için bu farklılıklar önemsiz değildir.

Çocuklar için bilgisayarlı bir gelecek, araştırmacılar tarafından parıldayan bu iddianın altı kazıldıkça bu iddialarımızı destekleyebilecek daha fazla kanıt ortaya çıkıyor. Aşağıdaki hesaplar ile ayırıcı etki daha açık şekilde ortaya konmuştur. Birleşik Devletlerde, zengin bölgelerdeki okulların üçte ikisi bilgisayarlara sahipken, daha fakir bölgelerdeki okulların yaklaşık olarak % 41'inin bilgisayarlara sahiptir. Bir tane bilgisayarı olan ile bilgisayar parkı olan bu makinelerle ne yapar işte burada farklılıklar tekrar ortaya çıkar. Yoksul ilköğretim okulları üzerine bir çalışma, beyaz çocukların bilgisayarlara programlama için kullanma olasılığının siyah çocuklara göre 4 kat daha fazla olduğunu bulmuştur. Başka bir bulgu ise profesyonellerin çocuklarının bilgisayarlara programlama ve diğer yaratıcı kullanımları için kullandıklarıdır. Profesyonel olmayanların çocuklarının ise onları matematik ve okuma, mesleki işlerinde alıştırma ve tekrar için kullanmaya daha meyillidir. Aslında genel olarak, programlama daha varlıklı olan öğrencilerin doğuştan yetenekli ve kabiliyetli olanlarının ilgi alanı olarak görülmüştür. Daha az varlıklı olan öğrencilerin bilgisayarı sadece alıştırma ve tekrar için bir araç olarak kabul ettikleri görülmektedir.

Ayrıca cinsiyet farklılıkları da oldukça ortadadır. Bilgisayarlar ile ilgili bir şeyler öğrenen her üç öğrenciden ikisi erkektir. Burada bile bu bilgi aldatıcıdır çünkü kızların daha ileri seviyelerde değil de genel giriş derslerinde kümelenme eğilimindedir. Güncel bir analiz durumu çok açık bir tarzda özetliyor.

Öğrencilerin bilgisayara erişimini artırmak için her şeyi yapacaklarını söyleyenlerin öğrenciler hakkındaki hikayeleri ortada dolaşırken diğer tarafta okulda bilgisayarlar ile çalışan gençlerin çoğu (ekonomik olarak avantajlı) beyaz ve erkektir. Azınlık (ve yoksul) ailelerin çoğunun gücü çocuklarını bu programlara göndermeye yetmiyor.

Sınıflama ve seviye sınıflarına ayırma gibi gelecekte okul uygulamaları yüzünden bu tür sınıf, ırk

ve cinsiyete dayalı etki ortaya çıkacaktır. Böylelikle meslek ve iş sınıfları kelime işleme için becerileri öğrenecek ve öncelikle genç kadınlar (işçi sınıfı) ile doldurulacaktır. Akademik sınıflar daha genel programlama becerilerini ve kullanımını vurgulayacak ve orantısız şekilde erkek olacaktır. Çünkü birçok okulda bilgisayar programlarının merkez üssü matematik ve fen bilimleri olacak, okulun seçici işlevini matematik fen bilimleri müfredatının zaten yerine getiriyor olduğu bu sınıflarda kızlara farklı davranılsa bile cinsiyet farklılıkları artacak ve bu şekilde cinsiyet farklılıklarının yeniden üretilmesine katkı sağlayacaktır. Birçok öğretmen ve müfredat çalışanı matematik ve fen derslerinde kız öğrencilerin sonuçlarını ve fırsatları eşitlemek için önemli zaman ve çaba harcamakta iken (ve bu çabalar önemlidir) halen bu önemli bir problem olarak kalmaktadır. Bu derslerin bilgisayarlaştırılması ile durum daha kötü hale getirilebilir aynı şekilde öğretmenler üzerinde de toplumsal cinsiyet yönünden bir etkisi olabilir.

Toplumsal Okur Yazarlığa Doğru

Öğretmenlerin vasıfsızlaştırılması ve güçsüzleştirilmesi ve masraflar yoluyla eşitsizliklerin yaratılması, referans enflasyonu ve erişimin önündeki engelleri içerecek şekilde eğitimde yeni teknolojinin olası olumsuz etkilerini gördük. Ancak vasıfsızlaştırma sürecini çevreleyen sorunlar öğretmenlerle sınırlı değildir. Öğrencilerin kendi eğitimlerini düşünmeleri, toplum içinde gelecekteki rolleri ve teknolojinin o toplum içindeki rolünü de içermektedirler. Bununla ne kastettiğimi bir örnekle açıklayayım.

Yeni teknoloji sadece makinelerin montajı ve beraberindeki yazılım değildir. Teknoloji bir kişiyi dünyaya belirli bir şekilde yaklaşmaya yönelten bir düşünce şeklini ortaya çıkarır. Mevcut eğitim koşulları altında bilgisayarlar öncelikle teknik düşünme yollarını sürece dahil eder. Yeni teknoloji sınıfları kendi imgesine dönüştürdükçe, daha teknik bir mantık, eleştirel politik ve etik anlayışın yerini alacaktır. Sınıf bağlamının merkezi teknoloji üzerine olacak ve daha az içerik olacak. Bir kez daha "neden" in yerini "nasıl" alacak ancak bu sefer öğrenci seviyesinde. Bu durum tüm öğrenciler için benim adlandırdığım şekilde (teknik olmayan) sosyal okuryazarlığı gerektirmektedir.

Tüm müfredat alanlarında bilgisayarlar teknik olarak anlamlı olsa ve sadece zengin beyaz erkekler değil tüm öğrenciler teknik olarak bilgisayar kullanımında uzman olsalar bile müfredatta ele alınması gereken kritik politik ve etik sorular

bulunmaktadır. Böylece ne zaman yeni teknoloji okullara sunulsa, öğrencilerin bunların daha geniş toplumsal etkileri (daha önce bulardan bahsetmiştik) etrafındaki meselelere ilişkin ciddi bir anlayışa sahip olmalarını önemlidir.

Maalesef durum genellikle böyle değildir. Bilgisayarların sosyal ve etik etkileri ele alındığında, genellikle güçlü olmaktan uzak bir şekilde ele alınmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinin en büyük eyaletlerinden birinde yapılan eyalet çapında bilgisayar müfredatı teklifi bir örnek olabilir. Müfredatta ele alınan toplumsal soruların amaçları belirli bir dizi sorun üzerinde toplanmıştı. Müfredatta şöyle deniliyordu, "Öğrenciler modern toplumda bilgisayarın bazı yaygın kullanımının farkına varacak... Ve öğrenciler bilgisayarlarla bağlantılı kariyer imkânlarının farkına varacak. Birçok müfredatta yeni teknolojinin teknik bileşenleri vurgulanır. Bilgisayarların tarihine kısaca bakıldığında zaman zaman gelişiminde kadınların rolünden bahsedilir, bu en azından olumlu bir işarettir; bu tarih içinde bilgisayar gelişimi ile askeri kullanımı arasındaki ilişki büyük oranda eksiktir. Faydalı kullanımı ise bilgisayar ile ilişkili kariyerlerin içeriği ve olasılığı ile birlikte gerçekçi olmayan tanımlarla, Douglas D. Noble'ın dediği gibi "geleceğin mucizelerine şaşırtıcı bir bakış" ile birleştirilerek verilir. Neredeyse hiç bahsedilmeyen şey ise iş veya sosyal hakların kaybedilmesidir. İşsiz kalan, otomotiv işçileri, montajcılar veya büro çalışanlarının hayatlarındaki gerçek yıkım gizlenebilir. Verimlilik ve insanların iş deneyiminin kalitesi ile kar ve birinin işi arasında bir seçim yaptığımızı düşünürsek etik ikilemler devreye girer- bunlar da gizlenir.

Bunu nasıl dengeleyebiliriz? Şu anda çok kolayca hafife aldığımız ancak bunun ötesine geçen şeyi, yeni teknoloji ile ilgili öğrencilerin bilmeleri gereken bilgiyi başlangıçtan itibaren açık hale getirerek. Müfredatın önemli bir kısmı sosyal okuryazarlık ile ilgili sorular etrafında düzenlenmiş olacaktır. Bilgisayarlar nerede kullanılır? Ne yapmak için kullanılır? Onları kullanmak için insanların aslında neyi bilmesi gerekir? Bilgisayarlar birilerinin hayatını geliştiriyor mu? Kimin? Birinin hayatına zarar veriyor mu? Kimin? Bilgisayarların nerede ve nasıl kullanılacağına kim karar veriyor? Bunlar tüm seviyelerde okul programlarıyla tamamen birleştirilmedikçe, ders programlarında yeni teknolojinin kullanımı savunma konusunda tereddüt ederim. Bu tür sorular sormak sadece bizim ilköğretim ve ortaöğretim okullarında önemli değildir. Bunlar hem eğitimde bilgisayar kullanımı derslerinin gittikçe zorunlu hale geldiği lisans seviyesinde

öğretmen yetiştiren programlarda hem de okul bölgelerinin bilgisayar devrimini yakalamak için çığınca peşinde koştukları, ülke çapında mantar gibi çoğalan hizmet içi eğitim kurslarında öğretmenler ile birlikte ciddi bir şekilde ele alınmalıdır. Daha azını yapmak öğretmenler ve öğrenciler için, toplumumuzdaki insanların büyük kesiminin hayatında yeni teknolojinin yeri ve olması gereken yeri üzerinde bağımsızca ve eleştirel bir bakış açısıyla düşünmeyi çok daha zor hale getirir. Eğitimciler olarak bizim işimiz beceri kazandırmayı içerir, vasıfsızlaştırmayı değil. Öğretmen ve öğrenciler bu karmaşık etik ve sosyal sorunları eleştirel ve dürüst bir şekilde başa çıkmadıkça, sadece teknolojinin kullanımını kontrol etme gücünü elinde bulunduranlar söz sahibi olacaklardır. Bunun olmasına izin vermeyi göze alamayız.

Sonuç

Bu bölümde benim birtakım fikirlerimin ihtilafı olduğunun ispat edilebileceğinin farkındayım. Bununla birlikte okul personelinin zaten sorumlu olduğu devasa iş yükünü örnek olarak ele alırsak, olumsuz tarafı vurgulamak, baştan savması çok kolay olan kritik konuların çoğuna dikkat çekmeye hizmet edebilir. Kararlar genellikle çok hızlı veriliyor, güçler harekete geçirildiğinde, eylemlerin sonuçlarının tam olarak düşünülmesi vasıtasıyla sonradan pişman olma önlenir.

Bu bölümün başında belirttiğim gibi, şu anda her içerik alanında bilgisayarları işe koşturmak için çığınca bir mücadele var. Aslında bilgisayarlı hale getirilmemiş bir konu bulmak neredeyse imkânsızdır. Önerilen bilgisayarlı programların büyük kısmı için Matematik ve fen bilimleri (ve mesleki eğitimin bazı bölümleri) ana üs olarak kalmasına rağmen diğer alanlar çok da geride değildir. Bu programlar bilgisayarlı öğretime uyacak şekilde hazırlanabilirse bilgisayarlı olacaktır, ancak uygun olmasa da, öğretmenlerin yıllar içinde zorlu uygulama çalışmaları ile geliştirdikleri yöntemlerden daha az verimli olsa da veya eğitimsel ve ekonomik açıdan daha az etkiye sahip olsa da bilgisayarlı olacaktır. Toplumun, öğrencilerin ve öğretmenlerin eğitim vizyonlarına ve ihtiyaçlarına makinelerin uymasından çok, genellikle bu ihtiyaçlar ve vizyonlar teknolojiye uyacak hale getirilirler. Daha önce belirttiğim gibi henüz teknoloji tek başına değildir. İnsanların hayatları, işleri, umutları ve hayallerinden oluşan gerçek gruplarının dönüşümleri ile bağlantılıdır. Bu grupların bazılarının yaşamları zenginleşecek. Diğerleri için hayaller paramparça olacaktır. O zaman eğitim-

de teknolojinin uygun yeri hakkında yapılacak akıllıca seçimlerin sadece eğitimle ilgili kararlar olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bunlar temel olarak nasıl bir topluma sahip olacağımızla, gelecekteki vatandaşlarımızın çoğunluğuna ve okullarımızda çalışan öğretmenlerimize karşı kurumlarımızın sosyal ve etik duyarlılığı il ilgili seçimlerdir. Bu durumda öğretimi anlamak için onu daha karmaşık bir ilişki örgüsü içine yerleştirmek gerekir. Ancak o zaman seçimler etik olarak gerekçelendirilmiş bir şekilde yapılabilir.

Mevcut zor sosyal ve ekonomik durumda, güçlü grupların kendi krizlerini okullara ihraç etmelerine eğitimcilerin izin vermemesi son derece önemlidir. Egemen gruplar, başta okulların ikilemleri olmak üzere bu toplumun yüz yüze geldiği ciddi ikilemleri yeniden tanımlayarak ve daha sonra bu problemlerin çoğunun basit bir şekilde bilgisayarları ve bilgisayar okuryazarlığını eğitim kurumlarımıza sokarak çözülebileceğine halkı ikna ederek, üzerinde çok az kontrollerinin olduğu ekonomik koşullar için zaten çok çalışmakta olan öğretmen ve yöneticilerin halk tarafından suçlanmaya devam edeceği bir iklim yaratabilir. Bu son derece talihsiz olurdu, çünkü birçok araştırmacı, krizin daha yaygın olduğunu, ekonomideki ve siyasi temsildeki eşitsizliklerle daha ilgili olduğunu ancak daha sonra sürekli olarak okulları suçlamaya sıranın gelebileceğini göstermiştir.

Buradaki tartışmam hepimizi dışarı çıkıp işlerimizi veya çocuklarımızı tehdit eden makineleri kıran, zamanın Luddite'leri yapmayı hedeflemiştir. (ç.n. Luddites, Britanya'da sanayi devrimi sırasında makinelerin insan işgücü ile yer değiştirmesine makineleri parçalayarak cevap veren işçilere verilen ad). Yeni teknoloji burada ve bir yere gitmeyecektir. Eğitimci olarak bizim görevimiz, bilgisayarlar sınıfa girdiğinde onların güçlü grupların kendi imgelerinde bizim büyük eğitim hedeflerimizi yeniden tanımlayabilmesi yüzünden değil siyasi ekonomik ve eğitimsel olarak akıllıca nedenlerden dolayı orada olduklarından emin olmamızdır. Teknolojinin öğrenci ve öğretmenlerimize vaat ettiği geleceğin gerçek olup olmadığı konusunda çok net olmalıyız. Öğrencilerimizin sadece birkaçını seçecek bir gelecek değil, hepsinin paylaşabileceği bir gelecek olduğundan emin olmamız gerekir. Sonuçta, yeni teknoloji pahalı ve bizim, öğretmenlerimizin, yöneticilerin ve öğrencilerin zamanının önemli bir kısmını gerektirecektir. Binmemiz istenen vagonun doğru yöne mi gittiğini sorgulanmamız oldukça önemlidir. Yürüyerek geri dönmek uzun sürecektir.

İnternet Bağımlılığı Gerçek mi, Efsane mi?

Prof. Dr. Erol GÖKA ve Dr. Baise TIKIR

Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü, Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği

Modern uygarlığın rasyonalite ve bireyselliğin yanı sıra en belirgin özelliği teknolojiye dayalı olmasıdır. Bugün belki insanlık tarihinde “küreselleşme” denilen süreç ilk değildir ama tüm küre çapında insanların bir yerden bir yere ulaşımı ve bir anda iletişim imkanları hiç bu kadar kolay olmamıştır. Kitle iletişim teknolojileri sayesinde gelinen boyut, yirmi yıl önce söylenen “küresel köy” metaforunu bile boşa çıkaracak niteliktedir. Nasıl geçen yüzyılı belirleyen tipik teknoloji “otomobil”le ve tüm dünyayı bir ağ gibi saran asfalt yollarla simgeleştireyorsa, son 30 yıldır dünyayı simgeleyen teknoloji “bilgi işlem” ve tüm dünyayı saran web ağlarıdır. Böyle bir dünyada internet bağımlılığından, bu terimin uygun olup olmamasından bahsedeceğiz; 50 yıl önce otomobil ya da motorlu taşıt bağımlılığını konuşmak isteyenlerinkine çok benzer bir haldeyiz. Bir yandan gelişen bilişim teknolojilerini hayatın her alanına yaymaya çalışırken bir yandan da haklı olarak bu yeni durumun olası tehlikeleri hakkında tedirginiz ve tıbbi otoriteden yardım istiyoruz. Tıbbi otoritenin böyle durumlarda ilk tepkisi, beklemek ve anlamaya çalışmaktır ama maalesef toplumdaki tedirginliği kat be kat fazlasıyla yaşayan ve sorunu hemen hastalık, “internet bağımlılığı” olarak etiketleyip rahatlamak isteyen meslektaşlar da yok değildir. Çok titizlenmek, internetin zararlarıyla mücadele edeceğiz derken tren ilk icat edildiğinde 40 km. hıza insan bedeni dayanamaz diye rapor veren bilim insanlarının acıklı haline düşmekten kaçınmak zorundayız. (1) Daha salim bir kafayla bakmaya çalışalım:

Web ilk başladığında, 90’lı yılların başında, çok basit sitelerle karşımıza çıktı. Önce üniversiteler, sonra yayın kuruluşları, daha sonra önde gelen ve cesur şirketler, sonra teknoloji sektörü derken, herkes internette yerini aldı. Hatta öyle ki, 90’lı yılların sonunda pazarlama sektöründe “ya internette var

olursun, ya da yok olursun” söylemleri yaygınlaştı. Teknoloji olgunlaşmaya devam etti, nasıl kullanılması gerektiği öğrenildi. İnternet teknolojisinin 2001 yılında hızlı veri aktarımı sayesinde mobil olarak kullanılmaya başlanması, tüm dünyada interneti yeni bir çağa taşıdı (2). Bu etkileşim sonucu 2004 yılında ortaya çıkan, Web 2.0 insanları birer gazeteciye, editöre, yayıncıya, uzmana, kritik yapan kişilere ve daha fazlasına çevirdi (3). İnternet, Web 2.0 ile birlikte bütünleşik iletişimin en önemli aktörlerinden biri haline geldi. Çünkü Web 2.0, sosyal medya, bloglar, sosyal ağlar, video paylaşım siteleri ve RSS gibi insanların günlük hayatına yerleşen teknolojileri beraberinde getirdi.

Başlangıçta internet, edilgen bir yapıdaydı. Yayıncının içeriğini sunduğu, kullanıcının da içerikten veya servisten yararlandığı tek yönlü bir iletişim şeklindeydi. Fakat Web 2.0 denilen, kullanıcının diğer kullanıcılarla ve içinde bulunduğu ağ ile çok daha entegre ve hızlı bir etkileşim kurmasına imkan tanıyan gelişim, hem internet mecrasını değiştirdi, hem de bu mecranın kullanım alanlarını hiç tahmin edilmeyen bir şekilde çeşitlendirdi. Kendi içeriğini oluşturmaya başlayan kullanıcılar, kulaktan kulağa yayılmayı dijital ortama taşıdı. Sosyal ağlar, akıllı aramalar, kullanıcı içeriği, öneri siteleri, platformlar, sanal dünyalar, çevrimiçi oyunlar ve daha pek çok farklı uygulama ve site hayatımıza çok hızlı girdi.

İnternet bağımlılığı konusunda söze başlamadan önce bu bilgileri sunmamızın nedeni, insanlığın daha önce hiç bilmediği ve çok hızla gelişen ve henüz gelişme süreci tamamlanmamış bir teknoloji hakkında söz söylemenin ne kadar zor olduğunu anlatabilmek içindir. Zira bir yanda tüm dünyada devasa bir hızla gelişen ve yeni olmasına rağmen temel iletişim biçimi olmaya doğru ilerleyen bir sistem diğer yanda da bunu kullanan

insanlarda kullanımın ne zaman hastalıklı bir durum alacağı sorusu vardır. Şimdiden bir parça belirginlik kazanan ve netleşen durum, internetin ne sıklıkta kullanıldığının değil de nasıl ve ne amaçla kullanıldığının çok daha önem kazanacak gibi görünmesidir. Hal böyleyken bazı kişilerin, özellikle çocukların ve gençlerin insan ilişkilerini bozacak düzeyde, amaçsız ve verimsiz, kendi zamanlarını denetleme imkanının kalmadığı internet kullanımını, hemen hastalık olarak değil de “sağlıksız (patolojik) internet kullanımı” diye nitelemek, takınılacak en uygun bilimsel tutumdur. Ama buna rağmen şimdiden resmi psikiyatrik sınıflandırmalara geçmese bile bazı tez canlı ruh sağlığı profesyonellerinin işgüzarlığı sayesinde literatürde “internet bağımlılığı” tanısı dolaşıma girmiş durumdadır (4).

İnternet bağımlılığı konusu, tıp dünyasında tartışılmakta olan bir konudur. İnternet gibi ileri derecede önemli bir teknolojik aracın bağımlılığının tanımlanması ve ayırıcı tanısının yapılması oldukça güçtür. Yapılan çalışmalarda “internet bağımlılığı” diye tanımlanan bu durum, herhangi bir sınıflama sistemine henüz girmemiştir ve üzerinde genel anlaşma sağlanmış bir tanımı yoktur. Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından 1994’te yayınlanan ve “DSM IV” kısaltmasıyla isimlendirilen “Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı”nda internet bağımlılığı halen bir hastalık olarak tanımlanmamaktadır (5).¹ Her şeyden önce bilinmesi gereken budur, henüz tıp dünyasında “internet bağımlılığı”nın hastalık olduğu konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır.

Buna karşılık son yıllarda giderek artan internet kullanımı ile bazı kişilerde internet kullanma alışkanlıklarının bir bağımlılıktan söz edilebilecek boyuta ulaştığına dair yayınlar ve vaka bildirimleri bulunmaktadır.

İnternet bağımlılığı konusunda pek çok epidemiyolojik çalışma yapılmış ve genel olarak inter-

1. Sağlıksız internet kullanımı, Mayıs 2013’te yayınlanacak olan Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı DSM’nin güncellenmiş versiyonu DSM-V’te, “internet kullanım bozukluğu” olarak madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar ve bağımlılıklar başlığı altında değerlendirilmektedir. Ön değerlendirmede internet kullanım bozukluğu tanı kriterleri; A. İnternet oyunları ile meşgul olma, B. Yoksunluk, C. Tolerans, D. İnternet oyunları oynama konusunda başarısız bırakma çabaları, E. Psikososyal sorunların bilinmesine rağmen aşırı miktarda internet kullanımının devam etmesi, F. İlgili kaybı, önceki hobilerine ve eğlenceye ilginin azalması (internet oyunu oynama dışında), G. Disforik duygudurumu hafifletmek veya bu durumdan kaçınmak için internet oyunu oynamak, H. İnternet oyunu oynama süresi ile ilgili aileyi, terapisti ve diğer insanları aldatmak, I. İnternet oyunu oynama nedeniyle önemli bir ilişkiyi, işi, eğitimi veya kariyer fırsatlarını tehlikeye atmak veya kaybetmek, olarak belirlenmiş olsa da DSM V’te yer alması için ileri araştırma ve değerlendirmelerin gerektiği belirtilmektedir.

net bağımlılığının toplumdaki yaygınlığı % 6-14 arasında saptanmıştır (6,7). Ancak bu çalışmaların yukarıda sözünü ettiğimiz bakışın haricinde yöntem olarak da eleştiriler aldıklarını söylemeliyiz. Herhangi bir faaliyetin hangi insan tarafından ne kadar süreyle ve nasıl yapıldığı konusunda dışarıdan yapılan bir değerlendirme ruhsal bir rahatsızlık tanısı için asla yeterli olamaz. Artık bazı meslekler, hemen tüm uyanık kalınan süreler boyunca internetin başında olmayı gerektirmektedir. Bu durumda ruh sağlığı profesyonellerini teyakkuza geçirecek olan şey, internet kullanımına bağlı mesleki ve toplumsal yeti yıkımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yeti yıkımına da yeterince beklemeksizin karar vermemek gerekir zira bilişim teknolojilerinin doğası gereği bugün yeti yıkımına yol açmış gibi görünen bir durum, bir süre sonra bir yeti sıçraması halini alabilir. Yakınlarının “bu çocuk sürekli internetin başında” diye nitelediği bir gencin bilişim teknolojileri işleyişi hakkındaki bilgisi ve kullanımında sağladığı başarı nedeniyle daha kolay iş bulduğu ve hayat planlarını rahatlıkla gerçekleştirdiği örnekleri çoktur. Şimdilik internet kullanımında sağlıksızlık işareti olarak en göze batan husus, insanı toplumsallaşmaktan alıkoyan, hiçbir mesleki gelişime ve hayat başarısına hizmet etme ihtimali bulunmayan internet oyunları gibi görünmektedir ve dikkat edilecek olursa sağlıksız internet kullanımını hastalık olarak nitelemeye çalışan profesyoneller de dikkatlerini daha ziyade internet oyunları üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu parantezi açtıktan sonra yeniden kaldığımız yerden “internet bağımlılığı” tanılı araştırma sonuçlarına dönecek olursak:

İnternet bağımlılığı varlığı iddiasından yola çıkarak yapılan epidemiyolojik araştırmalar, aynı zamanda internet bağımlısı olduğu söylenen kişilerin % 50’sinde başka bir psikiyatrik bozukluk bulunduğunu ortaya koymuştur. İnternet bağımlılığı konusunda karışıklığa yol açan durumlardan bir tanesi de budur; yani acaba bağımlılığa bir başka ruhsal rahatsızlık mı neden oluyor sorusu henüz aydınlatılabilmemiş değildir; bu alanda yapılacak yöntem sorunlarını halledebilmiş araştırmalar, üzerine yeni bilgiler koyabileceğimiz birçok başka verim sağlayabilir. İnternet bağımlılığıyla birlikte en sık rastlanan ruhsal bozukluklar; madde kullanımı (% 38), duygudurum bozukluğu (% 33), anksiyete bozukluğu (% 10), psikotik bozukluk (% 14), depresyon veya distimidir (% 25). Bu kişilerin % 38’nin en az bir başka bağımlılığının daha olduğu ve bunlar arasında en sık kompulsif alışverişin (% 19), kumar oynamanın (% 10) ve piromaninin (% 10) bulunduğu belirtilmiştir (8). Ayrıca bu kişilerin

bazılarının borderline, narsistik ve antisosyal kişilik bozukluğu kriterlerini de karşıladıkları ve özellikle daha önceden çeşitli dürtü kontrol bozukluğu ya da madde bağımlılığı sorunu olanların interneti daha aşırı ve patolojik düzeyde kullanma eğiliminde oldukları ifade edilmiştir (9).

İnternet bağımlılığı konusunda ülkemizde de çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların birinde, özellikle genç yaş grubunda dikkat eksikliği-hiperaktivite bozukluğu, sosyal fobi ve hafif depresyon varlığında veya ailede bağımlılığa yatkınlık söz konusu olduğunda riskli internet kullanımının görülebileceği belirtilmiştir (10).

Türkiye'deki psikiyatri hekimlerinin de bu alanda yaptığı birçok çalışma ve tez bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda, Türk hekimleri patolojik internet kullanımıyla ilgili klinik tecrübelerini paylaşmakta, tanı ölçütleri, tedavi ve primer koruma yöntemleri ile ilgili görüşler öne sürmektedir. Ayrıca bu çalışmalarda internet bağımlılığını açıklamaya çalışan modeller üzerinde durularak, tedavi için kuramsal bir zemin oluşturulmakta ve internet bağımlılığı etiyojisi açıklanmaya çalışılmaktadır (11-13).

Gelişen dünyada internetin temel ortaya çıkış amacı, iletişimi artırmak ve bilgi paylaşımını kolaylaştırarak araştırmacıların olanaklarını çoğaltmaktır. Ancak tahmin edilenden de hızlı yaygınlaşması ile yaşam içinde vazgeçilmez bir araç haline gelen interneti, bilişsel ve davranışsal işlevler açısından sorun yaşayarak kullanan küçük bir grup vardır. Gözlemlerimize göre başvurular sıklıkla aşırı internet kullanan kişilerin aileleri aracılığıyla ve öncelikle psikolog ve psikolojik danışmanlara olmakta ve Türkiye'deki psikiyatri pratiğinde bu soruna fazla karşılaşılmamaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan Fatih Projesi, eğitim ve öğretimde okullardaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla hayata geçirilmesi hedeflenen bir proje olarak gündeme gelmiştir. Bu proje ile dersliklere dizüstü bilgisayar, projeksiyon cihazı, LCD Panel Etkileşimli Tahta ve internet ağ altyapısı sağlanacağı söylenmektedir (14). Çocukların teknoloji ve internet ile bu kadar iç içe olması aileleri endişelendirmekle birlikte bilişim teknolojileri ile daha iyi bir eğitim imkanı sağlanacak olması projenin desteklenmesine neden olmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın, bu projenin ana bileşenlerinden olduğunu belirttiği; bilinçli, güvenli, yönetilebilir, ölçülebilir bileşim teknolojilerinin kullanımının sağlanması ve öğretmenlere doğru bilgisayar ve internet kullanımı hakkında hizmet içi eğitimlerin verilmesi konularında titizlik

göstermesi; ayrıca internet kullanımı ile ilgili kurallar koyularak sınırların çizilmesi, çocuk tarafından kullanılan bilişim teknolojilerinin ne amaçla kullanıldığının öğretmenler ve aileler tarafından yakın takip edilmesi, sosyal etkinliklerin ihmal edilmeyip, insan ilişkilerini artırmanın asıl hedef olduğu bir eğitim sistemi kurulması ile bu endişeler giderilebilir. Bütün bu önlemlerin alınması ile birlikte Fatih Projesi'nin tamamlanması planlanan beş sene zarfında bilişim teknolojileri ile ilgili yaşanabilecek olumlu ve olumsuz yanları eğitimcilerin, ailelerin ve ruh sağlığı profesyonellerinin yakından takip etmesi gerekmektedir.

İnternet bağımlılığı internetin kontrol-dışı ve sağlıksız kullanımını tanımlar. Ancak henüz diğer bağımlılık tiplerindeki gibi çerçevesi tam çizilmiş bir tanı ve değerlendirme ölçütü yoktur (15). Bu nedenle Türkiye'de klinisyenler, normal ve patolojik internet kullanımının sınırlarını çizmek açısından dikkatli davranmakta ve patolojik internet kullanımı konusu üzerinde önemle durmaktadırlar (16). İnternet bağımlılığı konusunda tüm bu bilgiler göz önünde bulundurularak gelişmeler ve ailelerin yakınmaları dikkatle izlenmekte, bilim dünyasındaki araştırmalar kayıt altına alınmaktadır. Bu araştırmalar sonucunda bugün ailelere ve eğitimcilere hizmet içi eğitimlerde sağlıklı internet kullanımı ya da internetin sağlıksız kullanımı hakkında verilebilecek bilgiler genel hatlarıyla şunlardır:

1. Sağlıklı internet kullanımı için yapılması gerekenler:

- İnternet kullanım özellikleri belirlenmeli (Hangi günler? Günün hangi saatlerinde internet kullanılıyor? Kaç saat internette kalınıyor? En çok hangi internet işlevi kullanılıyor?) ve belirlenen bu özelliklere göre internet kullanımı yeniden düzenlenmelidir.
- İnternete giriş-çıkış saatleri sınırlanmalı ve belirlenmelidir.
- Çok fazla kullanılan ve sorun yaşanmasına neden olan internet fonksiyonlarının kullanımı sınırlandırılmalıdır.
- Günün belirli saatlerinde internette daha uzun süre geçiriliyorsa aynı zaman diliminde başka bir sosyal faaliyet belirlenmelidir.
- Aralıksız internet başında kalmak yerine yarım saatte bir mola verilmelidir.
- İnternet kullanımına ara verilecek zamanı hatırlatmak üzere alarm kurulmalı veya aile bireylerinden hatırlatmaları istenmelidir.

- İnternette geçirilen zaman uğruna nelerin kaybedilebileceğinin farkında olunmalıdır.
- İnternette harcanılan vakit nedeniyle yapılamayan etkinlikler listelenip bu etkinlikler hayata geçirilmelidir.
- Bilgisayarın açık bir yerde tutulması uygundur. Bilgisayar evin ortak kullanım alanlarından birine kurulmalıdır.

2. Sağlıksız internet kullanımı ile ilgili alarm işaretleri:

- İnternette geçirilen zamanın giderek artması
- İnternette planlanılandan daha fazla zaman harcamak
- İnternete girmesi engellendiğinde kişinin huzursuzluk, kızgınlık ve mutsuzluk hissetmesi
- İnternette geçirilen süre ile ilgili yalan söylemek
- Arkadaşların ve ailenin internette geçirilen süreyle ilgili şikayet etmesi
- İnternete girmek ya da daha fazla vakit geçirebilmek için yemek yeme, uyuma v.b. fiziksel ihtiyaçları ertelemek, ya da bu ihtiyaçları internette ayrılmadan karşılamaya çalışmak
- Uykusu geldiğinde internet başında daha fazla kalmak için çok fazla çay, kahve, kola, sigara gibi uyarıcı madde tüketmek
- Önceden zevk aldığı şeyleri yapmak ya da sosyal faaliyetler yerine internette olmayı tercih etmek
- Yaşamdaki sorunlardan, olumsuz duygulardan kaçmak için interneti kullanmak
- İnternet başında çok fazla zaman geçirmeye bağlı fiziksel sorunlar yaşamak

3. Sağlıksız internet kullanımının fiziksel belirtileri ve zararları

- Uyku bozuklukları
- Yorgunluk
- Yeme alışkanlıklarının değişmesi ve hareketsizliğe bağlı obezite
- Boyun, sırt ve bel ağrıları
- Karpal tünel sendromu
- Postür bozuklukları
- Göz ve görme sorunları
- Epilepsi nöbeti

4. Sağlıksız internet kullanımının sosyal ve ruhsal belirtileri ve zararları:

- Okul başarısında düşme

- İnternet kullanımını sınırlamaya çalışan anne ve babayla çatışma yaşama
- Okulda bilgisayar oyunu oynama, internete girme cep telefonu kullanma nedeniyle disiplin sorunları yaşama
- Sosyal faaliyetlerin ve arkadaşlık ilişkilerinin ihmal edilmesi sonucunda sosyal içe kapanma
- Depresif yakınmalar, dikkat eksikliği gibi bozuklukların sıklığında artış (17)
- İletişim becerilerinin gelişiminde bozulma, yüz yüze ilişki kurmakta güçlük yaşama

5. İnternet kullanıcılarında yukarıda sayılan işaretler bulunuyorsa; öncelikle profesyonel bir danışmana başvurmak, sağlık kuruluşlarından altta yatan herhangi bir psikiyatrik rahatsızlık olup olmadığı konusunda bilgi ve destek almak gerekmektedir.

Özetle; sosyal, okul, aile yaşantısı ile internette geçirilen zaman arasında bir denge kurulmalıdır.

Kaynaklar:

1. Göka E. Küreselleşme ve ruh sağlığı. Nöropsikiyatri Arşivi 2001;38:2:75-81.
2. <http://www.umtsworld.com>
3. <http://www.oreillynet.com>
4. Göka E, Tıkır B. Dikkatle kullanılacak bir kavram: "İnternet bağımlılığı". Zaman Gazetesi. 25 Ağ 2012;18.
5. Amerikan Psikiyatri Birliği (1994). Mental bozuklukların tanısal ve sayımsal el kitabı, dördüncü baskı (DSM-IV) (Çev. ed.: E Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 1995.
6. Scherer K. College life on-line: Healthy and unhealthy internet use. Journal of College Student Development 1997; 38:655-665.
7. Black D, Belsare G, Schlosser S. Clinical features, psychiatric comorbidity and health related quality of life in persons reporting compulsive computer use behaviour. J Clin Psychiatry 1999; 60:839-843.
8. Odabaşoğlu G, Öztürk Ö, Genç Y, Pektaş Ö. On olguluk bir seri ile internet bağımlılığı-Klinik görünümleri. Bağımlılık Dergisi 2007; 8:46-51.
9. Swickert RJ, Hittner JB, Harris JL. Relationship among internet use, personality and social support. Comput Human Behav 2002;18: 437-451.
10. Gönül AS. Patolojik internet kullanımı (İnternet bağımlılığı/ Kötüye kullanımı). Yeni Symposium 2002; 40:105-110.
11. Dr. Ömer Şenormancı, Uzm. Dr. Ramazan Konkan, Prof. Dr. Mehmet Zihni Sungur. İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2010; 11:261-268.
12. Uzm. Dr. Özgür Öztürk, Uzm. Dr. Gürkan Odabaşoğlu, Uzm. Dr. Defne Eraslan, Yasin Genç, Doç. Dr. Ö. Ayhan Kalyoncu. İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. Bağımlılık Dergisi, 2007; 8(1):36-41
13. Yard. Doç. Dr. Özden Arısoy. İnternet bağımlılığı ve tedavisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2009;1:55-56.
14. <http://www.fatihprojesi.meb.gov.tr>
15. Kültegin Ögel. İnternet Bağımlılığı (İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak). [İş Bankası Kültür Yayınları](#)
16. Beard KW. Internet addiction: A review of current assessment techniques and potential assessment questions. Cyberpsychol Behav 2005; 8:7-14.
17. Shapira N.A., Goldsmith T.D., Keck P.E., Khosla U.M., McElroy S.L. Psychiatric features of individuals with problematic internet use. J Affect Disord 2000;57:267-272.

Okul Yönetiminde Bilgi-İletişim Teknolojileri (BİT)

Yrd. Doç. Dr. Süleyman GÖKSOY
Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Düzce

Özet

Günümüz dünyasında bilgi iletişim teknolojileri (BİT) insanlar tarafından çok çeşitli amaçlar için kullanılmaya başlanmıştır. Bu paralelde bilgi iletişim teknolojileri günümüz eğitim hayatında ve eğitim ortamında en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Bilgi iletişim teknolojileri hem öğretme-öğrenme sürecinde; öğretme ve öğrenme imkanlarını artırmaya yardımcı olmakta hem de okul yönetimin etkililiğinde önemli bir rol oynamaktadır.

Abstract

An overwhelming majority of people in world today use information and communication technologies (ICT) for a variety of purposes; for the younger generation especially, using ICT is a normal, everyday activity. ICT has become an important driver of education life and education environment. The integration of computers into the sphere of education reflects these tendencies. Access to satisfactory ICT infrastructure is one of the most important factors contributing to the effective use of information technologies in all subjects and for all students. ICT technologies are crucial in helping teachers provide innovative teaching and learning opportunities but they also play a significant role in delivering effective school management.

Anahtar Kavramlar: Bilgi iletişim teknolojileri (BİT), okul yönetimi.

Giriş

Günümüzde bilginin çoğaltılması ve iletilmesinin hem nedeni hem de sonucu olarak bilgi ve

iletişim teknolojileri (Information and Communication Technologies (ICT) ekonomik etkinliklerin ve günlük hayatın en önemli aracı olmaya başladı. Bugün Avrupa'da nüfusun önemli bir çoğunluğu özellikle genç nesil günlük hayatın her alanında bilgi ve iletişim teknolojilerini (Information and Communication Technologies (ICT) kullanmaktadır (EURYDİCE, 2011).

Bilim ve teknoloji alanında görülen hızlı değişimler ve gelişmeler eğitim sektörü için hem önemli sorunlar ortaya çıkarmış hem de bu sorunların çözümü için yeni ufuklar açmıştır. Eğitimsel çözümlerden belki de en önemlisi teknolojinin yarattığı sorunları yine teknolojiyi kullanarak çözmek olmuştur.

Şöyle ki bilgi ve iletişim teknolojileri (Information and Communication Technologies (ICT) son on yılda devrim niteliğinde bir gelişme göstermesi sonucunda; öğretme-öğrenme sürecindeki uygulamaları, metotları ve değerlendirme süreçlerini değiştirmiştir (EURYDİCE, 2011).

Tüm Avrupa ülkeleri BİT kullanımını geliştirmek ve ilerletmek için ulusal stratejik hedefler belirlediler. Bu hedefler içerisinde BİT ile ilgili eğitimsel stratejik hedefleri de yer almaktadır. Avrupa Komisyonu 2008 yılında almış olduğu bir kararda (European Commission, 2008c) okullar öğrencilerin yeteneklerini geliştirmeleri için tüm teknolojik imkanları kullanmaları gerektiğini belirtmesi doğrultusunda 2007'den beri bilgi iletişim teknolojileri yaşam boyu öğrenme programları (Lifelong learning programmes) ve bu kapsamdaki diğer dört program (Erasmus, Comenius, Leonardo da Vinci and Grundtvig) içerisinde öncelikli çalışma alanı olarak yer aldı (European Commission, 2008b).

Uluslararası Akademik Başarıları Değerlendirme Kurumu (International Association for the Eva-

luation of Academic Achievement (IEA)) Eğitimde bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı ile ilgili çalışmada, öğretmenlerin sınıflarda BİT'nin etkili bir şekilde pedagojik metot olarak kullanmalarını şart koştu (Law, Pelgrum and Plomp 2008). Ayrıca Avrupa Komisyonu da öğretme öğrenme sürecinde BİT ile ilgili yeniliklerin teşvik edilmesi gerektiğini vurguladı (European Commission, 2008c).

2010 yılında Avrupa Komisyonu Avrupa için yeni bir dijital takvim belirledi. Belirlenen bu dijital takvimin amacı BİT'nin sosyal ve ekonomik potansiyelini en üst düzeye çıkarmak ve dijital okuryazarlık becerilerini en üst düzeyde geliştirmektir (European Commission, 2010b).

Eğitimin gelişen bilim ve teknolojidenden yararlanması gerektiği, geleneksel öğrenme- öğretme sürecinden etkililik sağlanamadığı eğitimcilerin görüş birliğine vardıkları bir nokta olarak belirlenmiş bulunmaktadır. Teknolojinin getirdiği sorunların çözümünde yine gelişen bilim ve teknolojidenden yararlanılması görüşü ağırlık kazanmaktadır. Bu durum ülkemizde bir devlet politikası olarak da benimsenmiş durumdadır.

Ülkemizde ise bilgi teknolojilerinin eğitimde kullanılmasına ilişkin çalışmalar 1980'lerin ikinci yarısında hız kazanmıştır. Genel görüşler çerçevesinde oluşturulan politikaların temel amacı;

1. Eğitimi yeni bilgi teknolojileriyle bütünleştirmek,
2. Eğitimin kalitesini artırmak,
3. Bilgi toplumuna giden yolda beklenen hızlı gelişmelerin eğitimin temellerini hazırlamak oluşturmuştur.

Bilgi çağına ayak uydurabilmek için, eğitim kurumları da bilgi teknolojileri alt yapısını kurup

geliştirmeliler. (Yanpar, Yıldırım, 1999). Bilgi teknolojilerinin eğitim kurumlarında;

1. Veri tabanları- veri ve bilgi yönetimi için,
2. Elektronik tablolar- sayıların yönetimi için,
3. Ofis otomasyonu (kelime işlemciler)- kelime ve iletişim yöntemleri için kullanılmalıdır.

Bilgi iletişim teknolojileri, bilimsel bilginin öğrenme ve öğretmeyi geliştirmede, desenleme ve değerlendirmede, süreçleri etkinleştirme yoluyla kavramsal bir temel oluşturması ve bu maksatla bir metodoloji temin etmiş olmasıdır (Alkan,1987).

Esas itibariyle belirli bir içeriği, uygulama süreçleri yoluyla uygulamaya koymak, uygulama sonuçlarını değerlendirme etkinliğidir.

Bir yönü ile de bilgi iletişim teknolojileri, davranış bilimlerinin iletişim ve öğrenme ile ilgili verilerine dayalı olarak, eğitimle ilgili ulaşılabilir insan gücünü, insan gücü dışı kaynakları, uygun yöntem ve tekniklerle akılcıca ve ustaca kullanıp, sonuçları değerlendirerek, bireyleri eğitimin özel amaçlarına ulaştırma yolları, eğitimle ilgili kuramların en etkin ve en olumlu uygulamalara dönüştürülmesi için personel, araç, gereç, süreç ve yöntemlerden oluşturulmuş bir sistemler bütünüdür (Çilenti,1991).

Bilgi İletişim Teknolojilerinin Yönetimde Kullanım Şekilleri

Eğitimle ilgili bilgi teknolojilerinin kullanımı ve onlardan yararlanması iki temel kategoride ele alınabilir. Buna göre teknolojiler yalın teknolojiler ve tümleşik teknolojiler olmak üzere iki genel gruba ayrılabilir (Alkan,1987).

Şekil 1. Yönetimde Kullanılan Teknolojiler

Yalın Teknolojiler	Tümleşik Teknolojiler
Bilgisayar	Etkileşimsel Video
Video	Bilgisayar Ağı
Televizyon	Veri Bankası
Telefon	Robot
Faks	Etkileşimsel Televizyon
Görsel Eğitim Araç ve Gereçleri (Tahta, harita, küre, tepegöz, film şeridi, projeksiyon makinesi, slayt,	Uydu televizyonu
	Çoklu Ortam
	Telekonferans

Şekil 1'de görüldüğü üzere yalın teknolojiler temelde belirli bir teknolojiyi temsil ederler. Tümüleşik teknolojiler ise birden fazla teknolojinin bir tek yapıda birleştirilmesi esasına dayanır.

Diğer bir kullanım şekli ise veri tabanlarıdır. Veri tabanları, okuldaki çeşitli aktivitelere ilişkin bilgiler, veri elamanları, kayıtlar ve dosyalar aracılığı ile yönetilmesi anlamına gelir. Bilgi teknolojilerinin idari amaçla kullanıldığı en önemli alanlardan biridir. Veri tabanı yapısı, verinin hiyerarşik bir yapıda tutulmasına dayanır. Veritabanının bileşenleri; karakter, veri elemanı, veri kaydı ve veri tabanıdır. Ne kadar çok verinin toplanması, kontrol edilmesi, güncellenmesi ve rapor edilmesi gerekirse o kadar karışık ve pahalı bir veri tabanının kurulup yönetilmesi gerekir. Veritabanı, verinin yaratıldığı, güncellendiği, erişildiği dosyalar bütünü olarak tanımlanabilir. Veri dosyaları birbiri ile ilişkilendirilebilir ve entegre edilebilir.

Çok fazla sayısal işlem gerektiren konularda elektronik tablolar ve ofis otomasyonu yazılımlarının kullanılması önemli ölçüde tercih edilmektedir. Elektronik tablolar yazılımları, bütçe planlaması, hesaplamalar ve kayıt işlemleri gibi uygulamalar için vazgeçilmez hale gelmiştir. Ofis otomasyonu ise kelime işlemcilerin masa üstü, baskı, elektronik mektup ve veri tabanları ile paralel çalışmalarına olanak sağlar. Böylece hem zamandan tasarruf edilmiş olur, hem de bilgi kaynakları etkin bir biçimde kullanılabilir hale gelir.

Bilgi iletişim teknolojileri kullanılarak okula gelmeyen öğrenciler, veri tabanındaki yoklama bilgileri kontrol edilerek öğrenci velileri sürekli ve anında bilgilendirilmesi diğer bir uygulama şeklidir.

Bilgi iletişim teknolojileri kullanılarak enerji tasarrufu sağlanabilir. Günün hangi saatlerinde ve ne ölçüde ısıtma veya soğutma yapılacağı gibi işlemler bu teknolojiler aracılığıyla kontrol edildiğinde bu kaynakların tasarrufu sağlanmış olur.

Kurumlarda hata, sayı ve olasılığın azaltılmasının ön koşullarından biri değerlendirmedir. Eğitimde yeni teknolojilerin kullanımı, değerlendirilme

dirme konusunda da çok çeşitli seçeneklerin kullanımına zemin hazırlar. Yetersizliklerin önemli bir bölümü avantaja dönüştürülebilir. Ölçme değerlendirme için kullanılan donanım ve yazılımlar, hem insan faktöründen kaynaklanabilecek hataları ortadan kaldırmakta, hem zamandan tasarruf sağlamakta, hem bir sonuç özeti sunulmakta ve böylece eğitimciler zamanlarını eğitimsel kaliteyi artırmaya ayarabileceklerdir.

Denetim öğretmenlerin mesleki ve kariyer gelişiminin bir parçasıdır. Öğretmenlere işlerinde rehberlikte bulunmak ve onların gelişim-

lerine yardım etmek için periyodik olarak içsel denetim yapılırlar. Öğretmenlere yönelik dışsal denetim müfettişler, içsel denetim sistem ise okul görevlileri ve özellikle okul yönetimi tarafından yapılır. Her iki denetim sistemi de standart kriterlere veya standart olmayan kriterlere dayanır. Bu standartlar öğretmenlere geribildirim olarak verilir ve bunlar onların sınıf içi performanslarını, bilgi ve becerileri artırır. Öğretmenlerin Bilgi ve İletişim Teknolojisi (BİT) becerileri Belçika, Bulgaristan, Letonya, Avusturya, Slovakya, Birleşik Krallık (İskoçya) sadece içsel denetim yapılmaktadır. Buna karşın, Yunanistan, İspanya, Fransa, Güney Kıbrıs'ta dışsal denetim yapılmaktadır. Diğer Avrupa Birliği ülkelerinde ise hem içsel hem de dışsal denetim metotları kombine bir şekilde kullanılmaktadır. Estonya, Güney Kıbrıs, Litvanya, Macaristan, Birleşik Krallık (İngiltere, Galler, Kuzey İrlanda) öğretmen dışsal denetiminde standart denetim kriterleri kullanılırken, içsel denetim kriterleri sadece Bulgaristan'da uygulanmaktadır. Bunların dışındaki Avrupa Birliği ülkelerinde öğretmenlerin Bilgi ve İletişim Teknolojisi (BİT) becerilerini değerlendiren herhangi bir düzenleme veya kriterler yoktur (EURYDICE, 2011).

Okul yönetiminde okul ve veliler arasındaki iletişim okul yönetimi için her zaman en önemli unsurdur. Evlerdeki internet ve bilgisayarın yaygınlaşması erişimin artması okullar BİT kullanarak aileler ile iletişimi artırmaya çalışırlar. Birçok okul, internet gazeteleri, okul web siteleri aracılığı ile ailelere ulaşmakta, ailelerde bunlara katkıda bulunmaktadır. Bazı aileler bu sayede okul ye-

mek programları, öğretim metotları, yıllık plan ve programları, faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler (EURYDICE, 2011).

Bilgi İletişim Teknolojilerinin Dezavantajları?

Yukarıda belirtildiği gibi bilgi iletişim teknolojilerinin eğitime ve özelde yönetime bir çok olumlu avantajlar sağlamanın yanı sıra beraberinde ise bazı olumsuzluklar getirmektedir. Bu olumsuzluklar:

Yönetim ortamında bilgi teknolojilerinin kullanım sınırlılıklarından bir kısmı bu teknolojilerin kendi özelliklerinden, bir kısmı ise uygulama koşulları ve izlenen yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır (Alkan; 1995).

Yönetimsel beklentilerin oldukça yüksek olması ve bunun tamamının karşılanamamasının yarattığı psikolojik gerginlikler (Aşkar; 1991,a).

Bilgi teknolojisi uygulamalarında teknik uzmanlarla, eğitimciler arasında yeterli bir eşgüdüm sağlama çalışmaları henüz doyum noktasında değildir (Aşkar, 1991,b). Uygulamada insiyatif daha çok bilgisayar uzmanlarının elindedir. Bu durum başta yazılım geliştirmek üzere bilgi teknolojilerinin uygulamalarının hemen her boyutunda kaliteyi düşüren bir faktör olarak görülmekte ve uygulamalarda yetişmiş yöneticilerin daha fazla söz sahibi olmaları önemli bir gereksinim olarak görülmektedir.

Okullarda bilgi teknolojisi donanımları ile ilgili standartlar arasında büyük farklılıklar görülmekte, bu durum uygulamalarda standardizasyonu olumsuz yönde etkilemektedir. Bilgi teknolojileri alanındaki çok hızlı gelişmeler, katı standartları sakıncalı kılmaktadır (Eisele ve Eisele, 1994). Bunun giderilmesi için mevcut yapı gelişmelere cevap verecek şekilde esnek tutulmalıdır.

Eğitim yönetimi alanında bilgi teknolojilerinin uygulanmasının maliyeti hala minimize edilememektedir. Bu sorunun çözümü için yazılımların kurumlar arasındaki farklılıklara hitap edebilecek özellikte hazırlanması gibi yollara baş vurulmalıdır (Ergün, 1991).

Eğitim yöneticilerinin,

bilgi teknolojileri alanındaki gelişmeleri izlemeye ki yavaşlıkları, kullanılan donanımların, alandaki teknolojik gelişme düzeyinin gerisinde kalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle teknolojilerin gerçek potansiyelinden eğitim kurumları gereğinde yararlanamamaktadırlar.

Okullar düzeyinde hizmetlerin verimli ve etkili kılmaya katkı sağlayacak iş gören ihtiyacı tamamıyla giderilememiştir. Bu konuda eğitim yöneticileri hizmet içinde ve hizmet dışında yeterince yetiştirilmelidirler.

Sonuç ve Öneriler

Eğitim adına yaşanan sorunların başında, yeterince kapasitenin yaratılmaması, verim düşüklüğü, öğretimi bireyselleştirememeye gelmektedir. Eğitimde geleneksel sorunları yine geleneksel yöntemler kullanarak çözmek neredeyse imkansız görülmektedir. Bu nedenle eğitim sisteminde teknolojinin olanaklarından yararlanmanın bir zorunluluk olduğu ortaya çıkmış bulunmaktadır. Teknolojinin eğitimde kullanımı artık bir özenti değil, eğitim sisteminin verimini artırmaya yönelik bir çaba olarak görülmelidir.

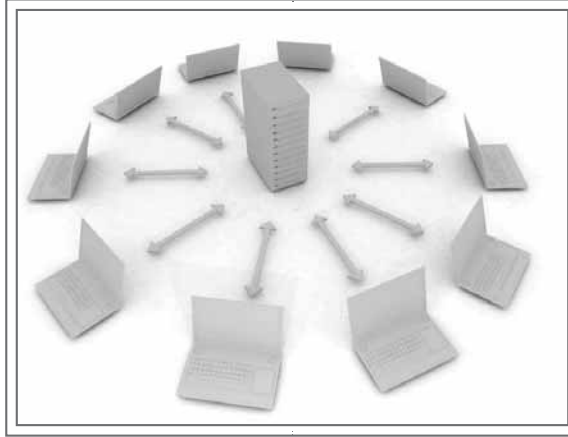
Günümüz eğitim sorunlarının giderilmesi adına çağdaş eğitim teknolojisi uygulamaları sistem yaklaşımına dayalı olarak yürütülmesini gerektirmektedir. Sistem yaklaşımını esas alan eğitim teknolojisi uygulamaları öğrenme- öğretim süreçleri ile ilgili canlı ve cansız tüm kaynakları bir bütünlük içerisinde ve birbiriyle sıkı ilişkide ele alınması gerekmektedir.

Eğitim teknolojisine dayalı uygulamaları projelendirmek ve uygulamak için alanda yetişmiş uzman personele gereksinim vardır. Bütün çalışmaların bir ekip çalışması olduğu bilinciyle eğitimdeki tüm görevli personel aynı anlayışla yetiştirilmelidir.

Eğitimde araç-gereçlerden yararlanmada sorun bazı araç-gereçlerin nasıl çalıştırıldıklarını bilmemek değil, asıl sorun; araç-gereçlerin öğrenme- öğretim etkinliklerinde hangi kazanımları/ davranışları kazandırmak için, nasıl bir düzenleme içerisinde kullanılacakla-

rını, kullanım öncesi, kullanım sırası ve kullanım sonrası ne gibi önlemler alınıp, çalışmalar yapılacağına bilmemekten kaynaklanmaktadır. Bu sorunu gidermek için öğretim programlarının içerik analizlerinin yapılması, kullanılabilirliği gereken canlı, cansız araç, gereç ve kaynakların belirlenip bunların üretilmesi sağlanmalıdır.

Bilgi iletişim teknolojilerinin eğitime bir destek olduğu, eğitime bir seçenek olmadığı unutulmamalı ve bilgi iletişim teknolojileri bir özenti değil, eğitim sisteminin verimini artırmaya yönelik bir çaba olmalıdır.

Sonuç olarak eğitimde yeterli kapasite yaratamama, öğretme – öğrenme süreçlerini verimli hale getirememeye ve öğretimi bireyselleştirememeye gibi sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların çözümü için eğitim teknolojisinin olanaklarından yararlanma yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların daha etkin ve verimli olabilmesi için bilgi iletişim teknolojilerinin çağdaş anlayışına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Yanpar T. & Yıldırım, S. (1999). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Anı Yayıncılık.
- Alkan, Cevat. "Bilgisayarın Eğitimde Kullanımı" Eğitim ve Bilim. Ekim. 1968
-, "Eğitim Teknolojisi, Kuramlar Yöntemler". Ankara 1987 ve 1994.
-, "Açık Üniversite, Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi". Ankara, 1981.
-, Eğitim Teknolojisi, Ankara: 1995, Atilla Kitapevi
- Çilenti, Kamuran. "Eğitim Teknolojisi ve Öğretim". Ankara 1991.
- European Commission, 2008c. Commission Staff Working Document on The use of ICT to support innovation and lifelong learning for all – A report on progress. SEC(2008) 2629 final.
- EURYDICE, (2012). Key Data on Learning and Innovation through ICT at School in Retrieved 24.08, 2012 from http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129EN.pdf
- Okul yöneticileri ve eğitimcilerin mesleki gelişimi öğrencilerin başarılarında anahtar rol oynar (EUROSTAT, 2012).
- Eurostat Statistical Office of the European Communities (EUROSTAT). (2012). Key Data on Education in Europe 2012. Retrieved 24.08, 2012 from http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/134EN.pdf

- European Commission, 2008b. Staff Working Document accompanying the Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Improving competences for the 21st Century: An Agenda for European Cooperation on Schools. COM(2008) 425 final.
- European Commission, 2008c. Commission Staff Working Document on The use of ICT to support innovation and lifelong learning for all – A report on progress. SEC(2008) 2629 final.

- Pelgrum, W.J., 2008. School practices and conditions for pedagogy and ICT. In N. Law, W. Pelgrum and T. Plomp Pedagogy and ICT use in schools around the world. Findings from the SITES 2006 study, London: Springer, pp. 67-122.
- European Commission, 2010a. New Skills for New Jobs: Action Now. A report by the Expert Group on New Skills for New Jobs prepared for the European Commission. [pdf] Available at: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=568&langId=en&eventId=232&furtherEvents=yes> [Accessed 14 January 2011].
- European Commission, 2010b. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - A Digital Agenda for Europe. COM(2010) 245 final.
- European Commission, 2010c. i2010 Benchmarking. [Online] Available at: http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/benchmarking/index_en.htm [Accessed 14 January 2011].
- European Commission, 2010d. Teachers' Professional Development - Europe in international comparison — An analysis of teachers' professional development based on the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS). [pdf] Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union. Available at: http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/talis/report_en.pdf [Accessed 14 January 2011].
- European Commission, 2010e. Report from the School – Business Thematic Forum, Brussels, 24-25 March 2010 [Online] Available at: http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/forum0310/report_en.pdf [Accessed 14 January 2011].
- European Council, 2007. Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 15 November 2007, on improving the quality of teacher education. OJ C 300, 12.12.2007, p. 6-9.
- European Schoolnet, 2006. The ICT Impact Report: A review of studies of ICT impact on schools in Europe. [pdf] Brussels: European Commission. Available at: http://ec.europa.eu/education/pdf/doc254_en.pdf [Accessed 14 January 2011].
- Eurostat, 2010a. Statistics: Education and Training. [Online] Available at: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database> [Accessed 14 January 2011].

PİLOT UYGULAMA DENEYİMLERİ VE DEĞERLENDİRMELERİ

- Fatih Projesi ve Kayseri'de Eğitim
 - Yönetici Deneyimi Olarak Fatih Projesi
 - Fatih Projesi Pilot Uygulama Okulları Öğretmen Deneyimi ve Görüşleri
 - Fatih Projesi Üzerine Bir Değerlendirme
-

Fatih Projesi ve Kayseri’de Eğitim

İbrahim CEYLAN
Kayseri Milli Eğitim Müdürü

Bilgisayar destekli eğitimin ülkemizde geldiği son noktadır Fatih Projesi. Bilişim teknolojisinin sunduğu avantajları eğitim-öğretim alanında kullanarak daha verimli öğrenme ve öğretme sürecini öğretmen ve öğrencilerimize sunan proje ile eğitim-öğretim sistemimiz kökten bir dönüşüm sürecine girmiş bulunuyor.

Normal hayat içerisinde gözlemlenmesi ve tecrübe etmesi çok zor veya imkânsız olan bazı konuların teknolojiden faydalanarak sınıf ortamına getirilmesi öğrenmeyi olumlu yönde etkiler. Öğretmenlerimiz gerek maliyet gerekse güvenlik açısından sınıfta yapması çok zor hatta imkânsız deneyleri, etkileşimli eğitim nesnelere, animasyonları anlattıkları konuyla ilgili en ilgi çekici e-çerikler artık sınıfa çok rahat şekilde taşıyabilecek. Fatih projesiyle beraber öğretmenlerimiz bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak, öğrencilere en uygun e-çerikler tercih edebilecek. Fatih projesi öğrencilere kendi kendine öğrenme fırsatı sunuyor. Öğrenme süreci daha geniş bir zaman dilimine yayılarak öğrenme seviyesi artacak. Öğrencilerimiz bireysel öğrenme yanında işbirliği yaparak öğrenebilme becerisine sahip olacaklar.

Kayseri Milli Eğitim Müdürlüğü olarak; bilgisayar destekli eğitim alanında farkındalık oluşturmak ve fatih projesinin ön tanıtımı amacıyla okullarımızda görevli BİTEFÖ'lere dört saatlik akıllı tahta kullanım semineri verildi. Ardından temel bilgisayar kullanımı konusunda kursa ihtiyacı olan öğretmenlerimizin tespiti için bir e-anket hazırlandı, yapılan değerlendirme neticesinde kursa ihtiyacı olan öğretmenlerimizin temel bilgisayar kursları tamamlandı. 2012 Aralık ayının sonuna kadar 72 kurs daha bitirilmiş olacak.

Bakanlığımızın ülkemiz genelinde Fatih Projesi kapsamında seçtiği 52 okuldan ikisi ilimizde bulunan Kadir Has Anadolu Lisesi ve Kilim Sosyal Bilimler Lisesidir. Bu Okullarımızdaki öğretmenlere Fatih Projesi Teknoloji Kullanım Kursu 2011-2012 eğitim öğretim dönemi ortasında verildi. Şu an ilimizdeki orta öğretim kurumlarına donanımların kurulmasına devam ediliyor. Pilot okullarımızın 9. Sınıflarında etkileşimli tahtayı kullanarak ders anlatmaya alışan öğretmenlerimiz, diğer sınıflarda ders anlatırken zorlandıklarını, etkileşimli tahta ile ders anlatmanın çok verimli olduğunu öğrencilerin ilgisini çekmenin, konuyla ilgili örnekler vermenin çok kolay olduğu ifade ediyorlar. Okul idaresi ile yapılan değerlendirme toplantılarında, 9. sınıfların erken çıktığı saatlerde diğer öğretmenlerin üst sınıflara olan derslerini işlemek için sınıf kapma yarışına girdiklerini ifade ediyorlar. Yine bir öğretmenimiz **“yıllardır ders anlatırken konuya örnek olarak ismini verdiğim bir balığın ilk defa resmini akıllı tahtada ders anlatırken arama motorlarında gördüm”** diye ifade ediyor.

Devrim niteliğinde olan Fatih Projesi kapsamında öğrencilerimize dağıtılacak tabletler sayesinde, öğrenme süreci okulun dışına taşınacak. Z-kitaplar (zenginleştirilmiş kitap) ile sunulacak, eğitim nesnelere ile konular daha eğlenceli ve kolay anlaşılabilir. Videolar, sesler, etkileşimli animasyonlar oyunlar sayesinde öğrencilerimiz eğlenirken öğrenecek.

Peki Fatih Projesinin okullarımıza ve öğretmenlerimize avantajı nelerdir? Bu proje ile okullarımız sınıflarına bilgisayar, projeksiyon, etkileşimli tahta donanımlarına ihtiyaç duymadan çok güçlü dokunmatik bir bilgisayara kavuşmuştur. Kablo ağ

alt yapısının tamamlanması ile fiber hızda çok sağlam bir internet olacaktır. Bu ise kaynaklara hızlı erişimi ve dolayısı ile mekândan bağımsız fırsat eşitliğine imkân sağlayacaktır. Öğretmenlerimiz EBA 'da (Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı) mevcut e-içerikler ve benzeri ders araçları ile dersin anlatımında ihtiyaç duyduğu bütün materyallere hızlı erişim imkânına sahip olmuştur.

Öğretmenin işlediği dersi kayıt etmesi durumunda hem öğretmen hem de öğrenci için ihtiyaç duyulan durumlarda aynı dersi tekrar etme şansı elde etmişlerdir. Bu ders kayıtlarını süreç içerisinde gözden geçiren öğretmen içeriği güncelleyerek sürekli güncel ders materyaline sahip olmuştur. Bir derste yaklaşık beş soru çözebilen bir öğretmenimiz önceden hazırlık yapmak sureti ile etkileşimli tahtayı kullanarak bu sayıyı 10'a çıkarmıştır. Öğrencilere sağladığı avantaj ise erişim imkânı bulamadıkları materyal ve yerlere bu teknolojik destek sayesinde erişim imkânı bulmuşlar. Ayrıca öğretmenin işlediği dersi kayıt etmesi durumunda öğrenci için ihtiyaç duyulan durumlarda aynı dersi tekrar etme şansı elde edeceklerdir. 2013 yılı haziran ayı sonuna kadar tüm ortaöğretim kurumlarımızda bu eğitimlerin tamamlanması hedeflenmiştir.

Düzenlenen seminerlerde Fatih Projesi hakkında öğretmenlerimizde bir kısım eksik ve yanlış bilgilerin bulunduğu tespit edilmiş ve projenin beş bileşeni ile beraber algılanandan çok daha kapsamlı bir proje olduğu vurgulanarak bileşenler hakkında bilgi verilip doğru bilgilendirmeler yapılmıştır. MEB tarafında gönderilen ve tüm etkileşimli tahtalara kurulması istenilen "Eğitim İçerikleri" (40 GB) donanım takılan tüm dersliklerimizin tahtalarına kurulmuş ve derslerde kullanılmaya başlanmıştır. Verilen 30 saatlik eğitimlerde, dersliklere takılan donanımların kullanımı, etkileşimli tahta yazılımı olan "Starboard" yazılımının kullanımı, derslerde kullanılacak e-içeriklerin aranması, bulunması, düzenlenmesi ve sınıfta sunulması çalışmaları uygulama ağırlıklı yapılmıştır. Öğretmenlerimizin etkileşimli tahta yazılımını kolaylıkla öğrendikleri ve uyguladıkları (Bu işin çok zor bir iş olmadığı ve öğretmenlerimizin "donanımları ve yazılımları kullanamama korkusunu" yendikleri) görülmüştür. Derslerde bu donanımların kullanılması okullarda öğretmen ve öğrencilerde bir sevinç ve heyecan yaratmıştır. Eğitim Bilişim Ağı (EBA) web sitesinin kullanımı gösterilmiş ve öğ-

retmenler bu siteden indirdikleri ders içeriklerini sınıflarda sunum, animasyon, e-kitap ve z-kitap şeklinde sunmaya başlamışlardır. Önceki yıllarda kişisel bilgisayarını kullanarak ders içeriği hazırlayıp projeksiyon ile sunan öğretmenlerimiz önceden hazırladıkları içerikleri sınıf içinde yeni donanımları kullanarak sunmaya başlamışlardır.

Eğitim Bilişim Ağı (EBA) web sitesinin her geçen gün içeriğinin zenginleşerek tüm sınıflara, derslere ve branşlara hitap eder hale geldiği gözlemlenmiştir. Özellikle animasyon ve video şeklindeki ders içeriklerine öğrencilerimizin ilgisinin yüksek olduğu görülmüştür. Tahta sistemlerinin yüksek kalitedeki video görüntüsünün gün ışığına rağmen tüm sınıfta rahatlıkla izlendiği gözlemlenmiş, sesin anlaşılır olduğu duyulmuştur. Okullara dağıtılan Çok fonksiyonlu yazıcının Türkçe Menü-sün çok açık ve anlaşılır olduğu bu daha önce bu aygıtı kullanmayan bir öğretmenimizin bile yarım saat içinde bir çok özelliğini menüden çözerek işini yapabildiği görülmüştür. Doküman kameranın birçok işe yarar işlevinin olduğu ve kullanımının kolay olduğu kurslarda kullanımı hakkında bilgi verildikten sonra bu aletin öğretmenlerimiz tarafından sevildiği ve kullanıldığı görülmüştür.

Okullarımızın çoğunda tahta sisteminin öğrenci tarafından korunduğu, sahip çıkıldığı ve dikkatlice kullanılmaya çalışıldığı görülmüştür. Öğretmenlerimiz, kişisel dizüstü bilgisayarlarını HDMI giriş ile tahta sistemine bağlayıp görüntü ve sesi kolaylıkla tahtaya aktararak kendi bilgisayarlarını tahtadan dokunmatik olarak kullanabilmeleri özelliğini benimsemiş ve bu nedenle kurslara genellikle kendi dizüstü bilgisayarlarını getirmiş ve kullanmışlardır. Verilen bir kursta Akıllı Tahta yazılımı "Starboard"ı kullanarak iki sınıf tahtası birbiriyle etkileşerek bağlanmış, "A" sınıfındaki bir öğretmenimiz "B" sınıfına ders anlatmıştır. İlimizde Fatih Projesi hızlı bir şekilde devam ederken öğrenci, öğretmen ve velilerimizde büyük bir heyecan, özgüven oluşturmuştur. Ekim-2012

Yönetici Deneyimi Olarak Fatih Projesi

Erol BOZKURT

Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürü, Ankara

Giriş

Son zamanlarda Türkiye eğitim sisteminde tartışılan önemli konuların başında, eğitimde yüksek bilişim teknoloji kullanımı tartışmaları gelmektedir. Akıllı tahta uygulamasına geçiş, sınıf içi internetin kullanımı ve tablet bilgisayarlı eğitimle öğrenci başarısı ne ölçüde etkilenecektir? Bu girişim öğrencilerin motivasyon ve başarısını artıracak mıdır? Bilişim teknoloji kullanımının pedagojik, akademik, ekonomik ve sağlık boyutu nedir? Öğrenciler kadar öğretmenlerin bu teknolojiyi sahiplenmesi ve kullanabilmesi ne durumdadır? Bu makale Fatih Projesinin uygulandığı ilk yerlerden olan Ankara Altındağ ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Sebahattin Zaim Anadolu Öğretmen Lisesi başta olmak üzere pilot uygulamanın yapıldığı okullar dikkate alınarak bu sorulara cevap aranacaktır.

Bir İmkân Olarak Fatih Projesi

Alman Bilim adamı Buchner, vatan müdafaasının en emin ve en ucuz yolunun eğitim olduğunu söyler. İyi eğitilmiş bireylerin bir ülkenin kalkınmasında çok önemli görevlerinin olduğu muhakkaktır. Teknoloji çağında yaşadığımız bu dönemde eğitimdeki teknolojik araç ve gereçleri kullanmak zorunlu hale gelmektedir.

Teknoloji insanlık tarihi kadar eskidir. Kısacası teknoloji, insanın var oluşuyla başlayan ve insanlığın sonuna kadar sürecek bir süreçtir aslında. Bilim adamlarının doğayı şekillendirmede ve kontrol etmede kullanılan bilgiyi toplamaya başlamalarından uzun zaman önce teknoloji mevcuttu.(1) İnsan aklını kullanarak teknolojinin gelişmesine hız verildi. Hayatını kolaylaştıran yeniliklere imza

attı. Özellikle son zamanlarda teknolojik alanda baş döndüren gelişmeler, muasır medeniyetler seviyesine ulaşmayı hedefleyen ülkemizde, yetişmiş insan gücünün ortaya çıkarılmasını, kaliteli ve donanımlı bireylerin yetiştirilmesini zorunlu hale getirmiştir.

İnsan kaynakları bir güçtür, eğitim bir güçtür, ekonomi bir güçtür. İşte bütün bu güçlerin ekonomik alt yapılarını hazırlar ve insan unsurunu buna katarsanız rekabet gücünü artırır ve sizlerden beklenen gelişmeyi sağlarsınız. Fatih Projesi, doğusundan batısına bütün gençlerimize aynı fırsatları sunarak eğitimdeki fırsat eşitliğini sağlama-

şı açısından önemlidir. Projenin hiç kuşkusuz en önemli yanı ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki tüm öğrencilerimize bilgisayar ve internet kullanımına olanak sağlamasıdır. Bu proje ile birlikte öğrencilerimiz, her zaman ve her mekanda eğitimin içerisinde yer alacaktır.

Eğitimde teknolojinin kullanılması, eğitimi nitelikli hale getirir. Nitelikli eğitimin gelişmesi için teknolojik araçlar eğitim veri ve kaynaklarına erişimde önemlidir.. Teknoloji kullanımı eğitimde eşit fırsatların sağlanmasına yardımcı olacaktır. Çünkü aynı içeriğe sahip program her öğrenciye rahatlıkla ulaştırılacaktır. Ancak bu varsayımda özellikle ülkemizde var olan teknolojik eşitsizlik göz ardı edilmektedir. Teknolojik imkanları yetersiz olan bir okula göre, bu imkanlara sahip okulun eğitim olanakları ve bilgiye erişimi farklı olacaktır. Bu da başlı başına okullar ve eğitim kurumları arasında eşitsizliğin göstergesi demektir.. Bu teknolojik farklılıktan dolayı varlıklı ve yoksul okullar da teknolojiye ulaşma şansları birbirinden farklı olacağına göre bu durum eğitimde bir ikili ve tezat durumlara ve yapıya neden olacaktır.(2) İşte bundan dolayıdır ki, okulöncesi, ilköğretim ile ortaöğretim düzeyindeki tüm okullarımızın 620.000 dersliğine dizüstü bilgisayar, projeksiyon cihazı ve internet altyapısı sağlamayı amaçlayan Fatih Projesi de eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullarımızdaki teknolojiyi iyileştirmek, BT araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde derslerde etkin kullanımını sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen eğitimde devrim olabilecek bir projedir.(3)

Teknolojik yeniliklerin hızla artması ve ekonomide önemli bir pay haline gelmesi eğitim teknoloji kullanımını da zorlamaktadır. Ancak teknolojinin sadece "ürün" olarak okula girmesi etkili kullanım için yeterli değildir. Önemli olan öğretmen, öğrenci, veli ve okul yönetiminin teknolojiyi kendi

amaçlarına uygun olarak kullanabilmesi, öğrenme ve öğretme sürecinde yarar sağlayabilmesi, kendine yeterli olabilmesi, okul kültürüne dahil edilebilmesi, kendine yeterli olabilmesi ve bir sonraki yenilikler için öncü olabilmesidir. (4)

Eğitim süreci içerisinde teknoloji kullanımının, her ne olursa olsun, her zaman öğretmen ve öğrenci için işi kolaylaştırıcı tarafları vardır diye düşünmek hatalı olabilir. Birçok çalışmada olduğu gibi teknolojileri verimli kullanılabilmesi ve başarıya ulaşmak için öncelikle amaçların belirlenmesinde yarar vardır. Peki bu projeleri okullarımızda kullanırken bir eğitimci olarak amaçlarımız neler olmalıdır:

- Öğrenme ve öğretme süreçlerini daha verimli bir sistem haline getirmek,
- Eğitim hizmetlerini büyük kitlelere kadar ulaştırmak,
- Bireysel eğitimin gerçekleşmesine ortam sağlamak,
- Eğitim ihtiyaçlarını ve olanaklarını tespit etmek,
- Eğitim kurumlarında uygulama alanları oluşturarak, öğretim programlarını sürekli hale getirmek,
- Çevre faktörlerinin olumsuzluklarını kaldırarak uygun hale getirmek ve kontrol etmek,
- Eğitim programlarını öğrenci yeteneklerine göre geliştirmek ve uyarlamak

gibi hedefleri belirleyip uygulamak, teknoloji kullanımının eğitimdeki yerini almasını kolaylaştıracaktır. (5)

Öğretimin amacı öğrenmeyi sağlamaksa, öğrenme dışındaki tüm kaynaklar araçtır. Fatih projesi, küresel dünyada diğer ülkelerle rekabet edebilmek için geliştirilen öğrenme hevesinde olan gençlere her yerde sınırsız öğrenme imkanı sağlamayı hedeflemiş bir öğrenme aracı olması bakımından Türk eğitim sisteminin tarihsel gelişimi içerisinde geliştirilen en büyük projelerden biridir.

Bu bakımdan Fatih Projesi sadece Türkiye'de değil dünyada da eğitim ve fırsat eşitliğini sağlamada önemli bir adım olacak. Proje hakkında bilgi almak için Altındağ Sabahattin Zaim Anadolu Öğretmen Lisesi'ni ziyaret eden Avrupa Birliği-Türkiye Delegasyon Başkanı Sayın Jean-Maurice Ripert'in öğrencilere yönelik şu sözleri bu açıdan bakıldı-

ğında oldukça manidardır: “Yerinizde olmak isteyen birçok Avrupalı öğrenci var.”

Fatih Projesi İle Birlikte Eğitimde Ne Gibi Değişiklikler Olacak?

Fatih Projesinin uygulanmasıyla pilot okul seçilen Altındağ ilçesindeki üç okuldaki öğretmen, öğrenci ve velilerden aldığımız geri bildirimlerde bu projenin eğitimde ciddi değişimleri beraberinde getireceğini müşahade ediyoruz. Bu proje ile birlikte;

Etkileşimli tahta (akıllı tahta)nın birden fazla duyu organına hitap etmesi, görsel dokümanlarla değişik özelliklere sahip öğrencilerin öğretileri için alternatiflerin arttırması, dersin müfredatına uygun içerik hazırlanmasında öğrenci ve öğretmeni daha aktif hale getirmesi, durağanlaşan eğitim sisteminin daha da faal hale getirilmesine zemin hazırlanacaktır.

Tablet bilgisayarlar ile multimedia, interaktiflik, videolar, grafikler, ses efektleri ile simüle edilmiş bir hayat yaşanacak ve öğrencilerimiz öğrenmeyi sevecektir.

Tablet bilgisayarlardaki internet bağlantısı ile gerektiğinde eğitimin aksadığı dönemlerde (sel, deprem, zorlu kış şartları... gibi olağanüstü durumlar.) bile sorunlar giderilene kadar uzaktan eğitimle öğrencilerimiz eğitimlerine devam edebileceklerdir.

Tablet bilgisayarlara yüklenecek elektronik kitaplarla öğrencilerimiz hamallıktan kurtulacak ve kilolarca ağırlıktaki çantaları taşımak zorunda kalmayacaklar.

İnternet bağlantısı ile bilgiye anında ulaşılabilecektir.

Akıllı tahta, tablet bilgisayar ve internet bağlantısı ile öğrencilere verilmesi gereken konular bir bütünlük içerisinde bir araya gelecek ve öğrencilerde istendik davranış değişikliği sağlanacaktır.

Öğrencilerimizin tablet bilgisayarları ile gerek okulda gerekse okul dışında internete girmeleri, akıllı tahtada işlenen konuları tabletlerine kay-

detmeleri öğretim süreçlerini hızlandırılacak ve bu sayede istenilen başarı yakalanacaktır.

Özellikle anasınıfı öğrencilerinde merak, sorgulama, neden-sonuç ilişkisi kurma, ilişkilendirme gibi zihinsel davranışların artmasında olumlu etkileri olacaktır.

Fatih Projesi İle İlgili Yaşanan Sorunlar

Fakat bunun yanı sıra müdür, öğretmen, veli ve öğrencilerden elde ettiğimiz veriler ekseninde bu projenin okullarımızda uygulanmasıyla birlikte birtakım sorunlarla da karşılaşmış olduğu da görülmektedir. Özellikle tablet bilgisayarların amacının dışında kullanılması çok büyük bir sorundur. Birçok öğrencinin tabletlerdeki şifreleri kırarak tabletleri şahsi bilgisayarları haline getirmeleri önümüzde çözüm bekleyen en önemli meselelerdendir. Çünkü öğrencilerimiz ders esnasında sosyal paylaşım sitelerine girmekte, oyun oynamakta, film izlemektedir. Bu da dersin verimliliğini olumsuz etkilemekte, öğrencinin motivasyonunu düşürmekte ve öğretmenin otoritesini sarsmaktadır. Hatta bazı öğrencilerin sınıf içerisinde ve ders esnasında yapı-

lanları görüntüleyip internette paylaştıkları da ifade edilmektedir.

internette paylaştıkları da ifade edilmektedir.

Bu projenin tüm okullarda sağlıklı bir şekilde işlenmesinin en önemli yolu da teknik altyapının sağlanmasıdır. Bilgisayar temelli bir eğitimin yapıldığı bir sınıfta küçük bir arıza öğretimi sekteye uğratabilir. Elektrik kesintilerine karşı okullarımıza mutlaka jeneratör desteği sağlanmalı, uygulamadan kaynaklanan sorunların anında çözümü için donanımlı Bilişim Teknolojileri öğretmenleri görevlendirilmelidir. Bu da ağır bir ekonomik külfet getirmektedir.

Maliyeti ve sürdürülebilirlik projenin önünde duran en önemli sorunlardandır. Teknolojinin en önemli özelliği sürekli kendini yenilemesidir. Kurulan bu sistemin kendini yenilemesi ve geliştirilmesi çok önemlidir. Fakat yazılımı bize ait olmayan bu projenin çağın gereklerine uygun geliştirilmesinde şu an için milli bir yazılımın olmaması

bu projenin sürekliliği açısından büyük bir tehlike arz etmektedir.

Yeni eğitim sisteminde bilginin adresini gösterme gibi bir sorumluluğu bulunan öğretmenlerimizin yeni teknoloji ve kullanımı konusunda beceri kazanmaları gerekiyor. E içeriklerin nasıl kullanılması ve sunulması konusunda öğretmenlerimize hizmetiçi eğitimlerin bir an önce verilmesi gerekmektedir.

Tablet bilgisayarlar öğrencilerimizi anti-sosyal yaptı: Tablet bilgisayarların dağıtımından önce teneffüslerde arkadaşlarıyla sohbet eden, şakalaşan, tartışan, okul bahçesinde arkadaşlarıyla gezerek stres atan öğrencilerimiz, teneffüs zamanlarını tablet bilgisayar başında geçirmektedir. Bu da anti-sosyal bir gençliğin yetişmesine zemin hazırlamaktadır.

Sınıf içerisinde yayacağı radyasyon öğretmen ve öğrenci sağlığını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

Tablet bilgisayarım var diyerek öğrencilerimizin diğer ders araç ve gereçleri getirmemeleri de önemli bir handikaptır.

Bütün uyarılara rağmen çocukların uyumaları gereken vakitlerde sabaha kadar internetle vakit geçirmeleri, internet üzerinden oyun oynamaları bazı velilerimizi de rahatsız etmektedir. Çocuklarını internet ve bilgisayar bağımlılığından korumaya çalışan öğrenci velilerinin bu durumdan oldukça rahatsız olduğu görülmektedir.

Tabletlerin internete çıkışı ve özellikle evlerde internete bağlanabilmesi mutlaka sağlanmalıdır. Bugün 100 evden 47'sinde (6) internet bağlantısı olduğu düşünüldüğünde dar gelirli ailelerin çocukları evlerinde bu imkandan yararlanamayacaktır. Bu da

eğitimde fırsat eşitliğini sağlamayı amaçlayan Fatih projesinin ruhuna ters düşmektedir.

Tablet Bilgisayarların Eğitim Dışında Kullanımıyla İlgili Neler Yapılabilir?

Tablet bilgisayarların eğitim dışında başka amaçlar doğrultusunda kullanılmaması için hackerlar tarafından kırılmayacak bir güvenlik sistemine sahip olması gerekmektedir. Fakat günümüzde bunun pek de mümkün olmadığı görülmektedir. Çünkü yazılım şirketleri tarafından üretilen en üst seviyede güvenliğe sahip olduğu söylenen programların dahi hackerlar tarafından şifrelerinin kırıldığına şahit oluyoruz. Bu durumda yapılabilecek tek şey çocuklarımıza teknolojiyi doğru kullanma bilincini aşılayabilmektir. Bunun için biz eğitimcilere ve ebeveynlere büyük görevler düşmektedir.

Son zamanlarda gerek yazınsal gerekse internet medyasında tablet bilgisayarların öğrenciler tarafından satıldığına dair haberler çıkmaktadır. Altındağ ilçesinde pilot okul seçilen okullarımızda böyle bir sorunla bugüne kadar karşılaşılmadı. Bugüne kadar kullanım hatasından camı çatlayan iki tablet bilgisayarın olduğu tespit edildi. Bu bilgisayarlar servise gönderilerek öğrencilerimize yedek tabletler verildi.

Sonuç olarak, Fatih Projesi eğitim ve teknolojiyi bir araya getiren ve çocuklarımızın çağın gereklerine uygun bir eğitim almalarında büyük katkıları olacaktır. En önemlisi de taşra olsun, metropol olsun, yoksul olsun ya da zengin olsun tüm öğrencilere eğitimde fırsat eşitliği, öğretmenler içinse öğretme ve eğitmede fırsat eşitliğini sağlamasıdır.

Kaynakça

1. Basalla,G. (1988) The Evolution Of Techonology Çe: Cem Soydemir (1996) Tübitak Yayınları
2. Aksoy, H. Hüseyin, 2003, "Eğitim Kurumlarında Teknoloji Kullanımı ve Etkilerine İlişkin Bir Çözümleme". Eğitim Bilim Toplum. Güz, Ss. 4-23 (http://education.ankara.edu.tr/~aksoy/teknoloji/teknoloji_aksoy.doc)
3. www.fatihprojesi.meb.gov.tr
4. Aşkar, Petek, Eğitimde Teknoloji Kullanımı(Bildiri), Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü.
5. Varol, Nurhayat, " Bilişim Teknolojilerinin Eğitim Kurumlarında Kullanımı ve Eğitimcilerin Rolü" Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi
6. Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2012, www.tuik.gov.tr

Fatih Projesi Pilot Uygulama Okulları Öğretmen Deneyimi ve Görüşleri*

DENEYİM – 1

Coğrafya Öğretmeni

Son 40-50 yılda teknolojiye de değişim ve özellikle de son 10 yıldaki baş döndürücü hızlı gelişmeler hayatımızı değiştiriyor. Çocuk, genç, yaşlı hiçbirimiz bu inanılmaz değişimin dışında kalamıyoruz. Hayatımızın her alanı tabii ki eğitim de bu değişimden nasibini alacaktır. Tüm dünyada geliştirilmeye çalışılan farklı eğitim ve öğretim teknikleri için bu teknolojik gelişmelerden yararlanma çabası kaçınılmaz bir durum olmuştur. Öğrenmeyi kolaylaştırma, kalıcı yapma, bağımsızlaştırma çabalarında geliştirilen projelerden biri de MEB'in geliştirdiği FATİH Projesi'dir. Alt yapısı birkaç yıldır hazırlanmaya çalışılan bu proje Şubat 2012'de pilot okullarda uygulanmaya başlanmıştır.

Fatih Projesi; özellikle interaktif etkileşimli tahta (akıllı tahta) ve tablet bilgisayardan oluşmakta. Bunların yanında fotokopi makinesi, sayfa yansıtıcı vardır. Tüm sınıflara hızlı internet bağlantısı kurulmuştur. Öğretmenlere bu proje ile ilgili kurslar düzenlenmiştir. Bu projenin güçlü ve zayıf yönlerine, tamamlanması, geliştirilmesi gereken uygulamalara bakıldığında okullardaki ortak görüşler şunlardır:

Teknolojiye meraklı ve teknolojiyi çok hızlı öğrenen öğrencilerimiz için bir ilgi merkezi olmuştur. Kısa sürede hem akıllı tahta hem de tablet bilgisayarları kullanmaya başlamışlardır. Evlerinde bilgisayar olmayan öğrencilerimize fırsat eşitliği yaratmıştır. Hem tablet bilgisayarı görmüş hem de okuldaki bilgisayardan bilgisayar kullanımı hakkında fikir sahibi olmuşlardır.

* Ankara'da Fatih Projesinin uygulandığı bir okuldaki öğretmenlerin pilot uygulamayla ilgili değerlendirmeleri.

Akıllı tahtaların kullanımı öğrenci ve öğretmen için kolay ve pratiktir. Uyum sağlamada problem yaşanmamıştır. Ancak Starboard yazılımında kimi zaman e-kitap sayfalarında kaymalar olabilmektedir. Starboard yazılımı çok güzel bir yazılım olmakla birlikte algılama, yazma hızı düşük olduğu için zaman zaman dersin işleniş hızını kesmektedir. Starboard yazılımı için bir etkileşimli kalem belki hızı arttırır.

Çocuklar yanlarında ders kitabı taşımak zorunda kalmamışlardır. Tabletteki kitaplar üzerine küçük notlar alabilmeleri de güzel bir uygulama olmuştur. Ama klavye kullanımı hızlı olmayan ya da bilgisayara alışkın olmayan öğrencilerimiz, hızlı not almada problem yaşamışlardır. Tabletteki testleri işaretlemeye, oraya not almada zaman zaman sıkıntılar yaşanmıştır. Tabletle etkileşimli kalemler her halde sıkıntıyı çözer. Ama öğrencilerin yine de zaman zaman kağıt kalemle haşır neşir olmaları iyi olacaktır. Tabletler arası bluetooth ile veri alışverişi nedeniyle ödev yapmayan öğrenci arkadaşından hemen ödevi birkaç saniyede alabilecektir. Yazılılarda kopya çekme işi kolaylaşacaktır.

Dersin işleniş sırasında, gençlerin çözemeyecekleri bir sistemle, öğretmenin tabletleri (tıpkı bilgisayar sınıflarındaki gibi) kontrol edebilmesi, kapatabilmesi gerekmektedir. Bunun aşama aşama yapılacağı bilinmektedir. Ama güvenli olması çok önemlidir.

Teknolojiyle barışık evde bilgisayar kullanan veri ders notu hazırlayan öğretmenlerin bu içerikleri bir USB ile akıllı tahtalardan yansıtılabilmeleri çok verimli bir uygulama olmuştur. Ancak bu bilgisayarların virüslerden korunma noktasında daha güvenli olabilmesi gerekmektedir. Akıllı tahtaların bir projeksiyon gibi bir dizüstü bilgisayardaki içeriği yansıtma da kullanılabilecek veya

ağ kurulabilecek bir sistemle donatılması verimi arttıracaktır.

Akıllı tahtaların sağ tarafındaki yeşil, tebeşirli tahtaların acilen kalkması gerekmektedir. Tozun bilgisayara ne kadar zarar verdiği bilinmektedir, ancak bu tahtaların kullanılması da engellenememektedir. Öğretmen ve öğrencilerin kullanması engellense de hafta sonu sınavlarda görevlilerce kullanılmaktadır.

Sınıflarda hızlı internet olması dersin işlenişi, zenginleştirilmesi ve bilgiye ulaşım açısından çok güzel bir uygulama olmuştur. Ancak öğrencilerin yanlış sitelere girmesi engellenememiştir. Yükladıkları ek programlarla istedikleri sitelere girebilmektedirler. Özellikle EBA'nın içerik zenginleştirilmesiyle başka sitelere yönelimin azalmasını umuyoruz.

Hem tahtada, hem tablette hem de MEB'in EBA sitesinde derslerin işlenişi ve konuyla ilgili içerik ve uygulamalar, etkinlikler bir an önce yeterli seviyeye getirilmelidir. Fatih projesinde öğretmenlerin ve öğrencilerin yetersiz buldukları durumlardan biridir bu. Ama bunların bir aşama olduğu zamanla bunun da tamamlanacağını bilmekteyiz.

İçerik yetersizliği ve kullanımın tam öğrenilmemiş olması zaman zaman dersi yavaşlatmakta ama zamanla hızın artacağı düşünülmektedir.

Bu projede **öğretmen motivasyonunun** en önemli noktalardan biri olduğu bilinmelidir. Teknolojiden uzak duran, bunun gereksiz olduğu düşünülen bir toplulukta bu proje tam verimle uygulanamaz. Projede öğretmenin dersten önce ders saatinin, en az 3-4 katı kadar hazırlık, araştırma yapması, sunum, içerik, ders planlaması yapması gerektiği de unutulmamalıdır. Okul idarecilerinin de bu konuda teşvik edici, destekleyici bir yaklaşım sergilemesi gerekmektedir.

Tablet veya akıllı tahtaların içeriklerinin düzenli olarak yedeklenmesi gerekmektedir. Ne olursa olsun teknolojiye dayalı bütün bu sistemlerde düzenli yedek alındığı bilinmektedir. Çeşitli nedenlerle veri kaybı olabilmektedir. Tabletlerin evlerdeki bilgisayarla bağı kurulabilmeli ki öğretmen veya öğrenci hazırladığı ders içeriğini tablete atabilsin.

Bu sistemin yararlı, eğitici olduğu noktasında **velilerin de ikna edilmesi** gerekmektedir. "Çocuğum elindekini bırak, biraz da ders çalış." Diyen bir veli profili ile sıkıntılar olacaktır.

Sınıflara gönderilecek yansıtıcıların gelmemesi, fotokopi makinesinin (kitaptan PDF alma özelliğinin olması, çok güzel ve gerekli) birçok okulda

amacına uygun kullanılmaması sıkıntılardan biridir.

Özellikle akıllı tahta dersin işlenmesi, verinin tahtaya yansıtılması, internetle iyi sitelere bağlanması açısından çok iyi bir sistemdir. Ders veriminin, görseelliğinin, içeriğinin artırılması açısından güzel, hatta gerekli bir öğretim aracı olmuştur. Uygulayıcıların (öğretmen ve öğrenci) büyük bir çoğunluğu bu kanıdadır. Tablet uygulaması öğretmenin öğrenciye veri, soru, etkinlik ... gönderebilmesi açısından güzel bir sistem olacaktır, ancak sınavların yapılması sırasında güvenlik problemi doğacaktır. Öğrencilerimiz, doğal olarak öğretmenlerin büyük bir çoğunluğundan daha iyi bilgisayar kullanabilmekte ve açıkları bulabilmektedir. MEB'in biz öğretmenlere veya öğrencilere göndermek istediği mesaj, video, bilgi veya emirleri için okul bilgisayarları veya kişisel bilgisayarlar da yeterli olacaktır.

Sonuç olarak akıllı tahta artık dersin işlenişi ve verimi için gerekli bir sistem olmuştur. Tablet uygulamasının geliştirilmesi, güvenlik sorunlarının çözülmesiyle yararlı olabileceği düşünülmektedir. Ders içeriklerinin artırılması, EBA'nın zenginleştirilmesi uygulamada katılımı ve başarıyı arttıracaktır. Öğretmen motivasyonunun yükseltilmesi, yeterliliklerinin artırılması veli ve öğrenci bilgilendirilmesinin yapılmasıyla sistemin çok geliştirilebileceği düşünülmekte, MEB eğitim teknolojilerinin bu konulardaki çaba ve çalışmaları da bilinmektedir.

DENEYİM – 2

Fizik Öğretmeni

Okulumuz 2011 yılı başında Fatih Projesinin uygulama okulu olarak seçildi. Daha sonra biz öğretmenler, 2011-2012 yılının yarıyıl tatilinde Fatih Projesi ve uygulanması konusunda 1 haftalık eğitim kursuna alındık. Bu kursla birlikte Fatih Projesini, etkileşimli tahtaları ve tabletleri yakından tanıma olanağı bulduk. Bize etkileşimli tahtayı sınıflarda nasıl kullanacağımızı EĞİTEK formatörleri tarafından anlatıldı. Fatih projesinin amacının bize, teknolojiden maksimum şekilde yararlanarak modern ve etkili bir eğitim ve öğretim sunmak şeklinde anlatıldı. Böyle büyük bir projenin hayata geçirilmesi ve planlandığı şekliyle uygulanması ülkemiz için çok büyük bir kazanım olacaktır. Fakat okulumuzdaki yaklaşık dört aylık uygulama süresince birçok olumlu yönleri olduğu gibi bazı olumsuz yönlerde ortaya çıkmıştır.

Okulumuzdaki bu dört aylık uygulamada benim gözlemediğim olumlu ve olumsuz yönler şunlardır.

- Benim açımdan en büyük sıkıntılardan biri etkileşimli tahtada ders sunumu yapabilmek için içerik hazırlamak oldu. Fatih projesinin önemli ayaklarından biri müfredat ve dersin kazanımlarına uygun e içerik, simülasyonlar ve animasyonların hazırlanıp öğretmen ve öğrencinin kullanılmasına sunulması olduğu belirtilmişti. Bu içeriklerle ders sunumunda öğretmenin rolünün büyük ölçüde değişeceği vurgulandı. Fakat bizlere bu farklılığı ortaya koyacak bir e-içerik ulaşmamıştır. Kendi imkanlarımla bulduğum (yabancı internet sitelerinden)simülasyonlar ve animasyonları etkileşimli tahtada kullanarak ders sunumları yaptım. Fizik dersi görselliği çok olan bir derstir. Ders sunumunda animasyon ve simülasyon kullanmak, öğrencinin dersi daha iyi anlamasını ve kavramasını sağlamıştır. Klasik ders sunum sisteminde uzun uzadıya anlattığımız konuları daha anlaşılır ve kısa sürede anlatabildik. Etkileşimli tahta bu açıdan çok yararlı olmuştur.
- E-içerikler hazırlandığında bunların nasıl kullanılması ve sunulması konusunda öğretmenler hizmet içi eğitimden geçirilmelidir. Bu hizmet içi eğitimleri sonunda verilecek olan belge için değil gerçekten bir şeyler öğretebilmek için açılmalıdır.
- Öğrencilere verilen tabletlerin kullanım amacının dışında kullanılması çok büyük bir sorundur. Öğrencilerin neredeyse tamamı **tabletlerindeki kısıtlamaları bir şekilde kırdılar ve şahsi bilgisayar haline dönüştürdüler.** Öğrenciler ders sırasında iken dahi tabletleriyle, bazıları sosyal paylaşım sitelerine girerken bazıları oyun oynuyor bazıları da film seyrediyor. Ayrıca tabletlerle sınıf içerisinde ders esnasında görüntü kaydedip anında internette paylaşabiliyorlar. Oysa ki okula kameralı cep telefonu getirmek dahi yasak. Sınıf içerisinde bu durumu kontrol altına almak çok zor oluyor. Tabletlerin kısıtlamalarının kırılmasını engellemenin mümkün olmadığını düşünüyorum. Dünya'nın en önemli firmalarının bile çıkardıkları programlar ertesi gün kırılıyor. Bu nedenlerden dolayı tablet dağıtılmasının öğrencilerin ders başarılarında yarardan çok zarar getirdiğini gözlemedim. Bu durumdan bilinçli veliler de rahatsız. Çocuklarını bilgisayar ve internetin zararlarından korumaya çalışırken, çocuklarının yorganının altında sabahlara kadar internet ve oyunla uğraştığını söylüyorlar.

- Sınıf içinde yayacağı radyasyona karşı gerekli önlemler alınmazsa bunun çocukların ve öğretmenlerin sağlıkları üzerinde oluşturacağı zararlı etkileri sonradan tedavi etmek olanaklı olmayabilir. Bu konunun da dikkate alınması gerekir.
- Ders anlatımı sırasında **elektrik kesilmesi** veya tahta ile ilgili teknik bir sorun oluştuğunda dersin akışı ve planlamasında aksaklıklar oluşmuştur. Bazı günler uzun süreli elektrik kesintileri olmuştur.

Benim önemli olarak gözlemediğim olumlu ve olumsuz yönler bunlardır. Tabi ki proje pilot uygulama aşamasındadır. Belirlenen olumsuzluklar ve eksikler giderilmesi, projenin sürekli geliştirilip güncelleştirilmesi gerekmektedir.

DENEYİM - 3

İngilizce Öğretmeni 1

Öğretmenin temel amacı öğrenmeyi sağlamaksa, öğrenme dışındaki tüm kaynaklar araçtır. Fatih projesi bu ülke topraklarında yaşayan, öğrenme hevesinde olan gençlere her yerde sınırsız öğrenme imkanı sağlamayı hedeflemiş bir öğrenme aracı olması bakımından Türk Eğitim Sisteminin tarihsel gelişimi içinde geliştirilen en büyük projedir.

Fatih projesinden önce, bir yabancı dil öğretmeni olarak görsel ve işitsel materyallerin sınıfta gösterimi konusunda sorunlar yaşıyordum. Okul idaresinin işitsel araçlar sağlama konusunda yetersiz kalmaları öğretmenlerin kendi imkânlarıyla dinleme araçları sağlamaları, sağlanan materyalin sınıfın büyüklüğüne göre yetersiz kalması gibi nedenlerden ötürü sağlıklı bir şekilde öğrencilerin dinleme becerilerini geliştiremiyordum. Her sınıfa takılan akıllı tahtayla ya projeksiyon ya da vcd taşıma sorunundan kurtuldum. Önceden hazırladığım materyalleri sınıftaki interaktif tahtaya yükleyerek yeri geldiğinde gösterebiliyorum. Ayrıca sınıf ortamında aklımıza bir şey takıldığında internet bağlantısı sayesinde anında bilgiye ulaşabiliyoruz. Öğrenciler de interaktif tahtanın sınıflara konmasından bir hayli memnunlar. Derslere katılım arttı. Duyularının çoğuna hitap eden öğrenme materyalleriyle çalışmak öğretimdeki verimi artırdı kanısındayım. Öğrenciler boş zamanlarını akıllı tahtayı kullanarak değerlendirebiliyorlar. Ders kitaplarının hepsi tahtaya yüklendiği için sınıflarda **"kitabımı unuttum" gibi bahaneler artık tarih oldu.** Okulumuzda sadece 9. Sınıflara tablet da-

ğitildi. Öğrencilerimizin tablete olan ilgileri hala sönmedi. Ben şahsen bir iki hafta sonra sıkılırlar diye bekliyordum ama yanıldım. Ders kitaplarının zenginleştirilmiş formatta tabletlerde olması öğrencilerin öğrenmelerinde şu an itibariyle oldukça mesafe kat ettirdi. Çok ilgisiz öğrencilerim vardı onlar bile artık derse daha fazla katılıyorlar. Ben daha önce öğrencilerin evde dinleme egzersizleri yapmalarını istiyordum ama öğrencilerin hepsinin imkânları bir olmuyordu. Mp3-veya mp4 aletleri olanlara bizzat kendim ses dosyaları yüklemek istediğim zaman, kimi getirdi kimi olmadığını söyledi. Tabletlerle bu sorun kalktı ortadan. Evde istedikleri gibi dinleme egzersizi yapabiliyorlar. Fatih projesiyle öğrencilerin öğrenme materyallerine ulaşmada bir eşitlik sağlandı.

Gelelim Fatih projesinin olumsuz yönlerine:

- Bilgisayar temelli bir öğretimin yapıldığı sınıf içinde küçük bir arıza, öğretimi kesintiye uğrattıyor. Öğretmenler olarak her an elektrik kesilecekmiş gibi hazırlıklı gelmek gerekiyor sınıfa.
- *Hazırlanan e-içerikler ihtiyacı kendi branşım açıısından çok da fazla karşılamıyor.* MEB kullanılacak içeriğin öğretim programlarına uygunluğu açısından tabletteki materyalin hazırlanmasına dikkat etmiş, ancak fazla zenginlik sağlanamamış, bunun da projenin ilk kez uygulanıyor olmasından kaynaklandığını düşünmekteyim. Ben bizzat hafta sonlarımı o hafta anlatacağım konu için materyal arayarak geçiriyorum.
- Öğretmenlerin yeni teknolojiyi kullanma konusunda beceri kazanmaları gerekiyor. Çünkü bilgisayar teknolojilerine uzak duran öğretmenler bu projeye paniklemiş durumdadılar.
- Öğrencilerde aldığım dönütlerde ailelerin öğrencilerin tabletle ders çalıştıklarına inanmadıklarını duydum. Aileler bir iki saat tabletle ders çalışan çocuklarına "bırak artık oyun oynamayı da ders çalış" şeklinde uyarılarda bulunuyorlarmış.

Öğretmenlerin Fatih projesiyle çok rahatlayacağı hatta tembelleşeceği şeklinde ifadeler duyuyoruz. Şunu söyleyebilirim ki öğretmen eski sisteme göre daha çok yoruluyor. Sürekli tahta başında sunduğu materyalleri yönetiyor bir yandan da öğrencilerin tabletlerinde neyi takip ettiğini takip ediyor. Eskiye göre çok daha uyanık olması gerekiyor, çünkü öğrenciler cin gibi ve öğretmenlerden teknolojiyi kullanma bakımından çok önde.

Öğretmenin bu durumu avantaja çevirebilmesi kendi becerisine kalmış ve MEB tarafından sürekli eğitime tabi tutulması gerekmektedir.

DENEYİM - 4

İngilizce Öğretmeni 2

2012 yılı okulumuzda çok heyecanlı başladı. Çünkü dünya çapında parmakla gösterilecek bir proje olan FATİH Projesinin açılışı bizim okulumuzda olacaktı. Önce öğretmenler olarak yarıyıl tatilinde kursa alındık. Daha sonra Başbakan ve Bakanların katılımıyla okulumuzda görkemli bir açılış töreni yapıldı. Öğretmenlere ve öğrencilere tabletler dağıtıldı. Tüm sınıflara internet bağlantılı interaktif tahtalar takıldı. Bir İngilizce öğretmeni olarak bütün derslerimde akıllı tahtayı kullandım ve kesinlikle çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Eskiden "listening" (dinleme) dersleri için sınıfa CD çalar taşımak zorunda kalıyordum. Öğrencilerime İngilizce videolar / filmler izletmek istiyordum, ama sınıflarda bu yönde düzenek olmadığı için maalesef yapamıyordum. Ancak akıllı tahtalarla işim çok kolaylaştı. İstedğim zaman video izletebiliyorum. **İngilizce dinleme egzersizleri – ki bu İngilizcenin olmazsa olmazıdır – yapmak artık çok, ama çok kolay.** Derslerimde interneti de çok etkili kullandığımı düşünüyorum. Mesela, işlediğimiz bir parçada "krill" kelimesi geçti. Bu bir çeşit deniz hayvanıdır. Bunu öğrencilere anlattım ama en güzelini bir resim anlatabilirdi. O yüzden hemen internete girdim. "krill" kelimesini arama motoruna yazdım ve binlerce "krill" resmi çıktı. Öğrencilerime o resimler üzerinde anlattım ve eminim bu "krill" kelimesini ömürleri boyunca unutmayacaklar. Bu şekilde derslerimi internetle birlikte, akıllı tahtada interaktif oyunlarla, videolarla ..vs. işlemek gerçekten hem çok zevkli, hem de çok akılda kalıcı oldu. İnsan sadece duyduğundan ziyade, hem duyup hem gördüğünü daha iyi hatırlar. Kısacası, interaktif tahtalar kesinlikle muhteşem bir şey. Mutlaka her okulun her sınıfında olmalı.

Tabletlere gelince;

Maalesef tabletler konusunda ne ben ne de öğrencilerimin çoğu pek olumlu şeyler düşünmüyoruz. Tabletlerin en iyi tarafı, eğer tüm kitaplar ona yüklenirse kitap taşıma derdi olmayacak ve binlerce kitap basımı için kesilen binlerce ağaç kurtulmuş olacak. Ben şahsen bunun dışında tabletlerin fazla bir faydası olduğunu düşünmüyorum. Tam tersine tabletlerden dolayı pek çok meslektaşım

gibi benim de yaşadığım çok sorun oldu. Bunlara birkaç örnek vermem gerekirse;

- Öğrencilerden bazıları ders dinlemeyip tabletle oyun oynadılar veya internette gezindiler.
- Bazı öğrenciler bizim ders kitabımız tabletle yüklü olmamasına rağmen “artık bizim tabletimiz var. Başka kitap getirmeyiz” deyip ders kitaplarını, defter –kalemlerini okula getirmez oldular.
- Bazı öğrenciler tabletle oynamaktan derslere hem evde, hem de okulda konsantre olamadıklarını söylediler.
- Tabletler çocukları anti sosyal yaptı. Tabletlerden önce teneffüslerde birbiriyle konuşan, şakalaşan, bahçeye inip koşturan gençler gitti, teneffüslerde hepsinin elinde bir tablet hepsi oyun oynuyor ya da facebook’ta geziyor. Kimse kimseyle konuşmuyor. Kimse sınıftan dışarı çıkmıyor. Bu tabletler yüzünden **asosyal bir gençlik** yetişecek diye çok korkuyorum.

Bir öğrencim tabletlerle ilgili aynen şu cümleyi söyledi :

“Hocam, bunlar kurda kuzu teslim ettiler.”

Maalesef bu doğru. Tabletlerini ders için kullanan öğrenci 100 kişide ancak 1 kişidir. Onun dışındakiler tabletleri oyun oynamak için veya facebook’a girmek için kullanıyor. Bu tabletlere istediğiniz kadar sınırlama getirin mutlaka bir yolunu bulup kısıtlıyorlar ve interneti, oyunları yükletiyorlar. Eskiden derste cep telefonu toplardık. Şimdi tablet topluyoruz. (Derste dersi dinlemeyip tabletinde oyun oynayan öğrencinin tabletini alıp teneffüste geri veriyoruz.) Maalesef, bu tablet çocuklarımızı hem bilgisayar bağımlısı yapıyor, hem de dersi dinlemelerine ve sosyalleşmelerine engel oluyor. Tabii bir de “hocam, tablete bakmaktan gözüm acıyor” diyen öğrenciler var. Ama gene de bakmaktan kendilerini alamıyorlar çünkü bağımlı olmuşlar. Bazı öğrencilerin ellerinden tabletlerini aldığımız zaman deliye dönüyorlar. Gerçekten çok üzücü.

FATİH projesiyle ilgili online anketler düzenlendi, ama çoğu öğrenci ve öğretmen bunları doldurmadı, çünkü çok uzun ve çok sıkıcı anketlerdi. Bu konuda kısa, öz ve insanları sıkmayacak anketler düzenlenirse o zaman daha sağlıklı bir sonuç alınır. Mesela, MEB’in sayfasında veya FATİH projesinin kendi sayfasında “sizce öğrencilere tablet dağıtılması doğru mu yanlış mı?” gibi, ara ara tek soruluk mini anketler yapılabilir.

İşin başka bir boyutu da, hiçbir şeyi eksik olmayan, her şeyi önünde hazır bulan çocuklar/gençler; az da olsa yokluğu bilen, bir ihtiyacı olan çocuklara /gençlere kıyasla daha doyumsuz, sorumsuz ve mutsuz oluyorlar. Aslında, çocuklara her şeyi hazır sunmak, hiçbir şeylerini eksik etmemek iyilik değil, kötülük oluyor. Çünkü çocuklar, çabalamak ister, uğraşıp bir şeyleri başarmak ister, hayal kurmak ister. Hayallerine kavuşmak ister. Ama maalesef ellerine verdiğimiz tabletlerle gençlerimizin sadece beyinleri uyuyor. Sadece daha doyumsuz, daha uyumsuz, anti sosyal ve hayal kurmayı bilmeyen bir nesil yetişiyor.

Özet olarak, akıllı tahtalar her okulda ve her sınıfta mutlaka olmalı - bu kesinlikle muhteşem bir şey -, fakat öğrencilere tablet dağıtılmasına hiç gerek yok !! Çünkü dağıtılan tabletlerin fayda ve zararlarını bir kâğıda yazarsak zararları faydalarını büyük oranda geçecektir. Tablet konusunun zarar ve faydalarının uzmanlarca yeniden ve çok ciddi bir şekilde tartışılmasını; bu konuda öğretmen, öğrenci ve velilerin de görüşlerinin alınmasını bir eğitmen olarak şiddetle tavsiye ediyorum.

DENEYİM - 5

Kimya Öğretmeni

Sayın Başbakanımızın Fatih Projesini okulumuzda başlatması ile projenin uygulanmasına başlanmıştır. Fatih Projesinin gerçekte adı gibi eğitim ve öğretimde bir çağı kapatıp bir çağı açacak büyük bir proje olduğunu görmüş olduk.

Akıllı tahta, tablet ve dünyaya açılmamızı sağlayan internet ile öğrencilere vermemiz gereken konular bir bütünlük içerisinde bir araya gelmesiyle öğrencilerde istedik davranış değişikliği dediğimiz eğitim tam anlamıyla gerçekleşme imkânı bulmuştur.

Zaten teknoloji ile iç içe olan öğrencilerimiz tablet kullanımında ilk günlerde bile herhangi bir güçlükle karşılaşmamışlar ve hemen uyum sağlamışlardır. Öğrencilerimizin verilen ödevleri tablet bilgisayarda daha istekli yaptıkları, anlatılan konularla ilgili notlarını tablet bilgisayarlara daha istekli yazdıkları gözlemlenmiştir. Hatta *not tutma konusunda veya yazı yazma konusunda daha önce isteksiz davranan öğrencilerin bile daha istekli oldukları görülmüştür.*

Öğrencilerin tabletleri ile gerek okulda gerekse evlerinde kolayca internete girmesi ve akıllı tahtada anlatılan sunumları kendi tabletlerine kaydedebilmesi, eğitim ve öğretimde son derece faydalı

olmuştur. **Hazırladığımız sunu, animasyon ya da görselleri akıllı tahtadan öğrenciler kendi tabletlerine kaydetmekte eve gittiklerinde tekrar izleme şansına sahip olmaktadır.**

Herhangi bir kaynaktan istenilen konu ya da testler doküman kamera vasıtası ile akıllı tahtaya aktarılarak öğrencilere kolaylıkla gösterilmektedir. Bu durum, her bir öğrenci için fotokopi çektilirilmesi, konunun ya da test sorularının tahtaya yazılması gibi zorunlulukları ortadan kaldırmıştır.

Konuların animasyonlu sunumlar şeklinde göze ve kulağa hitap ederek anlatılması öğrencilerin konuyu daha iyi anlamasını sağlamıştır. Diğer bir boyutu ise yıllardır aynı şekilde aynı konuyu anlatan öğretmenlerin de değişik materyaller kullanması ve eğitimde diğer ilke ve yöntemlerin kullanımına imkân sağlamıştır.

Akıllı tahtalarda internet bağlantısı olması ders işleniş sırasında büyük kolaylık sağlamaktadır. Örneğin ders esnasında öğrencinin merak ettiği bir konu ya da görsel anında internetten bulunarak gösterilebilmektedir.

Sonuç olarak Fatih Projesi; öğretmen ve öğrencilerimiz tarafından büyük heyecanla karşılanmış ve olumlu sonuçlar meydana gelmesine neden olmuştur.

DENEYİM – 6

Matematik Öğretmeni

Açıkçası söylemek gerekirse fatih projesinin okulumuza uygulaması biz öğretmenlerde büyük bir heyecan uyandırdı. Bu projenin derslerime nasıl bir etki edeceğini merak içinde beklerken ve düşünürken kendimizi hazırlık kursunda bulduk. Başarılı geçen bir kursun ardından derslerimi dört gözle bekler oldum, çünkü bu heyecanı öğrencilerimle de yaşamak istedim ve tam da beklediğim gibi öğrencilerinde büyük bir heyecan, ilgi ve alaka uyanmıştı. Derse ilginin çok arttığını açıkça söyleyebilirim, fakat **projeyi tablet dağıtımından önce ve sonra olmak üzere ikiye ayırmak istiyorum.** Tablet dağıtımından önce etkileşimli tahtayı dersimde özellikle geometri dersinde etkili ve verimli bir şekilde kullandığımı söyleyebilirim, yalnız matematik dersinde etkileşimli tahtaya yazı yazmak oldukça güç ve zaman kaybına yol açmaktadır. Eğer öğretmen evde hazırlığını yapıp ders sunumunu hazırlamışsa, beyaz tahtayla birlikte ders verimli geçmektedir, ayrıca çokça uygulama yapmaya zaman kalmaktadır. Çünkü etkileşimli tahta öğrencilerin bütün duyu organlarına hitap

etmemizi sağlıyor. Hatta Ankara üniversitesi matematik bölümünden araştırma görevlisi Gürcan Bey ile öteleme, dönme ve homotati konusunda yaptığımız çalışmanın sonucunda başarının arttığını da gözlemledik.

Tabletler dağıtıldıktan sonra öğrencilerin derse olan ilgi ve başarılarında düşüş gözlemlendi. Tabletlerdeki bütün sınırlamalara rağmen (internet, usb...) bunlarla yetinmeyip dışarıdaki bilişimcilerin yardımıyla tabletleri sınırsız bir hale getirdiler. Kendi elimizle internet bağımlısı ve oyun tutkunu öğrenciler meydana getirdik. Teneffüslerde teneffüse çıkmak yerine sınıflarda tabletlerle oyun oynamayı tercih ediyorlar, hatta bu durum pikniklerde ve otobüs yolculuğunda bile söz konusudur. Son yaptığımız veli toplantısında da bütün veliler tabletlerden şikâyetçi oldu. Çocukların zamanının çoğunu ders çalışmak yerine, tabletlerle oyun oynamakla geçirdiklerini ve aile içindeki iletişimde zarar gördüğünü söylemektedirler. Ayrıca tabletlerle ders notu almak kaleme göre daha külfetli ve zaman almaktadır. Bütün bu verilerin ışığı altında şunu üzülererek söyleyebilirim ki tabletler kitap taşımının getirdiği külfet ve ağaç kesiminin azaltılması dışında bir getirisi bulunmamaktadır.

Sonuç olarak etkileşimli tahta in tabletler out.

DENEYİM - 7

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İsmi ve ilk protokol antlaşmalarını haber olarak TV'de görüp duyduğumda pek önemsemediğimi itiraf etmeliyim. Şırnak ilinde yedek subay öğretmen olarak görev yapmakta idim, onca sorunun arasında devede kulak misali bir gelişme gibi gelmişti. Sonra vazifemin bitişi ile asıl görev yerim Trabzon'a dönmüş ve bir dönem sonra da Eğitim Yönetimi ve Denetimi bölümündeki master eğitimim sebebiyle Ankara ili Altındağ ilçesindeki okuluma atanmıştım, yüksek lisansımı devam ettirirken Gazi Eğitim Fakültesi'nde "Akıllı Tahta" denilen projeksiyona benzer perdeleme bir sistemle çalışan cihazı görme şansına erişmiştim. Sonra gün geldi "Fatih Projesi"nde pilot okul olduğumuz söylendiğinde akıllı tahta ve tabletlerden bahsedildiğinde, yine çok heyecan duymamıştım, açıkçası inanmıyordum çok da kullanışlı bir şey olacağına. Derken ilk kez sömestrde tanışmıştım "gerçek" akıllı tahta ile. YEĞİTEK'teki toplantıda duyduklarım ve gördüklerim beni fazlasıyla heyecanlandırmıştı. Batı'dan ve gelişmiş devletlerden değil, kendimize ait bir yaratımla oluşturduğumuz bu yeni "gerçek" Akıllı Tahta bambaşka bir şeydi,

daha önce gördüklerime ve bildiklerime benzemiyordu. "Devrim" arabalarının hikayesi geldi birden aklıma. Bu kez benzinini koymayı unutmayaacağımız bir "Devrim" ama... Kendimi vahye inanmayıp mucizeyi görmeden imana gelmeyen bir müşrik gibi hissetmişim, ama tüm benliğimle projeyi benimsemekte ve onun misyoneri olma hususunda da bir an olsun tereddüdüm yoktu artık.

6 Şubat 2012 artık Türk eğitim tarihinin en önemli günü olmuştu bizim için ve Türkiye projesi ve Sabahattin Zaim Anadolu Öğretmen Lisesi gibi projenin uygulandığı okulları konuşuyordu. Derslerime girdiğimde artık tek başıma olmayacaktım, arkamda benim komutumu bekleyen elektronik bir irfan ordusu hazır kıta beklemekte idi, her öğrencim ellerinde tabletleri ile hayatları boyunca aldıkları en güzel hediyeyi tutuyor olmanın verdiği o parlak gözlerle bana bakıyorlardı. Artık yüklenen içerikler sayesinde "Ben kitabı alamadım, hocam!" sözünü duymayacaktım. Her tablet her tahta bir kütüphane bir içerik cenneti, görsel ve işitsel düzeyde kalıcı ve izli davranışlar yaratacak birer maestroydu ve en önemlisi tüm bu maestroların maestrosu bendim. Hayatımda hiç kendimi bu kadar güçlü hissetmemişim. Bir kaç kez hazırlıksız derse gelip doğaçlama akıllı tahtayı kullanarak derse başlamayı denedim, o halde bile sınırsız örnek ve içeriğe ulaşarak çok verimli araştırmacı dersler işleyebildim, öğrencilerim benimle birlikte bilgiyi aramayı öğrendiler. **Bugün binlerce lira eğitim paraları ödenen özel okulların ve dersanelerin de üzerinde bir teknolojiyi kullanıyor olmanın verdiği haklı gururu bir devlet kurumu öğretmeni olarak duyuyorum.** Özel dersanelere öğrencilerini okulumuza yönlendirmeleri hususunda tanıtım amaçlı gittiğimizde, bizi özel okul çalışanı sanmaları ve devlet okulu olduğumuzu öğrendiklerinde, neden bir devlet öğretmenin karşılık beklemeden okulunun misyoneri olduğunu anlamakta güçlük çekmeleri karşısında onları o şaşkın yüz ifadeleri ile bırakıp yola devam etmek ayrı biz haz veriyor bana.

Tüm bunların da ötesinde bu sene haziran başında Trabzon-Tonya'daki öğrencilerimin mezuniyet töreni için dağların ardındaki, bulutların üzerindeki o şirin beldedeki eski görev yerime gittiğimde; çayır biçen, sığır güden öğrencilerimin de tabletlerinin, akıllı tahtalarının olduğunu görmek; Şırnak Lisesi'ndeki cep telefonu dahi olmayan öğrencilerimin de tabletlerinin akıllı tahtalarının olduğunu duymak, bana ayrı bir mutluluk verdi. Bence bu proje değil Türkiye'de, Dünya'da da eğitim ve fırsat eşitliğini sağlamada büyük uçurumları ortadan kaldırıp tüm öğrencileri aynı zen-

gin teknoloji ve içerik cennetinde buluşturan bir devrimdir. Ki Avrupa Birliği-Türkiye Delegasyon Başkanı Jean-Maurice Ripert okulumuzu ziyaretinde öğrencilerimize **"Yerinizde olmak isteyen birçok Avrupalı öğrenci var:"** demekten kendini alamayarak bu devrime tercüman olmuştur. Bu kez benzinini olmadığı için duran "Devrim" değil, biz eğitim neferlerinin ve sağlanan imkanları boşa çıkarmamaları gerektiğinin bilincinde olan öğrencilerimizin omuzlarında yükselen bir irfan devrimi olacaktır.

DENEYİM - 8

Anasınıfı Öğretmeni

Akıllı tahtanın ana sınıfımıza takılacağını duyduğumda eğitim öğretimde bu kadar etkili olabileceğini düşünmemişim. Ama öğrenciler sınıfımıza girip iri ve güzel gözlerini açarak: "Öğretmenim buda ne?" dercesine ürkek gözlerle baktılar. Sonra çocuklardan biri: 'Bu büyük bilgisayara benziyor.' dedi.

Öğrenciler ilk görüşte akıllı tahtanın adını büyük bilgisayar koymuştu. Bende onlara "akıllı tahta ile öğrenmek istediğimiz her şeyi sorup öğrenebiliriz" dediğimde öğrencilerimden biri bana: 'Öğretmenim görmek istediğimiz her şeyi bize gösterir mi?' sorusunu sordu. Bende "Tabii!" dedim. Öğrenci bana: 'Öğretmenim ben hiç deniz görmedim bana denizi gösterebilir mi?' dedi. Bende hemen akıllı tahtadan bulup denizi gösterdim. Bunun üzerine diğer çocuklarda merak ettikleri soruların cevaplarını akıllı tahta üzerinden görsel yolla aldılar. Akıllı tahtada resim yapmayı, renklerle ve şekillerle oynamayı öğrendiler. Akıllı tahta ana sınıfımıza takıldıktan sonra öğrencilerin daha bir heyecanla okula geldiklerini hissettim. Öğrenciler sınıfa girer girmez "bugün akıllı tahtada neler yapacağız?" diye soruyorlardı. Öğrencilerimde merak, sorgulama, neden sonuç ilişkisi kurma, ilişkilendirme gibi zihinsel davranışların gün geçtikçe daha da arttığını gördüm. Artık öğrenciler akıllı tahtayı kendileri açıp kapatmayı, starboarda girip resim yapmayı öğrenmişler ve benim onlar için hazırladığım dosyaları açıp müzik ve hikayeleri dinler duruma gelmişlerdi. Yani akıllı tahta ile daha akıllı olmuşlardı. *Türkiye'de her ailede bilgisayar olmadığını düşündüğümüzde daha altı yaşındaki çocukların sınıfta her gün bilgisayarla eğitim almaları ve bilgisayarı kendileri yaşayarak öğrenmeleri, gelecekte adına ufuklarının açılmasına katkısı çok büyük olacaktır.* Ayrıca bu çocukların bu yaşta bilgisayarı kendilerinin kullanabilmesi, onların özgüvenlerini büyük ölçüde arttıracaktır.

Fatih Projesi Üzerine Bir Değerlendirme

İbrahim DEMİRKAN
Eğitimci-Yönetmen, YEGİTEK Uzmanı

Eğitim kişinin ruhi ve bedeni terbiyesini hedefleyip kendi özgüvenini kazandıran ve toplumsal kültüre entegrasyonu sağlayan bir süreçtir. Batıdan doğuya her ülkenin, milletin ve topluluğun kendi değerlerini inşa etme yolunda kullandığı en önemli kaynaklardan biri eğitimidir, okuldur.

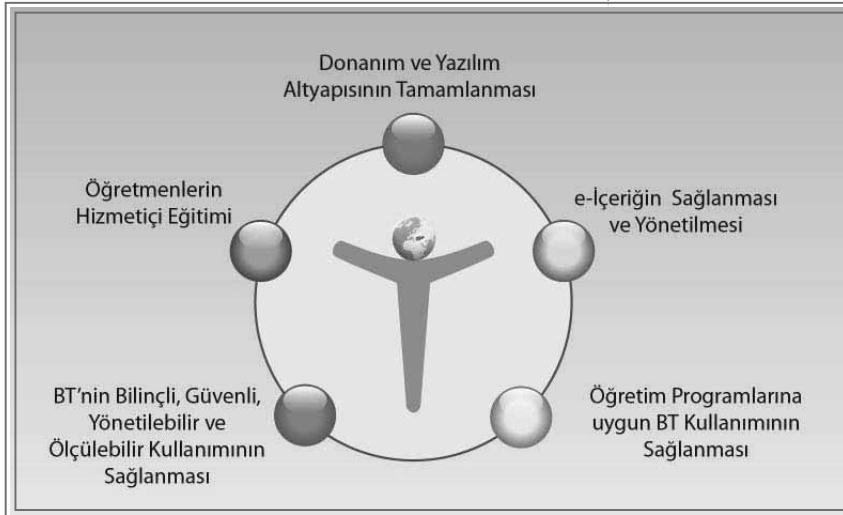
Merkezinde öğrenci-öğretmen iletişiminin yer aldığı klasik eğitim anlayışı artık teknolojinin zorlamasıyla yeni arayışlara yönelmiş, metot ve içerik bakımından kendisini zenginleştiren farklı bakış açılarına kapılarını açmış bulunmaktadır. Özellikle basılı ve görsel-işitsel medyadaki hızlı gelişmeler öğrenciler ve bireyleri kendisine çekmekte, ilgi odağı olmaktadır. Eğitim dünyası da bu cazibe merkezi medyadan faydalanmak için başta eğitim filmleri olmak üzere değişik eğitim materyallerini bu mecrada üretmektedir.

İşte Fatih projesi de eğitimde öğrencinin ilgisini çekerek en etkili şekilde öğrenmeyi sağlamak üzere kurgulanmış bir projedir. Projenin burada en çekici yönü tablet ve akıllı tahta gözükmektedir,

fakat asıl üzerinde durulması gereken konu eğitim materyallerinin içerikleri ve kalitesi olmalıdır. Düşünün; çözünürlüğü yüksek full HD bir televizyon yaptıktan sonra bir eğitime sorarsanız özellikle değerler eğitimine önem veren bir eğitime için o televizyonun görüntü kalitesinden öte ekranda oynayacak olan önemlidir. Burada milli ve manevi değerlerimizi koruyup geliştirecek, değerler eğitimine önem veren bir dijitalizasyona ihtiyacımız vardır. Burada tartışılması gereken sorunlardan biri, Fatih projesi ve içeriği değerlerimize uygun bir mantaliteyle mi hazırlanacak? Değerler eğitimi, bireylerin ahlaki ve sorumlu davranmalarını hedefleyen bir kavram olarak sanal dünyada da yerini alabilecek mi?

İlk önce projenin hikâyesine bakalım.

Fatih projesi Başbakanın seçim meydanında elindeki bir tableti göstererek 'Artık çocuklarımız okullarda defter, kitap taşımayacak' sözünden sonra ülkemizin ve eğitimizin gündemine girmiş oldu.

O tarihlerde proje üzerine çalışmalar başladığında her sınıfta bir projeksiyon cihazı, bir laptop ve projeksiyonun yansıtılacağı perde gibi basit yalın araçlarla hedef belirlenmişti. Proje bu yönüyle bile cazipti. Tüm sınıflara projeksiyon makinesinin konulacağını öğrenen ulusal ve uluslar arası şirketler, gelip ürünleriyle ilgili sunumlar yaptılar.

İşte bu sunumlarda projeksiyon cihazının lambasının belli bir saatle sınırlı ömrün-

den, perdeye ya da tahtaya yansıtılan görüntünün önüne geçildiğinde perdede oluşan karaltılara kadar bir dizi sorunun çözümü aranırken, iş yavaş yavaş dokunmatik ekranlı akıllı tahtalara ya da diğer adıyla etkileşimli tahtalara döndü. Ve henüz projede tabletin adı geçmiyordu, sonradan Başbakanın bir tanıtım sırasında elinde gördük.

Tabletin eğitimde kullanılmasının birçok yönü vardır. En önemlileri, pedagojik olup olmadığı ve maliyetinin büyüklüğüdür. Bu iki yönü tartışıldıktan sonra eğitimde ve okullarda değerlendirilmesi gerekirdi. İlk etapta bu tartışma ve değerlendirmelerin yapıp yapılmadığından emin değiliz. Yapılacak değerlendirme programlarının daha sonra kamuoyuyla paylaşılması uygun olacaktır.

Projenin asıl yürütücü kurumu olarak MEB'na bağlı YEGİTEK olarak belirlendi. Sonrasında da TÜBİTAK'la YEGİTEK arasında imzalanan bir protokolle projenin daha bilimsel ve teknik bir zemine yürütülmesi hedeflenmiştir.

EĞİTİM FELSEFESİ

Burada teknolojik araçların rehberliğinde yapılacak bir girişimin eğitim felsefesini de oluşturmak gerekmektedir. Sadece maddi gelişimin yüceltilip niteliksel gelişiminin unutulduğu bir süreçten sağlıklı bireylerin yetişmesi zordur. Müfredatın dijital pedagojiye dönüşmesinde yerli ve milli kaynaklardan faydalanılmalıdır.¹

Bazı ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de eğitimin asıl hedefi nihai anlamda ideolojik yüklem-

1. Yeni kuşakların kendi yerel değerleri ve kültürü tanımadan küresel ve basın olan kültürün değerleriyle kendini bütünleştirmeye çalışıyor. Konuyla ilgili yaşanan bir örnekte olduğu gibi: "Geçen yıl 5. Sınıf öğrencilerine " Bildiğiniz beş tane masalın adını yazar mısınız? " dedim, 43 tane masal adı yazıldı ve bunlardan sadece dört tanesi Türk kültürüyle ilgiliydi' (TÖOKB, 2012:35)

ler yapılarak sisteme uyumlu vatandaşlar yetiştirmek olmuştur. Bunu yaparken aşırı derecede kontrolcü bir zihniyetle yaklaşılmıştır. 1990'lardan sonra dünyada dijitalleşme ile beraber hızla değişen hizmet ve üretim mantığı, Türkiye gibi ideolojik vesayet kalıpları içerisinde eğitim veren ülkelerin de ihtiyaçlarını gözden geçirmesine sebep olmuş ve 2002 yılında iktidara gelen AK Parti hükümeti geç de olsa bu alanda sadece yapısal bir değişikliğe gitmiştir.

Şunu belirtmek gerekir ki, sadece teknolojik donanım ile ağırlık vererek akademik başarıya odaklı, bilgi, beceri ve başarıyı hedefleyen bir eğitim robotik insanlar yetiştirir, bu da o toplumun ruhsuz insanlar arenasına dönmesine sebep olur. Eğitim elbette bilgi ve beceriyi vermekle yükümlü, ama bununla beraber davranış ve tutumları da ön plana alarak asıl hedefinin **iyi insan yetiştirmek** olduğunu söylemelidir. Çünkü alanında çok iyi yetişmiş bir bilim adamı veya teknisyen, çevresindekileri gayri ahlaki tutumlarıyla ve haksız kazanç sağlayarak yol alıyorsa, bu durumun hem bireysel hem de toplumsal anlamda birtakım olumsuz sonuçları olacaktır.

Etik değerlerin zayıflaması ve ihlaller toplumda güvenliği ve asayışı sarsar bu da kaosu oluşturmasına zemin hazırlayabilir.² Teknoloji ahlak öğretmez ve vermez. Onun yapısı devamlı tüketilmeyi ve geliştirilmeyi arzu eder. Eğitimde yanlış giden bir şeyler varsa teknoloji ile düzeltilemez. Eğitim teknolojileri sadece destekleyici olabilir. Muhakkak başka birini, akli ve değere sahip olana ihtiyaç vardır. Elbette teknoloji edilegendir, onu kullanan ahlaki ya da gayr-i ahlaki bir ortam oluşturabilir.³

Dijital programlar nasıl hazırlanmalıdır? Ayrıca bu programlar nasıl bir donatım olmalı ki öğrencinin dikkatini çekebilsin?

2. Dderik Stapel örneğinde olduğu gibi; "Makaleleri uluslararası bilimsel dergilerde yer bulan Hollandalı psikolog Diederik Stapel, yıllar boyunca araştırma verilerini "uydurduğunu" itiraf etti" (Stapel, 2012)

3. 1980'lerin meşhur bilgisayar Amiga örneği bahsettiğimiz teknolojiyi icat edenlerin onu kullananların ruhuna sirayet ettirmek istedikleri bir bakış açısını çok güzel özetler. "amiga" İspanyolca bir sözcük ve Türkçedeki anlamı "kız arkadaş" ya da "metres"dir. Bir nevi bağımlılığı, teknolojinin cazibesini vurgulayan bir isim ama ne kadar masum?

Bu anlamda Fatih projesinin en önemli ayaklarından birisi EBA (Eğitim Bilişim Ağı) bunu hedeflemektedir. EBA öğretmenler ile öğrenciler arasında iletişim kurmak, eğitim hayatları boyunca kullanabilecekleri materyalleri sağlamak üzere MEB bünyesinde kurulmuş olan eğlenerek öğretmeyi hedefleyen bir eğitim portalidir. (<http://www.eba.gov.tr/>). Bakanlığın uygun gördüğü alternatif eğitim sitelerini ve portalleri de bünyesinde barındırmaktadır.

Eğitim müfredatının Fatih projesiyle artık kısmen dijitalleşmesi gerekiyor, örneğin resim dersi gibi... Dünya artık photosopla resim çizip grafikleri dizayn etmektedir. Türkiye’de bu sisteme geçebilir. Resim çizen tabletler müfredatın içeriğini de geliştirmemizi isteyecektir, bu yüzden kalemle, elle çizim yaptırılırken ilerleyen yıllarda işin dijital boyutta resim çizimi de ihmal edilmemeli. Tablet şart değil PC ekranında da olabilir bu. Müfredatı tamamen dijitalize edemeyiz elbette. Örneğin müzik dersinde sanal bağlama ya da gitar gibi aletlerle müzik yaptırmak sağlıklı bir yaklaşım olaz. Çünkü motor hareketler denilen hareketler sayesinde el becerileri gelişecektir.

Fatih projesine yönelik değerler eğitimi ve içerik üretimi açısından değindikten sonra “akıllı tahtaya evet tablete kısmen hayır” denmesi gerektiği üzerinde durmak istiyorum. Fatih projesiyle ilgili pilot okulları ziyaret edip sorunları rapor haline getirirken öğretmen ve yönetici kademesinden bir çok eğitimcilerle görüşülmüştür. Bunların sonucunda önplan çıkan sorunlar ve hususlar şunlardır:

- Bilgisayar ya da internet erişimi olmadığına çocuklar ne yapacak? Burada oluşacak eksiklik nasıl giderilecek?
- Üst sınıflara geçtikçe ya da hali hazırda ders yılı içerisinde defter yerine geçen öğrenci tableti kaybedilince ya da tablet çökünce notlar, bilgiler ne olacak? Nerde ve nasıl yedeklenecek?
- Tablet bilgisayar kullanımından dolayı öğrencilerin derslerde dikkatlerinin dağılması, tahtanın bir sunum aracı olarak sürekli kullanımının öğrencileri pasifize etmesi, öğrencilerin boş zamanlarını bu teknolojilerle uğraşarak geçirmeleri, öğretmen-öğrenci arasında göz temasını azaltması gibi (bu önemli bir sorundur çünkü öğrenci önündeki tabletle internette sörf mü yapmaktadır yoksa dersle ilgili bir sayfaya mı bakmaktadır) sorunlar tablet kullanımını derslerin kimi konularına has kılınarak aşılabılır.

- Öğretmenler sınıf yönetimde artık zorlanacaklardır. Öğretmenler akıllı tahta ile uğraşırken öğrencilerin derste tablet ile uğraşmaları sınıf yönetiminde kargaşaya sebep vereceği için öğretmenler tarafından tabletler kilitlenebilmelidir. Gerçi böyle bir yazılım icraata konulduğu halde kimi öğrencilerin tabletlerini kilitlemekten koruma ihtimalleri yüksek, çünkü teknolojiye artık aşılamayan duvar yok. Sınıf yönetimini kolaylaştıracak diğer bir yolda öğretmenin sınıfa sırtını dönmeden akıllı tahtaya yazı yazmalı tahtadaki dokunmatik klavyeyi değil verilecek harici wireless klavyeyi kullanmalıdır. Hatta öğretmen öğrencileri arasında onlarla birlikte akıllı tahtaya yönelmeli ve uzakta kumanda ile sunumunu yapabilmeli.
- -Fatih projesiyle ilgili gündeme gelen sağlık sorunu üzerinde ciddi tahliller yapılmalı. Radyasyon etkisi, ekran-göz sağlığı, tahtanın ısınmasından kaynaklı rahatsızlıklar, baş ağrısı, parmakta meydana gelen tahriş gibi sorunlar üzerinde tatmin edici bir sonuç alınmadan Türkiye geneline yaygınlaştırılmamalı.
- Engelli eğitimi ile entegrasyon sağlanmalı.
- Sadece tabletiyle ilgilenen ve öğrenciyi sosyalleştiren durumların önüne geçilmeli. Okul idarecileri ve öğretmenlerin ‘Tableti teneffüste bırakıp dışarı çıkın bu sağlığınız ve zihin gelişiminiz için şarttır’ demeleri bu sayede teknolojinin negatif yönünün de var olduğunu öğrenciye hissettirmeye çalışmalıdırlar. Sadece tabletiyle ilgilenenler kadar elbette anlamadığı konulardan dolayı öğrenciler arasında diyaloglar da çoğalabilir fakat bilgisayar teknolojilerinin kişileri yalnızlaştırma eğilimi daha fazladır.
- Başta Matematik ve Geometri olmak üzere Fizik, Kimya Türk Dili ve Edebiyatı, İngilizce gibi derslerde bazı öğretmenlerin ders öncesinde

hazırladıkları konuları ve soruların çözümlerini ders sırasında akıllı tahtayı kullanarak daha kısa sürede gerçekleştirmektedirler. Akıllı tahta derslerde yaklaşık % 30'luk bir zaman kazandırmaktadır. Bu bakımdan akıllı tahta, eğitime çok önemli bir katkı sağlamaktadır. Sadece şuna dikkat edilmeli; öğrenciye 'Bir daire çiz' denildiğinde o tam çizemese de akıllı tahta otomatik düzeltmektedir. Bunun gibi eğitimsel açıdan ufak tefek kusurları olsa da Fatih Projesinin eğitim dünyasına en büyük armağanı bu akıllı/etkileşimli tahtadır.

- Tabletlerin şarjlarının 6 saat gitmediği bilinmektedir. Bu da tabletler için okullarda güvenli bir yerde şarj kutularının ya da istasyonlarının oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca ders işlenirken tabletin şarjı bittiğinde öğrencinin dersten kopmaması için uzun kablolu bir şarj sistemi olmalıdır.
- Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının tablet bilgisayarların kullanımıyla azalabileceği göz önüne alınarak, başta edebi eserler olmak üzere ders dışı okuma kitapları da tabletlere yüklenmelidir.
- Akıllı tahta çalışmalarında yapımcı ve yönetmen olarak şu eksiklikler tespit edilmiştir.
 - Akıllı tahta büyük ekrana sahip olduğu için TV ve bilgisayar ekranına göre yapılan videoların görüntü kalitesi düşmektedir. Bu videolar, yüksek kalitede ayrı bir link verilerek depolanmalı öğretmen oradan indirip izlenmelidir.
 - Küçük yazılmış yazıları arka sıralardaki öğrenciler göremediklerinden şikayet etmektedirler. Aynı şekilde tabletlerin ekranı küçük olduğu için üzerine küçük harflerle yazılı videoları büyütme imkanı yoktur. Eğitim materyalleri modüler tarzda buna göre dizayn edilmelidir. Öğretmen, örneğin dağlar konusunu işlerken artık eski usul 20 dakika boyunca bir eğitim filmine mahkum olmak istemiyor (MEB tarafından ilk ve ortaöğretime çekilen eğitim filmleri ortalama 15 dk. liselere çekilenler ise 20 dk. ile sınırlıdır). Öğretmene dağların oluşumunu, Türkiye'deki ve dünyadaki dağları anlatan uzun videolar değil, bunların parçalanmış ve bölünmüş görüntüleri örneğin bir Ağrı, bir Erciyes dağının resmi bile yeter demektir. Benzer şekilde din dersinde 'Temizlik ve İbadet' konusunda

öğretmen sadece namaz abdestinin alınışını gösteren bir video istemektedir. Çünkü tekrar tekrar gösterebileceği kısa ve sonuç alıcı videolar akılda daha kalıcı olmaktadır.

- Fatih projesinin en önemli ayağı olan öğretmenlere kısa süreli kurslar değil, bir yıla yayılmış uzun süreli kurslar verilmelidir. Projede yer alan öğretmenler Fatih projesiyle ilgili ders verilen sınıflarda akıllı tahta olması gerektiğini, sadece teorik derslerin anlamsız olduğunu söylüyorlar.
- Tabletler bir okula dağıtılmadan 3 ay önce öğretmenlerin elinde olmalı ki böylece ilk önce öğretmenler tableti kullanabilsin.
- İçerik üretiminde öğretmenler teşvik edilmeli. EBA'ya atılacak materyallerde en çok tıklanıp indirilen materyal sahibi öğretmenlere ücret verilmelidir.
- Son olarak tableten kısmen vazgeçilmeli sadece ödül olarak öğrencilere verilmeli. Örneğin her sınıfta akademik anlamda not ortalamasıyla ilk üçe giren öğrencilerle beraber değerler eğitimi açısından örnek davranışlarda bulunan farklı üç öğrenciye de o sınıfta derse giren öğretmenlerin tavsiyesi doğrultusunda tablet verilmeli. Genelde akademik başarısı yüksek olan öğrenciler zaten örnek öğrenciler olduğu için okul idaresi ve öğretmenlere tableti vermede geniş yetkiler verilmeli ve böylece isterlerse sportif ya da kültürel bir yarışmada dereceye giren öğrencilere de tabletleri verebilmeliler.

Sonuç olarak, etkileşimli ya da akıllı tahtaya evet ama tablete hayır. En çok şikayet aldığımız konuların başında sınıf içi huzuru bozan, eğitim ve öğretimi aksatan cep telefonlarıydı. Tablet bilgisayarların okulda kullanımından sonra şimdi de sınıflarımızda öğrenci motivasyonunu engelleyen bir unsur olarak tabletleri görmekteyiz. Buna karşı da bir metot geliştirmek durumundayız.

Kaynakça

- TÖÖBD, 2012, "Dijital Çağda Eğitimde Fırsatlar ve Sorumluluklarımız", Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği Yayını.
- Radika, 2012, Stapel: "Araştırmalarımındaki verileri uydurdum" <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1068299&CategoryID=79> (04.09.2012)
- <http://www.eba.gov.tr/eicerik>

SERBEST MAKALELER

- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde
Bir Değer Öğretimi Örneği : Emanet
-

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Bir Değer Öğretimi Örneği: EMANET

Yrd. Doç. Dr. Ahmet EKŞİ

Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitim Bölümü, İstanbul

Davranışlarımıza yön veren “iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin” gibi kelimelerle ifade edilen değerler öğrenilebilen ve öğretilebilen olgulardır. İnsan değerleri doğuştan değil sonradan öğrenerek kazanır. Değerlerin farklı toplumlarda değişik algılanması ve farklı olarak değerlendirilmesi onların sonradan öğrenildiğini gösterir. Biz hangi durumda nasıl davranmamız gerektiğini öncelikle ailemizden, içinde yaşadığımız toplumun yetişkin bireylerinden veya yaşlılarımızdan öğreniriz. Şu hâlde değerler her şeyden önce bir eğitim konusudur.¹ Bu eğitim başta aile, okul ve çevre olmak üzere hayatın çeşitli alanlarında verilmektedir.

Türk millî eğitiminin genel amaçları arasında yer alan “...Türk Milleti'nin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan...”² ifadesi, değer öğretiminin okul eğitiminin amaçlarından biri hâline getirmiştir. Bu nedenle bütün derslerin müfredat programlarında bu amacın gözetildiğini görmekteyiz. Böylece değerlerin öğretimi belli bir dersin konusu olmaktan çıkıp tüm derslerin ortak amacı hâline gelmiştir.

Yukarıda belirtilen amacı gerçekleştirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı belli bir program çerçevesinde değerler eğitimine yönelik bir takım faaliyetler planlamaktadır. Bu anlamda her ay için bir değer öne çıkartılarak, o değerle ilgili çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Örnek kişileri tanıtmak ve bu kişilerin yaşanmış hikâyelerini paylaşmak, kitap tanıtımı yapmak, pano hazırlamak, örnek olay incelemeleri yapmak, görsel malzeme-

ler hazırlamak gibi çalışmalar bu etkinliklerden bazılarıdır. Ayrıca her bir derste konunun içeriğine uygun olarak da değerler öğretilebilmektedir. Bu çalışmada Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde, değer öğretimine ışık tutması amacıyla, öğretilmesi istenen değerlerden biri ele alınacaktır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında da değerlerin öğretimi temel hedeflerden biri olarak ele alındığı ilgili dersin müfredatlarında şöyle ifade edilmiştir: “İlköğretim 4-8 ve Ortaöğretim 9-12. Sınıflar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın başarıya ulaşması, bu dersin öğretmenin programın felsefesini, kazanımlarını, öğrenme-öğretme sürecinde işe koşulabilecek yaklaşım, yöntem ve teknikleri, süreç değerlendirmesini iyi bilmesi ve kavramasıyla yakından ilgilidir. Bu anlamda “Açıklamalar” kısmındaki bilgilerin de dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Öğretim programının bu kısmında ele alınan ünite ile ilgili öğretmenin, öğrenme-öğretme sürecinde dikkat etmesi gereken açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalar arasında değerlerin öğretimi de ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programlarında öğrencinin içselleştirmesi ön görülen değerler hem ilköğretim düzeyinde hem de ortaöğretim düzeyinde belirlenmiştir.”³

Diğer taraftan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı geliştirilirken Millî kimlikle birlikte evrensel değerlerin benimsenmesine önem verilmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin kendi dinî ve ahlaki örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmeleri için şu hedefler belirlenmiştir:

* Öğrenciler ahlaki değerleri bilen ve bunlara saygı duyan erdemli kişiler olarak yetiştirilmelidir.

3. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, Devlet Kitapları, Ankara, 2010, s. 23-24.

1. Mehmet Zeki Aydın, “Okulda Değerler Eğitimi”, *Eğitime Bakış*, Yıl:6, Sayı: 18, Ekim-Kasım-Aralık, 2010, s. 16.

2. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu.

* Öğrenciler, öğrendikleri ahlakî değerleri içselleştirmelidir.

* Evrensel insani değerlerin, İslam'ın insani değerleri ile örtüştüğü bilincine ulaşabilmelidir.⁴

Bu amaçlar gerçekleştiğinde öğrenciler dini sadece bilgi olarak öğrenmekle yetinmeyip aynı zamanda ahlakî erdemleri ve değerleri de içselleştirmiş olurlar. Din-değer ilişkisini yorumlayarak kişilik ve toplumsal gelişimde değerlerin önemini kavrar. Bu durumda cevabı bulunması gereken en önemli sorulardan birisi okullarda değer öğretimi nasıl yapılmalıdır? Bu amaçla çalışmamızda öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerden biri olan "emanet" kavramını bir örnek sadedinde ele almayı düşündük.

Herhangi bir değeri öğretmeye başlarken, önce o değer net bir şekilde tanımlanmalı ve o değer eş ve zıt anlamları üzerinde durulmalıdır. Böylece

4. Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, Devlet Kitapları, Ankara, 2010, s. 13.

öğretilecek değerın anlamına dair öğretmen için sağlam bir alt yapı da oluşturulmuş olur. Biz de öncelikle bu çalışmanın konusu olan "emanet" kavramının anlamını vermeyi uygun bulduk.

Emanet (güvenirlilik) kavramının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Müfredatlarında Kur'an-ı Kerim ve hadislere bağlı olarak kazandığı anlam paralelinde ele alındığını görmekteyiz. Mesela emanet, hem Allah (c.c.)'ın hem peygamberlerin hem de insanların bir sıfatı olarak ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra birinin yanına korunmak maksadıyla bırakılan eşya anlamındaki emanet ile insanın fiili olarak emanetin bir değer olarak öğretilmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada öncelikle emanet kavramının ayet ve hadislerden hareketle anlamı tespit edilecektir. Ardından müfredattan yararlanılarak oluşturulan aşağıdaki tablo doğrultusunda bir değer olarak emanetin öğretilmesine dair örnekler verilecektir.

Tablo 1: İlköğretim Öğretim Programında Emanet-Güvenirlilik

Sınıf ve Ünite	Konu Başlığı	Kazanım	[!] Öncelikle Verilecek Değerler
4. Sınıf 2. Ünite	2. Sözünde Durmak, Dürüst ve Güvenilir Olmak	6. Manevi temizliğin ne olduğunu kavrar.	Temizlik, sözünde durmak, güvenirlilik ve dürüstlüktür.
4. Sınıf 5. Ünite	5. İslam Dini Dostça ve Kardeşçe Yaşamayı Öğütler	4. Sevgi ifadesi olan davranışlara örnekler verir.	Sevgi, barış, kardeşlik, dostluk, güven, samimiyettir.
4. Sınıf 6. Ünite	6. Aile İçi İlişkilere Yönelik İslam'ın Öğütleri	9. İslam dininin aile hayatına ilişkin prensiplerini açıklar.	Sevgi, saygı, güven, aile birliğine önem verme, dayanışma, şefkat, paylaşma, özveri, hoşgörü, anlayış, sorumluluk, duyarlılıktır.
5. Sınıf 2. Ünite	7. İbadetler Davranışlarımızı Güzelleştirir	11. İbadetlerin davranışlar üzerindeki etkisini fark eder.	Güvenirlilik, sorumluluk, sevgi ve saygı, dayanışma, kardeşlik, doğruluk, bağımsızlık ve hoşgörüdür.
5. Sınıf 3. Ünite	2. Hz. Muhammed'in Ailesi İçindeki Örnek Davranışları	3. Hz. Muhammed'in ailesi içindeki davranışlarına örnekler verir.	Sevgi, saygı, adalet, dayanışma, paylaşma, cömertlik, tutumluluk ve güvenirliliktir.
6. Sınıf 1. Ünite	1.2. Peygamberlerin Nitelikleri	4. Peygamberlerin sahip oldukları nitelikleri açıklar.	Doğruluk, dürüstlük, güvenirlilik, sorumluluktur.
6. Sınıf 2. Ünite	11. Namazın İnsana Kazandırdıkları	9. Namazın bireysel ve toplumsal katkılarının farkında olur.	Güven, estetik, dayanışma ve yardımlaşma, bağlılık, sorumluluk, temizlik, sevgi, saygı, kardeşlik ve hoşgörüdür.
7. Sınıf 3. Ünite	2.5. Hz. Muhammed Güzeli Ahlakın Tamamlayıcısıdır	7. Hz. Muhammed'in tutumlarından hareketle kendi davranışlarını değerlendirir.	Bilimsellik, sorumluluk, güvenirlilik, merhamet, cesaret, sabır ve adalettir.

7. Sınıf 4. Ünite	5. Dinde Zorlama Yoktur	8. Dinde zorlama olmadığını ayet ve hadislerden örneklerle açıklar.	Tarihsel mirasa duyarlılık, hoşgörü, bağımsızlık, saygı, bilimsellik, barış ve güvendir.
7. Sınıf 5. Ünite	2.3. Emaneti Korumak	2. İslam'da övülen ahlaki tutum ve davranışlara Kur'an'dan ve Hz. Muhammed'in hayatından örnekler verir.	Doğruluk, infak, emanete riayet, adaletli olmak, kardeşlik, hoşgörü ve bağışlama, alçakgönüllülük, sözünde durmak, görgülü olmak, sorumluluk ve savurganlıktan kaçınmaktır.
8. Sınıf 1. Ünite	4. Allah'a Güvenmek (Tevekkül)	7. Allah'a güvenmenin (tevekkül) pasif bir bekleyiş olmadığını farkında olur.	Sorumluluk, bilimsellik, estetik, çalışkanlık, güven ve bağımsızlıktır.
8. Sınıf 3. Ünite	2. Hz. Muhammed Güvenilir Bir İnsandı	1. Güzel davranışlara Hz. Muhammed'in hayatından örnekler verir. 2. Hz. Muhammed'in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini yorumlar.	Bu ünite, Hz. Muhammed'in örnek davranışlarından insanlara değer vermesi, sözünde durması, hoşgörüsü, bilgiye önem vermesi, danışarak iş yapması, merhametli ve affedici olması, hakkı gözetmesi, zamanı iyi değerlendirmesi, çalışkanlığı ve yardımlaşması, doğayı ve hayvanları sevmesi, güvenilir olması ile sınırlandırılacaktır.

Tablo 2: Ortaöğretim Öğretim Programında Emanet-Güvenirlilik

Sınıf ve Ünite	Konu Başlığı	Kazanım	[!] Öncelikle verilecek değerler
9. Sınıf 5. Ünite	2.2. Ahlaki Değerlerin Dinle İlişkisi 3. Kişilik Gelişiminde Değerlerin Etkisi	3. Ahlaki değerlerin dinle ilişkisini açıklar. 5. Kişilik gelişiminde dinî ve ahlaki değerlerin etkisini açıklar.	Dayanışma, duyarlılık, hoşgörü, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, güvendir.
10. Sınıf 1. Ünite	3.1. Dua 3.3. Tövbe	4. Dua ve ibadet yoluyla Allah ile iletişimini güçlendirir.	Güven, saygı, sevgidir.
10. Sınıf 3. Ünite	1. Hz. Muhammed Bir İnsandır.	1. Hz. Muhammed'in bir insan olduğunu fark eder ve Kur'an'dan örnekler verir.	Bilimsellik, güven, sevgi, saygıdır.
11. Sınıf 1. Ünite	3.7. Tevekkül	4. Ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, afet, sağlık ve hastalık, hayır ve şer kavramlarının kaderle ilişkisini kurar.	Bilimsellik, sorumluluk, güven, tevekküldür.
11. Sınıf 2. Ünite	2.1. İbadetlerin Bireysel Faydaları	6. İbadetlerin bireye iç huzuru sağladığını ve kendine güveni geliştirdiğini fark eder.	Güven, sorumluluk, doğruluk ve dürüstlük, sabır, diğerkâmlık, yardımlaşma ve dayanışma, temizlik, samimiyettir.
11. Sınıf 3. Ünite	2.1. Hz. Muhammed'in Güvenilirliği	1. Örnek insanın özelliklerini ayetlerle açıklar. 2. İslam'ı anlamada Hz. Muhammed'in örnek teşkil ettiğini kavrar.	Güven, merhamet, adil olma, hoşgörü, sabır, sevgi, dürüstlük, samimiyettir.
11. Sınıf 5. Ünite	3. Kur'an'dan ve Hz. Peygamber'den Aile ile İlgili Öğütler 3.1. Ailenin Kurulması ve Korunması ile İlgili Öğütler	3. Ailenin kurulması, korunması, aile içi iletişim ile ilgili Kur'an'ın ve Hz. Muhammed'in öğütlerinden örnekler verir.	Aile birliğine önem verme, dayanışma, duyarlılık, hoşgörü, saygı, sevgi, sorumluluk, güvendir.

12. Sınıf 4. Ünite	6. Birlikte Yaşama ve Hoşgörü Kültürü	10. İslam düşüncesindeki farklı yorumların dinde zenginlik ve çoğulculuk olduğunu kavrar.	Hoşgörü, duyarlılık, saygı, güvendir.
12. Sınıf 6. Ünite	2. Atatürk'ün Okulda Din Öğretimine Verdiği Önem 3. Atatürk'ün Din Bilginlerine Verdiği Değer	2. Atatürk'ün din öğretiminin okulda verilmesini isteme nedenlerini kavrar. 3. Atatürk'ün uzman din bilginlerine verdiği önemi ve onun bu konudaki sözlerini açıklar.	Bilimsellik, çalışkanlık, sorumluluk, güven ve gerçek sevgisi, kültürel mirasa saygıdır.

“Güvenmek, korku ve endişeden emin olmak” anlamındaki “emn” kökünden türetilen emanet kelimesi “güvenilir olmak” anlamına gelir. Bu anlamda emanet hıyanetin zıddıdır.⁵ Nitekim bu zıtlık “*Ey iman edenler! Allah'a ve Peygamber'e ihanet etmeyin; (sonra) bile bile kendi emanetlerinize ihanet etmiş olursunuz.*”⁶ ayetinde belirgin bir şekilde yer almaktadır.

“...Birbirinize bir emanet bırakırsanız, emanet bırakılan kimse emaneti sahibine versin ve (bu hususta) Rabbi olan Allah'tan korksun...”⁷ ayetinde emanet, “güvenilen bir kimseye koruması için geçici olarak bırakılan mal veya eşya” anlamında kullanılmıştır.⁸ Bu ayetteki emanet kavramı, günlük dilde kastedilen dar anlamı yanında insanın sahip olduğu ve kendisine geçici olarak verilmiş bulunan ruhî, bedenî, malî imkânları da kapsamaktadır. Aslında, koruması için birine bırakılan emanet belli bir maddi değer kadar emaneti bırakanın karşısındakine beslediği güven duygusunu da temsil eder. Bu yüzden, emanete hıyanet eden kimse emanet sahibinin sadece malını zayi etmemiş, ona manevi olarak da zarar vermiş olur.

Peygamberlerde bulunması gerekli niteliklerden birisi de “emanet”tir. “Size Rabb'imın mesajlarını duyuruyorum ve ben sizin için güvenilir bir öğüt vericiyim.”⁹ ayeti peygamberlerin her yönü ile güvenilir olduklarını ifade eder. Bütün peygamberler güvenilir ve dürüst insanlardır. Onlar Allah'tan aldıkları vahyi, değiştirmeden ve bir şey ilave etmeden aynen insanlara tebliğ ederler. Diğer taraftan güvenilir olmak, inandırıcı ve gerçekçi olmaktır. Peygamberler inandırıcı ve gerçekçi olmasalardı, kimse onlara inanmazdı. Hâlbuki Peygamberlerin, içinde yaşadıkları top-

lumda güvenilir olarak tanınmaları, getirdikleri mesajların kabul edilmesini kolaylaştırmıştır.

Peygamberler sadece peygamberlikleri döneminde değil, kendilerine peygamberlik verilmenden önce de güvenilir kişiler olarak tanınırlardı. Örneğin, Hz. Muhammed, peygamberlikten önce de toplumun en güvenilir insanıydı. Bu yüzden çevresindeki insanlar ona “güvenilir” anlamına gelen “el-Emin” adını vermişlerdi. İnsanlar bu güvenlerinden dolayı kıymetli eşyalarını ona emanet ederlerdi.

Risalet görevinin en önemli özeliği emanettir. Bu nedenle Allah (c.c.) bu emaneti bütünüyle emin olan elçiler aracılığıyla, yine bütünüyle emin olan peygamberlere tevdi etmiştir: “O (Kur'an), şüphesiz değerli, güçlü ve Arş'ın sahibi (Allah'ın) katında itibarlı bir elçinin (Cebrail'in) getirdiği sözdür. O orada sayılan, güvenilen (bir elçi) dir.”¹⁰ Bu ayetlerde vahyi indiren emin elçi olarak Cebrail (a.s.)'dan bahsedilmekle birlikte Kur'an-ı Kerim'de daha çok emin vasfı peygamberler için kullanılmaktadır.¹¹

Emn (emân, emânet) kökünden türeyen mü'min kelimesi “inanıp tasdik eden; başkalarının güvenli olmasını sağlayan, vaadine güvenilen” anlamlarına gelir. Bu anlamda “emanet”, müminlerin bir vasfıdır. “Yine onlar (o müminler) ki, emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler.”¹² ayeti bu anlamı ifade etmektedir. Emanetin karşıtı olan ihanet ise Peygamberimiz (s.a.v.)'in ifadesiyle münafıkların âlâmetlerinden biridir.¹³ “İki özellik vardır ki bunlar müminde huy haline gelmez. Bunlar, hıyanet ve yalandır.”¹⁴ hadis-i şerifi müminlerin en önemli özelliklerinden birinin emanete riayet olduğunu ifade etmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de “Mümin” “korku ve endişeden emin kılmak” anlamında Allah Teala'nın ismi

5. Rağîb el-İsfahânî, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, İstanbul, 1986, “emn” md.

6. Enfâl, 8/27.

7. Bakara, 2/283.

8. İbn-i Manzur, *Lisanu'l-Arab*, Beyrut, ts., I, “emn” md.

9. A'râf, 7/68.

10. Tekvîr, 81/19-21.

11. bk. Şuara, 26/107, 125, 143, 162, 178; Yûsuf, 12/54; Duhan, 44/17-18.

12. Mü'minûn, 23/8.

13. Buharî, İman, 64; Müslim, İman, 106.

14. Ahmed b. Hanbel, V, 252.

olarak da kullanılmıştır. Bunlardan birisi Haşr sure-sinin 23. ayetinde diğer ilâhî isimlerle birlikte şöyle yer alır: “O, öyle Allah’tır ki, kendisinden başka hiçbir tanrı yoktur. O, mülkün sahibidir, eksiklikten münez-zehdir, selâmet verendir, emniyete kavuşturandır, gö-zetip koruyandır, üstündür, istediğini zorla yaptıran, büyüklükte eşi olmayandır. Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir.” Allah (c.c.), hâlık isminin tecellisi olarak hayatı yaratır ve mümin is-minin tecellisiyle de hayatın idamesini sağlar.

Kur’an-ı Kerim’de “emân” ilâhî fiil olarak da geçmektedir.¹⁵ Bu ilâhî fiilin tecellisi olarak Allah (c.c.) müminleri azaptan ve bazı mekânları kor-kudan emin kılar. Çünkü “emîn” vasfı insanlar ve diğer canlılar için kullanıldığı gibi bazı mekânlar için de kullanılır. Allah’ın emîn kıldığı yerlerden biri Kâbe’dir. “Biz, Beyt’i (Kâbe’yi) insanlara toplan-ma mahallî ve güvenli bir yer kıldık. Siz de İbrahim’in makamından bir namaz yeri edinin (orada namaz kılın). İbrahim ve İsmail’e: Tavaf edenler, ibadete ka-pananlar, rükû ve secde edenler için evimi temiz tu-tun, diye emretmiştik.”¹⁶ Yüce Allah Kâbe’yi güvenli bir yer kılmıştır. Bu nedenle Kâbe’ye gelen herkes can ve mal güvenliğine ve dokunulmazlığına sa-hiptir. Böylece Kâbe bir güven, huzur ve barış mer-kezi olacaktır.

İslam literatüründe emanet oldukça geniş kap-samlı bir kavram olup, bir kimseye koruması için geçici olarak verilen malın yanında, ücret, kira, or-taklık hakkı, buluntu gibi maddî haklar da emanet-tir. Diğer taraftan iman, ibadet gibi dinî yükümlü-lükler emanetle ifade edildiği gibi insanın, Allah’a, ailesine, içinde bulunduğu topluma, hayvanlara ve doğal çevresine karşı ahlakî sorumlulukları da emanet kapsamında değerlendirilir.¹⁷ Peygam-berimiz (s.a.v.)’in şu hadisi-i şerifi aslında insanın sorumluluk alanına giren her şeyin emanet oldu-ğunu göstermektedir: “Hepiniz çobansınız ve he-piniz emriniz altındakilerden sorumlusunuz. Devlet Başkanı üstlendiği görevden sorumludur. Kişi ailesi-nin koruyucusu ve eli altında olanlardan sorumlu-dur. Kadın, eşinin, evinin koruyucusu ve eli altında bulunanlardan sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malının koruyucusu ve eli altında bulunanlardan sorumludur. Dikkat ediniz. Hepiniz çobansınız ve he-piniz emriniz altındakilerden sorumlusunuz.”¹⁸

İnsanın ilk sorumluluğu, Allah’a karşı olan so-rumluluğudur. Nitekim Allah (c.c.), hiçbir varlığın

taşıyamadığı ve ağır sorumluluğu olan vahiy ema-netini insana vermiştir. “Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yükledi...¹⁹ Ayette geçen emanet kavramıyla ifa-de edilen sorumluluk, öncelikle dinin emir, yasak ve öğütlerini içeren Kur’an-ı Kerim ve Resulullah’ın sünnetidir. Bu durumu Peygamberimiz (s.a.v.) Veda Hutbesi’nde şöyle dile getirmiştir: “Size iki emanet bırakıyorum. Bunlara sarıldığınız sürece Allah’ın yo-lundan sapmazsanız. Bu iki emanet, Kur’an-ı Kerim ve sünnetimdir.”²⁰ Bunların yanı sıra insanın başta ken-disine olmak üzere ailesine, çocuklarına, komşularına, akrabalarına, topluma, diğer canlılara ve doğal çevresine karşı olan sorumluluğunu da içerir.²¹

Dünyaya gelirken beraberimizde getirdiğimiz ve çok kere bilincinde olmadığımız nice nimetler vardır. Beden, sağlık, gençlik ve maddi imkânlar bunlardan bazılarıdır. Bunların her biri insana bı-rakılmış birer ilahî emanettir. Bu nedenle Yüce Al-lah Kur’an’da, “...Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın! İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever.”²² buyurarak canı ve bedeni tehlikeye atan bütün tutum ve davranışları yasaklamıştır. İçki, uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıkların yasak-lanması bunlardan bazılarıdır. Peygamberimiz (s.a.v.) de “Hastalık gelmeden önce sağlığın... ve ölüm gelmeden önce hayatın değerini bilin.”²³ bu-yurarak bedenimizin bize emanet olarak verildi-ğini belirtmiş, sağlığımızın değerini bilerek onu korumamızı istemiştir.

Ailemiz ve çocuklarımız önemli emanetlerimiz arasındadır. Ayet-i kerimede “Ey inananlar! Kendi-nizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun...”²⁴ buyularak ailemiz ve çocuklarımıza karşı sorumluluklarımız hatırlatılmıştır. Resulullah (s.a.v.) Veda Hutbesi’nde özellikle eşlerin birbirine emanet olarak verildiğini söylemiştir.²⁵

Korunmak amacıyla insanların birbirlerine verdikleri para, mal, eşya; kamu görevi ve malı, dostların birbirlerine anlattıkları sırlar da birer emanettir. Müminler kendilerine verilen bu ema-netleri de gereği gibi koruyarak insanlar arasında güven duygusunun artmasına katkıda bulunur. Bütün bunları yapmadığı zaman emanete ihanet etmiş olur.

19. Ahzab, 33/72.

20. Muvatta, Kader, 3.

21. Câmî’u’l-beyân, XII, 53-57.

22. Bakara, 2/195.

23. Buharî, Sahih-i Buharî Tecrid-i Sarih Tercümesi, XII, 176.

24. Tahrîm, 66/6.

25. Ebu Davud, Menâsik, 56.

15. Bakara, 2/125; En’âm, 6/82; Nûr, 24/55.

16. Bakara, 2/125.

17. Molla Hüsrev, *Mir’at el-Usûl fî Şerhi’l Mirkat el-Vüsûl*, İstanbul, 1307, I, 591.

18. Buharî, Cuma, 11.

Kamuya ait işlerin bir emanet olduğu Kur'an-ı Kerim şöyle ifade edilir: *"Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah her şeyi işitir ve görür."*²⁶ Bu ayet-i kerime emanetlerin ehline yani kamu işlerinin aksama-dan düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlayacak kişilere verilmesini emrediyor. Bir adam Peygamberimize gelerek,

- Ey Allah'ın Resulü, kıyamet ne zaman kopacak?

Peygamberimiz:

- **Emanet zayi olduğu zaman kıyameti bekle,** buyurur.

Adam bunu anlayamamış olacak ki tekrar sorar:

- Emanetin zayi olması nasıl olur?

Bunun üzerine Peygamberimiz:

- **İşler ehil olmayan kimselere verildiği zaman kıyameti bekle,** buyurur.²⁷

Vergi memurluğu görevi isteyen Ebu Zer el-Gifârî'ye, *"Sen güçsüzsün; bu iş bir emanettir; emanet, üstesinden gelemeyen kimse için kıyamet gününde zillet ve perişanlık doğurur."*²⁸ demiştir. Böylece devlet işlerinin birer emanet olduğunu bildirmiş ve ehil olan kişilere verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Atalarımız büyük fedakârlıklar göstererek ve gerektiğinde canları pahasına koruyarak vatanımızı bize emanet etmişlerdir. Bu emaneti korumak bizim görevimizdir. Bu güzel vatani bir taraftan düşmandan korurken diğer taraftan da onu imar edip güzelleştirmeli ve bizden sonrakilere korumak üzere teslim etmeliyiz.

Doğal çevremiz de bir emanettir. Bu nedenle Allah (c.c.), belli bir düzen ve ölçüye göre yaratmış olduğu evrendeki dengeyi bozucu davranışlardan kaçınmamızı emretmiştir. **"Göğü Allah yükseltti ve dengeyi o koydu. Sakın dengeyi bozmayın."**²⁹ ayetiyle bize verilen bu emaneti korumamızı istemiştir.

Neticede emanet kelimesi bize iki temel anlam çağrıştırıyor: Güvenmek ve güvenilir olmak. Birincisi ihtiyaç, diğeri ise bir erdemdir. Güvenme ve güvenilir olma duygusu insanın yapısında vardır

26. Nisâ, 4/58.

27. Buharî, Rikak, 35.

28. Müslim, İmâre, 16.

29. Rahmân, 55/7, 8.

ve vicdan dediğimiz ruh dünyası olgusundan beslenir. Bu sebeple her insan kendisine güvenilmesini ve başkalarına da güvenebilmeyi ister. Bu iki yönlü talebin gerçekleşmesi halinde toplumsal organizasyon sağlam bir desteğe kavuşmuş olur.³⁰

Uygulama Örnekleri

Değerler eğitimi ve öğretiminde diğer ders ve konularda kullandığımız tüm yöntemleri kullanabiliriz. Ancak, değer öğretiminde, öğrencinin aktif katılımını sağlayan yöntemleri kullanmanın daha etkili olacağı kanaatindeyiz. Konuya ve kazanıma uygun olarak seçilen değer, örnek olay incelemesi, görsel materyal oluşturma veya hazır görsel kullanma, kavram haritası oluşturma, dramatizasyon, hikâye ve şiir yazma, bulmaca oluşturma gibi etkinlik uygulamalarıyla rahatlıkla kavratılabilir. Hatta ders veya ünite sonunda yapılacak değerlendirme çalışmalarıyla da değerler öğretilir. Örneğin "Öz Değerlendirme"³¹ ölçekleri güvenilirlik değerinin öğretilmesinde önemli bir yere sahiptir.³²

1. İnsanın Özelliği Olarak Güvenilir Olmak

Sınıf: 4

Ünite: 2

Konu: Sözüde Durmak, Dürüst ve Güvenilir Olmak

Kazanım: Manevi temizliğin ne olduğunu kavrar.

Öncelikle verilecek değerler: Öncelikle verilecek değerler; temizlik, sözüde durmak, güvenilirlik ve dürüstlüktür.

Burada "güvenirlik" manevi temizliği sağlayan ahlaki değerlerden biri olarak verilmesi hedeflenmiştir. Bu nedenle sınıf seviyesi de dikkate alınarak aşağıda verilen etkinlik gibi bir çalışmayla güvenilirliğin övülen ahlaki değerlerden biri olduğu kavratılabilir. Hainliğin ise güvenilirliğin zıttı olduğu ortaya konulabilir.

30. Halil Altuntaş, "Emanet Bilinci", *Diyanet Aylık Dergi*, Sayı: 237, Eylül, 2010, s. 28..

31. bk. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, s. 217.

32. Öz değerlendirmeler ilk uygulamalarda gerçeği yansıtmayabilir. Ancak ilk birkaç uygulamadan sonra istenilen sonuçlar elde edilebilir.

BOYAYALIM-ÖĞRENELİM	
<p>İnsan iç temizliğini kötü duygu, düşünce ve davranışlardan uzak durarak sağlar. Buna göre yandaki baloncukları aşağıdaki yönergeye uygun olarak boyayınız.</p> <p>■ İç temizliğimiz için gerekli olanlar</p> <p>■ İç temizliğimiz için sakınmamız gerekenler</p>	

Aynı sınıf düzeyinde **“Müslüman elinden ve dilinden başkalarının emin olduğu kimsedir...”**³³ hadisi tahtaya yazılır. Ardından aşağıdaki sorularla öğrencilerin dikkatleri “güvenilir olma”ya çekilir:

Müslüman bir kişide hangi özellikler bulunur?

Kişinin elinden ve dilinden emin olmak ne demektir?

2. Peygamberlerin Sıfatı Olarak Emanet

Sınıf: 6

Ünite: 1

Konu: Peygamberlerin Nitelikleri

Kazanım: Peygamberlerin sahip oldukları nitelikleri açıklar.

Öncelikle verilecek değerler: Öncelikle verilecek değerler; doğruluk, dürüstlük, güvenilirlik, sorumluluktur.

Yukarıdaki konumda bir değer olarak emanet 6. sınıfta, peygamberlerin bir sıfatı olarak öğretilmesi amaçlanmıştır. Öyleyse sözkonusu derste peygamberlerden birinin hayatından örnek verilmesi tercih edilebilir. Bu çerçevede aşağıdaki örnek olay anlatılabilir.

*“Hz. Muhammed’e peygamberlik geldiğinde Mekkeliler ona hakaret ettiler; büyücü dediler. İftira attılar; fakat hiçbir zaman şahsını yalancılıkla suçlamadılar. Hatta bir defasında Mekkelilerin önderlerinden Nadir adında biri, Peygamberimize bu şekilde ifadeler kullananlara, “Siz akılsız mısınız? Küçüklüğünde aranızda en sevilen, en güvenilen ve en dürüst o idi. Şimdi o daha olgun iken bunları nasıl söylersiniz?” sözleriyle onların bu haksızlıklarını yüzlerine vurmuştur.”*³⁴

33. Tirmizi, İman, 12.

34. Fazlul’-Rahman, Siret Ansiklopedisi, İnkılâp Yayınları, İstanbul,

Bu örnek olaydan hareketle Peygamberimiz (s.a.v.)’in özellikleri sıralanır. Bu özellikler arasında “güvenilir olmanın” bütün peygamberlerin sıfatlarından biri olduğuna dikkat çekilir.

Ortaöğretimde aynı değer peygamberlerin sıfatı olarak farklı şekilde verilebilir. Ortaöğretim müfredatından alınan aşağıdaki konu için şöyle bir etkinlik uygulaması yapılabilir:

Sınıf: 10

Ünite: 1

Konu: Peygamberlere İman

Kazanım: İslam’ın temel inanç esaslarının kendi hayatındaki yerini ve önemini fark eder.

Öncelikle verilecek değerler: Öncelikle verilecek değerler; güven, saygı, sevgidir.

Şuara suresinin 107, 125, 143, 162, 178. ayetleri ile Yûsuf suresini 54 ve Duhan suresinin 17-18. ayetleri aynı anda tahtaya yansıtılır. Bu ayetlerde vurgulanan ortak düşüncenin peygamberlerin emin kişiler olduğu belirlenir. Ardından bu özelliğin, vahyin insanlar tarafından kabul edilmesindeki rolü tartışılır.

3. Hz. Muhammed (s.a.v.)’in Güvenir Olması

Değer öğretiminde takip edilecek yöntemlerden biri de söz konusu değere sahip insanların davranışlarından somut örnekler ortaya konulmasıdır. Öyleyse “Güvenilir bir insanın özellikleri nelerdir?” sorusuyla başlanabilir. Bu amaçla hem ilköğretim hem de ortaöğretim düzeyinde güvenilir bir insan modeli olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)’in örnek verilmesi amaçlanmıştır. Aşağıdaki tabloda bununla ilgili iki örneğe yer verilmiştir.

Sınıf: 8

Ünite: 3

1996, C 1, s. 69.

Konu: Hz. Muhammed Güvenilir Bir İnsandı

Kazanım: Güzel davranışlara Hz. Muhammed'in hayatından örnekler verir.

Hz. Muhammed'in örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini yorumlar.

Hz. Muhammed'in olaylar karşısındaki tutumlarından hareketle örnek davranışlarına yönelik çıkarımlarda bulunur.

Öncelikle verilecek değerler: Bu ünite, Hz. Muhammed'in örnek davranışlarından insanlara değer vermesi, sözünde durması, hoşgörüsü, bilgiye önem vermesi, danışarak iş yapması, merhametli ve affedici olması, hakkı gözetmesi, zamanı iyi değerlendirmesi, çalışkanlığı ve yardımlaşması, doğayı ve hayvanları sevmesi, güvenilir olması ile sınırlandırılacaktır.

Sınıf: 11

Ünite: 3

Konu: Hz. Muhammed'in Güvenilirliği

Kazanım: Örnek insanın özelliklerini ayetlerle açıklar.

İslam'ı anlamada Hz. Muhammed'in örnek teşkil ettiğini kavrar.

Hz. Peygamberin olaylar karşısındaki davranışlarından hareketle kişiliği ile ilgili çıkarımlarda bulunur.

Öncelikle verilecek değerler: Öncelikle verilecek değerler; güven, merhamet, adil olma, hoşgörü, sabır, sevgi, dürüstlük, samimiyettir.

İlköğretim ve Ortaöğretimden alınan yukarıda ki konularda Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hayatından verilecek örneklerle güvenilirliğin kişi ve toplum hayatı için önemini kavratılması amaçlanmıştır. Bunun için şöyle bir etkinlik uygulanabilir.

Önce aşağıdaki gibi veya benzeri bir örnek tahaya yansıtılır.

Kâbe'nin onarılması esnasında Hacerü'l-Esved (Siyah Taş)'in yerine konulmasında Mekkeliler anlaşmazlığa düştüler. Çözüm olarak Kâbe'ye ilk gelen kişinin vereceği karara uyma konusunda anlaşılır. Daha sonra Hz. Muhammed'in geldiğini görünce sevindiler.

Çünkü Hz. Muhammed bir insandı.

Ardından "Mekkeliler Hz. Muhammed'in gelişine niçin sevinmiş olabilirler?" sorusu yöneltilerek öğrencilerden düşüncelerini yazılı olarak ifade etmeleri istenir. Bu etkinlikle Peygamberimiz (s.a.v.)'in güvenilir olmasının Mekkeliler üzerindeki olumlu tesiri vurgulanır. Böylece müfredatlarda "güvenilir

olmanın toplumsal hayattaki önemini yorumlar." şeklindeki kazanım da gerçekleştirilmiş olur.

Aynı konu ve kazanımlar işlenirken hicret etmeden önce Peygamberimizin yanında bulunan emanetleri sahiplerine teslim etmesi için Hz. Ali'yi kendi yerine bırakmasından bahsedilir. Ardından öğrencilere "Müşrikler İslam dinine inanmadıkları halde değerli eşyalarını niçin Peygamberimize teslim etmiş olabilirler?" sorusu yöneltilir. Bu sorudan hareketle Peygamberimiz (s.a.v.)'in toplum içinde "Muhammedü'l-Emin" sıfatıyla bilinmesi ön plana çıkarılır.

4. Korku ve Endişeden Emin Kılan ve Güveni Boşa Çıkarmayan Anlamında Allah'ın Bir İsmi Olarak "Mümin"

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredatlarında "tevekkül" konusunun işlendiği bölümlerde emanetin Allah (c.c.)'in bir sıfatı olarak öğretilmesi hedeflenmiştir. Aşağıdaki tabloda bu açıkça görülmektedir.

Sınıf: 8

Ünite: 1

Konu: Allah'a Güvenmek (Tevekkül)

Kazanım: Allah'a güvenmenin (tevekkül) pasif bir bekleyiş olmadığını farkında olur.

Öncelikle verilecek değerler: Öncelikle verilecek değerler; sorumluluk, bilimsellik, estetik, çalışkanlık, güven ve bağımsızlıktır.

Sınıf: 11

Ünite: 1

Konu: Tevekkül

Kazanım: Ecel, ömür, rızık, tevekkül, başarı, başarısızlık, afet, sağlık ve hastalık, hayır ve şer kavramlarının kaderle ilişkisini kurar.

Öncelikle verilecek değerler: Öncelikle verilecek değerler; bilimsellik, sorumluluk, güven, tevekküldür.

Burada belirtilen derslerde öncelikle "Allah'a güvenmenin (tevekkül) pasif bir bekleyiş olmadığını farkında olur." kazanımında da belirtildiği üzere, insanın sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiği ön plana çıkarılmalıdır. Ardından Allah (c.c.)'in kendisine güvenenlerin güvenini boşa çıkarmayacağı vurgulanır. Bunun için aşağıdakilere benzer ayet ve hadis mealleri tahtaya yazılır/yansıtılır.

"...İş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven (tevekkül). Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever."³⁵

35. Âli İmrân suresi, 159. ayet.

“Sizler Allah’a gereği gibi tevekkül etseydiniz (sabahleyin yuvasından) aç olarak çıkıp giden, (akşamleyin) tok olarak dönen kuşları rızıklandırdığı gibi sizi de rızıklandırır.”³⁶

Peygamber efendimizle görüşmeye gelen birisi, söz esnasında deveyle geldiğini söyleyince, peygamberimiz devesini nereye koyduğunu sorar. O da, devemi salıverdim ve Allah’a tevekkül ettim, der. Bunun üzerine peygamberimiz, “**Deveni iyi bağla da öyle tevekkül et.**” buyurur.³⁷

Daha sonra öğrencilerden yukarıdaki ayet ve hadislerde vurgulanan ortak düşünceyi belirtmeleri istenir. Farklı öğrencilere söz hakkı verilerek ortak düşünce olan “Allah (c.c.)’a güven” belirlenir. Ardından öğrencilerden bu düşünceyi açıklayan bir kompozisyon yazmaları istenebilir. Yazılan kompozisyonlardan birkaç tanesi sınıfta okutulur. Son olarak Allah (c.c.)’ın güvenilecek yegâne yaratıcı olduğu ve kendisine güvenenlerin güvenini karşılıksız bırakmayacağı düşüncesi vurgulanır.

5. Güvenilen Bir Kimseye Koruması İçin Geçici Olarak Bırakılan Mal veya Eşya

Müminler kendilerine verilen bu emanetleri de gereği gibi koruyarak insanlar arasında güven

36. Tirmizi, Zühd, 33.

37. Tirmizi, Kıyamet, 61.

Emanetler	Emaneti Korumak İçin Yapılması Gerekenler
Bedenimiz	Sigara, içki ve uyuşturucu gibi alışkanlıklardan sakınarak bedenimi korurum.
Arkadaşımın verdiği sır	Kimseye paylaşmam
Üstlendiğim görev ve sorumluluklarım	Görev ve sorumluluklarımı aksatmadan yerine getiririm.
...	...

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kazandırılması istenen değerler bunların dışında farklı yöntemler kullanılarak da öğretilir. Ancak bunun için öncelikle öğretilmesi hedeflenen değer anlam çerçevesi öğretmen tarafından iyi tespit edilmelidir. Ardından ilgili değer hangi ünite, konu ve kazanımla birlikte verilmesi gerektiği tespit edilmelidir. Son olarak öğrencilerin çevre şartları ve seviyeleri gibi özellikleri de dikkate alınarak söz konusu değer en uygun yöntem ve tekniklerle öğretilmelidir. Ayrıca öğrencinin aktif katılımının değer öğrenimini kolaylaştıracağı unutulmamalıdır.

duygusunun artmasına katkıda bulunur. Bütün bunları yapmadığı zaman emanete ihanet etmiş olur.

Sınıf: 7

Ünite: 5

Konu: Emaneti Korumak

Kazanım: İslam’da övülen ahlaki tutum ve davranışlara Kur’an’dan ve Hz. Muhammed’in hayatından örnekler verir.

Ahlaklı olmanın birey ve toplum hayatındaki önemini yorumlar.

Öncelikle verilecek değerler: Öncelikle verilecek değerler; doğruluk, infak, emanete riayet, adaletli olmak, kardeşlik, hoşgörü ve bağışlama, alçakgönüllülük, sözünde durmak, görgülü olmak, sorumluluk ve savurganlıktan kaçınmaktır.

Bu derslerde İslam dininde övülen davranışlardan biri olarak “emanete riayet”in kavratılması amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle konu işlenirken öğrencilerden, nelerin emanet olarak kime verildiğini listelemeleri istenir. Ardından öğrenciler arasında emanetlerin korunması için yapılması gerekenler konusunda bir konuşma ortamı oluşturulur. Ulaştıkları sonuçları aşağıdaki şekilde yazmaları istenir.

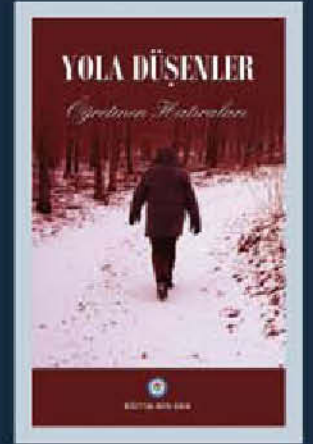
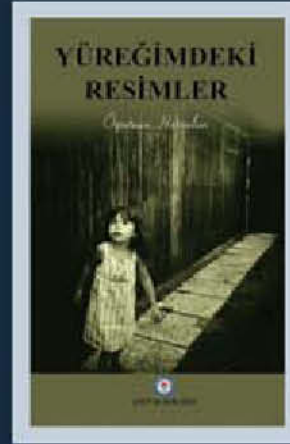
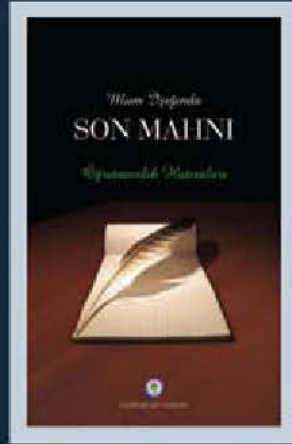
Kaynakça

- 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu.
Buharî, Sahih-i Buharî Tecrid-i Sarih Tercümesi, Fazlur-Rahman, Siret Ansiklopedisi, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1996.
Halil Altuntaş, “Emanet Bilinci”, *Diyanet Aylık Dergi*, Sayı: 237, Eylül, 2010.
İbn-i Manzur, *Lisanu’l-Arab*, Beyrut, ts.
İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, Devlet Kitapları, Ankara, 2010.
Kur’an-ı Kerim.
Mehmet Zeki Aydın, “Okulda Değerler Eğitimi”, *Eğitime Bakış*, Yıl:6, Sayı: 18, Ekim-Kasım-Aralık, 2010.
Molla Hüsrev, *Mir’at el-Usûl fi Şerhi’l Mirkat el-Vüsûl*, İstanbul, 1307.
Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, Devlet Kitapları, Ankara, 2010.
Rağîb el-İsfehânî, *el-Müfredât fi Garibi’l-Kur’an*, İstanbul, 1986
Tirmizi

EĞİTİM-BİR-SEN'den

Öğretmenlik Mesleğinin Kişisel Gelişim Seti Denilebilecek ve Bir Solukta Okunacak Kitaplar

Mehmet Akif İnan Hatıra Yarışmaları
Öğretmenlik Hatıraları Yarışma Kitapları

Ödüllü Eserler Kitabı

“Ödenmiş Bedeller Unutulmasın”

Hatıra Yarışması Eserleri Kitaplaştı

Kitapların Pdf'lerini www.egitimbirsen.org.tr adresinden indirebilirsiniz

MUSTAFA ARSLAN - İZMİR